

วารสารวิชาการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

ISSN (Print): 3056-9079

ISSN (Online): 3056-9087

ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568 vol. 13 no. 2 January - June 2025

บทความวิจัย

- การประทุษวาจาจากคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์
สู่การปลูกฝังความเกลียดชังในชีวิตจริง จิรภัทร จ้างประเสริฐ
- แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ามนุษย์ในพื้นที่ทะเล
อาณาเขตของประเทศไทย ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
- เรือมีดกับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบ
การเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ ธรากร เลิศพรเจริญ และ สุนนทิพย์ จิตสว่าง
- แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความ
เป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง พรปรียา จ่านงบุตร และ สุนนทิพย์ จิตสว่าง
- ปัญหากฎหมายความรับผิดชอบของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของ
ผู้เยาว์ พิรดา ศรีพรหม และ บุตรี จันทร์แจ่ม
- ศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี
เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบ
ระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยาง
ซึ้ง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี มานัส สมสวย
- อาชญากรรมทางเทคโนโลยี: การหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือ
บริการทางออนไลน์ในประเทศไทย วชิรวิทย์ ทองลิ้ม และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
- บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกัน
และปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 อิศเรศวร ลักษมีพิเชษฐ์

คำพิพากษาฎีกา 759/2567

ปรัชญาคณะนิติศาสตร์: ยึดมั่นหลักนิติธรรม เป็นผู้นำด้านการพัฒนา สร้างเสริมคุณค่าประชาธิปไตยให้ยั่งยืน

ผ่านการรับรองคุณภาพ
TCI
กลุ่มที่ 2

คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน
ขอเป็นข้าราชการทุกชาติไป

แหล่งที่มา: ภาพจากงานประชาสัมพันธ์และสื่อสารองค์กร มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พระบรมราโชบายด้านการศึกษา ๔ ประการ
ของ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
มหิศรภูมิพลราชวรางกูร กิติสิริสมบูรณอดุลยเดช สยามินทราธิเบศรราชวโรดม
บรมนาถบพิตร พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐

๑. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง
๓. มีงานทำ มีอาชีพสุจริต

๒. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม
๔. เป็นพลเมืองดี

นายแพทย์เกษม วัฒนชัย ผู้บันทึก

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2568

เจ้าของ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก
3. เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

สาขาที่รับตีพิมพ์

1. สาขาวิชานิติศาสตร์
2. สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กำหนดการตีพิมพ์

ปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน
ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อตกลง

- บทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
- การตรวจทางวิชาการจะปกปิดชื่อระหว่างกัน กล่าวคือ ผู้ทรงคุณวุฒิจะไม่ทราบชื่อผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความจะไม่ทราบชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ (Double-blind Peer Review)
- ความเห็นใด ๆ ของผู้เขียนบทความ กองบรรณาธิการไม่มีข้อผูกพันด้วย และผู้เขียนบทความจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อผลทางกฎหมายใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากบทความ
- กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่ หรือพิมพ์ซ้ำ หรือพิมพ์ซ้ำซ้อน หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด
- บทความที่อยู่ในกระบวนการของวารสารจะเป็นไปตามจริยธรรม จรรยาบรรณ และมาตรฐานของการจัดการวารสาร

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2568

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บรรณาธิการ

อาจารย์มานพ สารธิเสน

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์จันตรี สิ้นศุภฤกษ์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช สำราญจิตต์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์ธีระ สิงห์พันธุ์	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
รองศาสตราจารย์อมรรัตน์ อริยะชัยประดิษฐ์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย วรรณเลิศสกุล	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ดร.นัทธี จิตสว่าง	สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย
นายกิตติพัฒน์ เดชะพกุล	กรมราชทัณฑ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วลัยพร พรพงศ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เลอพร ศุภสร	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.ไวภูณัฐ ครองยุทธ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์มานัส สมสวย	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กองบริหารงานวารสาร

นายชวนากร โพธิมงคล
นางสาวธนพร มั่นธรรมกุล

บทบรรณาธิการ

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ดำเนินการจัดทำ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2568 โดยในฉบับนี้ได้เผยแพร่บทความวิจัยจากนักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความหลากหลายและครอบคลุมสาขากฎหมายสำคัญ ได้แก่ กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา กฎหมายมหาชน กฎหมายระหว่างประเทศ ตลอดจนศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม อันสะท้อนถึงความมุ่งมั่นในการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านกฎหมายในมิติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าทำหน้าที่พิจารณาบทความ รวมถึงผู้เขียนบทความทุกท่านที่ร่วมกันสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่ให้แก่วงวิชาการด้านกฎหมาย นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้อ่านที่ให้การสนับสนุนวารสารอย่างต่อเนื่อง และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา การวิจัย และการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาต่อยอดทั้งในทางวิชาการ

ท้ายที่สุด วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ขอให้คำมั่นว่าจะพัฒนาคุณภาพของการตีพิมพ์อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเปิดรับผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพจากทุกสถาบัน เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และผลักดันพัฒนาการทางวิชาการด้านกฎหมายของประเทศไทยให้ก้าวหน้าเป็นไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนในภายต่อไป

อาจารย์มานพ สารธิเสน

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

- การประทุษวาจาคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์สู่การปลูกฝังความเกลียดชังในชีวิตจริง
 Hate Speech Isan People: From fun on social media to the cultivation of hatred in real life
 จิรภัทร จ้างประเสริฐ
 Jirapat Jangprasert 1
- แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย
 Guidelines for Enhancing the Efficiency of Preventing and Suppressing Transnational Crime: The Case of Illegal Oil Trading in Thailand’s Territorial Waters
 ฉัตรวรินทร์ ภูวทรัพย์บูล และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
 Chatwarine Phoowatpibool and Unisa Lerdtomornsakul..... 13
- “เรือมืด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ
 “Dark Fleet” and Marine Crime: Problems and Guideline Development for the Storage and Disposal of Seized Vessels of Marine Police Division
 ธรากกร เลิศพรเจริญ และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง
 Tarakorn Lertporncharoen and Sumonthip Chitsawang..... 29
- แนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง
 The Approaches to Integrate Virtual Reality Technology into Prison-based Rehabilitation Programmes in Central Women Correctional Institution
 พรปรียา จำนงบุตร และ สุมนทิพย์ จิตสว่าง
 Tarakorn Lertporncharoen and Sumonthip Chitsawang..... 41

บทความวิจัย (ต่อ)

- ปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์
 Legal Liability of Third Parties for Torts Committed by Minors
 พิรดา ศรีพรหม และ บุตรี จันทร์แจ่ม
 Pirada Sriprom and Buthtree Chancham..... 53
- ศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึง
 อย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี
 และตำบลยางซึ้ง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี
 Study the Model of Community Justice Centers in Ubon Ratchathani to
 Create Sustainable Access Opportunities: A Comparative Case Study between
 Kham Yai, Mueang Ubon Ratchathani and Yang Khi Nok, Khueang Nai,
 Ubon Ratchathani
 มานัส สมสวย
 Manat Somsuay..... 67
- อาชญากรรมทางเทคโนโลยี: การหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์
 ในประเทศไทย
 Technology-Related Crime: Online Fraudulent Transactions of Goods or
 Services in Thailand
 วชิรวิทย์ ทองลิ้ม และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล
 Wachirawit Thonglim and Unisa Lerdtomornsakul..... 77
- บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้
 พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2)
 พ.ศ. 2568
 The Role of the Police in Preventing and Suppressing Transnational Crime
 under the Royal Decree on the Prevention and Suppression of Technological
 Crime (No. 2), B.E. 2568 (2025)
 อิศเรศวร์ ลักขมณีพิเชษฐ์
 Issares Luxmeepichet..... 93

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

คำพิพากษาฎีกา

• คำพิพากษาฎีกาที่ 759/2567	106
คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ.....	107
การส่งบทความ.....	130
ขั้นตอนการตีพิมพ์.....	131
แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์.....	132
จริยธรรมในการตีพิมพ์.....	133

การประทุษวาจากคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์
สู่การปลูกฝังความเกลียดชังในชีวิตจริง

Hate Speech Isan People: From fun on social media
to the cultivation of hatred in real life

จิรภัทร จ้างประเสริฐ¹

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: 6680011624@student.chula.ac.th

Jirapat Jangprasert²

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: 6680011624@student.chula.ac.th

สุนนทิพย์ จิตสว่าง³

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: Sumonthip99@hotmail.com

Sumonthip Chitsawang⁴

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: Sumonthip99@hotmail.com

Received: March 9, 2025 Revised: June 13, 2025 Accepted: June 17, 2025

¹ ว่าที่ร้อยตรี, นักวิจัยอิสระด้านอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Acting Sub Lt., Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ ปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์ไทย ปัญหาการประทุษวาจาที่สามารถนำไปสู่ปัญหาการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังในมุมมองของอาชญาวิทยาและจิตวิทยา มาตรการในการรองรับที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน ตลอดจนข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะในเฟซบุ๊กเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ปัญหานี้อาจเริ่มจากความสนุกของผู้ใช้งานที่ไม่คิดถึงผลที่ตามมา แต่เมื่อเวลาผ่านไปจากความสนุกเปลี่ยนเป็นการซึมซับแนวคิดด้อยค่าคนอีสาน ทำให้มีการใช้คำดูถูกเหยียดหยาม จนนำไปสู่ปัญหานี้ ผนวกกับสื่อสังคมออนไลน์ เป็นพื้นที่ที่ข้อมูลกระจายได้ง่าย ทำให้ปัญหานี้ขยายเป็นวงกว้างและรวดเร็ว ในทางอาชญาวิทยาถือว่า การประทุษวาจาเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดอาชญากรรมความเกลียดชัง (Hate Crime) ซึ่งเกิดในต่างประเทศ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการควบคุมทางสังคม ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม และ ทฤษฎีสำนึกอาชญาวิทยาดั้งเดิม ปัจจุบันมีมาตรการกำกับดูแลทั้งจากภาครัฐและเอกชน โดยภาครัฐได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องในส่วนการหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา และ ในสื่อออนไลน์ได้บัญญัติพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ส่วนภาคเอกชนเจ้าของแพลตฟอร์มมีมาตรการปิดกั้นเนื้อหาและ ผู้ใช้งานที่โพสต์ข้อความไม่เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะในส่วนการสร้างความรู้ความเข้าใจในความแตกต่างของผู้คนในสังคม การปรับกระบวนการทัศนวิสัยการบังคับใช้กฎหมายและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ไทยเข้าร่วม เพื่อให้ปัญหานี้ได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพ สร้างความสงบสุขบนสื่อสังคมออนไลน์ไทยและป้องกันปัญหาความรุนแรงในสังคมไทยต่อไป

คำสำคัญ: การประทุษวาจา; คนอีสาน; สื่อสังคมออนไลน์; ความเกลียดชัง

Abstract

This research article aims to study the hate speech Isan people in Thai social media. It explores how such hate speech can lead to hate crime from the perspectives of criminology and psychology, examines the current measures in place to address the issue, and offers recommendations for more effective solutions.

The study has shown that hate speech Isan people, especially on Facebook, has become a common issue today. It often begins as a form of entertainment for some users who don't realize the consequences of their words. Over time, what starts as a joke can turn into a harmful mindset, where people gradually absorb and accept the idea of looking down on Isan individuals. This leads to the use of insulting and offensive language, which contributes to the problem. Social media allows such messages to spread quickly and widely, making the issue even worse. From a criminology perspective, hate speech can be one of the causes of hate crimes—a serious problem that occurs frequently in many countries. This aligns with the

ideas found in social control theory, social learning theory and classical school. Currently, both the government and private sector have taken steps to address the issue. The government has laws that cover defamation under the Criminal Code, as well as the Computer Crime Act for online offenses. Meanwhile, platform owners have their own systems for blocking harmful content and suspending users who post inappropriate messages. The author suggests promoting understanding and respect for social and cultural differences, changing the way laws are enforced, and updating laws to align with international human rights standards that Thailand has agreed to. These steps would help solve the problem more effectively and quickly, create a more peaceful online environment in Thailand, and prevent future violence in society.

Keywords: Hate Speech; Isan People; Social Media; Hatred

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ถือเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าจะเป็นช่วงอายุใดก็สามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว จึงทำให้สื่อสังคมออนไลน์สามารถมีอิทธิพลต่อการสื่อสารรวมถึงพฤติกรรมของผู้คนในสังคมได้ รวมถึงช่องทางดังกล่าวมีการส่งเสริมและสนับสนุนผู้คนที่ให้มีการแสดงออกถึงความคิดในทัศนคติที่มีในสิ่งต่างๆ รวมถึงเป็นช่องทางในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นที่สนใจร่วมกันของผู้คนบนสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกว่า เป็นเสรีภาพในการพูดหรือการแสดงออก (Free Speech) ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่สนับสนุนเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็นและความคิดโดยปราศจากความกลัวการตอบโต้ การเซ็นเซอร์ หรือการลงโทษทางกฎหมาย หลายครั้งที่ข้อความหรือสื่อที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์มีลักษณะที่เป็นไปในทางแง่ลบ กล่าวคือ มีการใช้ข้อความที่ไม่เหมาะสมหรือมีเนื้อหาที่รุนแรงอย่างเช่น การเหยียดอัตลักษณ์ของบุคคล หรือ มูลเหตุอื่น ๆ ซึ่งบางข้อความเข้าข่ายที่จะเป็นข้อความในลักษณะของ การประทุษวาจา (Hate Speech) ผวนกับความเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ข้อความดังกล่าวสามารถแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็วและขยายผลออกไปได้อย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าข้อความที่ปรากฏในช่วงแรกที่มีการเผยแพร่จะทำให้เกิดความสนุกสนานของผู้ใช้งานเมื่อพบเจอในสื่อสังคมออนไลน์ แต่หารู้ไม่ว่าเมื่อผู้คนในสื่อสังคมออนไลน์ได้พบเห็นข้อความลักษณะดังกล่าวซ้ำๆ ก็สามารถซึมซับแนวคิดในการสร้างความเกลียดชังและสามารถนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงในชีวิตจริงต่อไปในอนาคตได้ ในสื่อสังคมออนไลน์ของประเทศไทยมีการสร้างข้อความการประทุษวาจาต่อกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้หลากหลายทางเพศ กลุ่มคนต่างศาสนา กลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่าง รวมถึง กลุ่มคนชาติพันธุ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนอีสาน ที่มักจะเป็นเป้าหมายของการเหยียด หรือ การประทุษวาจา ที่มักปรากฏให้พบเห็นได้ตลอด ในสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเฟซบุ๊กที่ปรากฏในรูปแบบของข้อความที่มีการแสดงความคิดเห็นในช่องแสดงความคิดเห็น ตลอดจนการสร้างเพจสาธารณะตลอดจนกลุ่มสาธารณะที่ผู้ใช้งานเฟซบุ๊กรวมกลุ่มกัน ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏมีทั้งการแสดงออกในเชิงตลกขบขันรวมถึงแสดงออกถึงความเกลียดชังต่อคนอีสานอย่างชัดเจน ซึ่งสามารถส่งเสริมแนวความคิดในการเกลียดชังคนอีสานในชีวิตจริงต่อไปได้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์ไทย ปัญหาการประทุษวาจาที่สามารถนำไปสู่ปัญหาการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังในมุมมองของอาชญาวิทยาและจิตวิทยา และมาตรการในการรองรับที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประทุษวาจาคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเชิงเนื้อหาในการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 โดยมีขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในมิติทางเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายหรือผู้กำกับดูแลด้านกฎหมายไซเบอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา เทคโนโลยี และความมั่นคงไซเบอร์ ตัวแทนจากหน่วยงานร่วมปฏิบัติ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจะยึดหลักเจตจำนงในการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา มีความเกี่ยวข้องกับการกิจตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติจริง

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย กลไกการบังคับใช้ บทบาทของอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล และกฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทในการปฏิบัติงานจริง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ควบคู่กับการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง ชัดเจนและสะท้อนมุมมองจากภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 อย่างรอบด้าน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์ไทย ปัญหาการประทุษวาจาที่สามารถนำไปสู่ปัญหาการก่ออาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชังในมุมมองของอาชญาวิทยาและจิตวิทยา และมาตรการในการรองรับที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน

1.5.2 เสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการประทุษวาจาคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการประทุษวาจาคนอีสาน จากความสนุกทางสื่อสังคมออนไลน์ สู่การปลูกฝังความเกลียดชังในชีวิตจริง ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์

2.1.1 จุดเริ่มต้นที่นำไปสู่การประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมไทย

การประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากการที่ผู้ใช้งานบางรายมีการโพสต์หรือเขียนข้อความที่เกี่ยวข้องกับคนอีสานในลักษณะตลกขบขัน ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏส่วนใหญ่เกี่ยวกับการล้อเลียนลักษณะการพูด การแต่งกาย หรือพฤติกรรมที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนอีสาน บางเนื้อหาที่ปรากฏหากเป็นที่ถูกใจหรือชอบใจของผู้ใช้งานในสื่อสังคมออนไลน์ก็จะมีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในสื่อสังคมออนไลน์ หรือที่เรียกว่า มีม (Meme) ซึ่งบางครั้งถึงแม้ว่าตัวผู้สร้างเนื้อหาอาจมองว่าตัวข้อความหรือมีม ที่ได้สร้างนั้นอาจดูเป็นเรื่องตลก แต่ในบางครั้งการเสียดสีเหล่านี้สามารถกลายเป็นการทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่สมบูรณ์และแสดงถึงความดูถูกเหยียดหยามต่อคนอีสานได้ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หลายท่านอาจจะเคยเห็นข้อความ หรือ มีม ที่กล่าวถึงคนอีสานในทางตลกขบขันแต่อาจจะแฝงด้วยข้อความที่กระทบถึงความรู้สึกของคนอีสานที่พบเจอข้อความดังกล่าว

ตัวอย่างที่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ของไทยเคยพบเจอในสื่อสังคมออนไลน์ของไทยในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เช่น มีม “แกไม่รอดแน่ คนอีสาน” ซึ่งมีที่มาจากรายการชิงร้อยชิงล้าน ที่ออกอากาศเมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2552 ในช่วงของละคร 3 ข่า ในตอน คนเหล็ก 4 ซึ่งในละครดังกล่าว เพ็ชรทาย วงษ์คำเหลา หรือ หม่ำ จ๊กมก รับบทเป็น หุ่นเทอร์มิเนเตอร์ พงษ์ศักดิ์ พงษ์สุวรรณ หรือ เท่ง เกติเทิง รับบทเป็น จอห์น คอนเนอร์ และ ชูศักดิ์ เอี่ยมสุข หรือ โหน่ง ชะชะช่า รับบทเป็น มาร์คัส ไรท์ ซึ่งในละครเมื่อถึงฉากที่ จอห์น คอนเนอร์ แสดงโดยเท่ง เกติเทิง ไม่สามารถสู้กับ หุ่นเทอร์มิเนเตอร์ หรือ คนเหล็ก แสดงโดยหม่ำ จ๊กมก ได้ จึงต้องเรียกเพื่อนของเขา นั่นคือ มาร์คัส ไรท์ แสดงโดยโหน่ง ชะชะช่า มาช่วย หลังมาร์คัสออกมาได้มีการกล่าวชมขวัญตัวคนเหล็ก ในทำนองว่า “แกไม่รอดแน่ คนเหล็ก” แต่เนื่องจากคนเหล็กที่แสดงโดย หม่ำ จ๊กมก เป็นคนยโสทรหรือก็คือเป็นคนอีสาน จึงทำให้ มาร์คัส ที่แสดงโดย โหน่ง ชะชะช่า จึงพูดว่า “แกไม่รอดแน่ คนอีสาน” แทน ถึงแม้ว่ามีมในลักษณะนี้เป็นเรื่องที่ยอมรับได้และไม่เป็นอันตราย แต่เมื่อการล้อเลียนหรือการใช้งานคำพูดเหล่านี้กลายเป็นวัฒนธรรมที่แพร่หลายในสื่อออนไลน์ มันอาจนำไปสู่ผลกระทบที่รุนแรงต่อมาได้

2.1.2 จากความสนุกสู่การดูถูกเหยียดหยาม เกลียดชัง คนอีสานในชีวิตจริง

ถึงแม้ว่า การประทุษวาจา จะมีจุดเริ่มต้นมาจากความสนุก ความตลกขบขันที่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้สร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใช้งานที่พบเห็นเกิดความบันเทิงจากการรับชมเนื้อหาดังกล่าว รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์เป็นสังคมที่ข้อมูลสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งผู้ใช้งานบางรายที่เคยเห็นเห็นข้อความในลักษณะดังกล่าวก็เริ่มเกิดการเรียนรู้และมีความคิดและเริ่มเชื่อว่าคนอีสานมีลักษณะที่ด้อยกว่า หรือมองว่ากลุ่มคนอีสานเป็นกลุ่มคนที่ไม่สมควรได้รับความเคารพอย่างเท่าเทียมกับคนในภูมิภาคอื่นๆ ของไทย ซึ่งเห็นได้จากการที่ผู้ใช้งานบางรายเริ่มใช้คำหรือข้อความที่เป็นไปในเชิงดูถูก เหยียดหยาม และ แสดงความเกลียดชังที่

มากขึ้น ในช่วงแรก ๆ อาจพบเจอข้อความลักษณะดังกล่าวในช่องแสดงความคิดเห็นตามเพจเฟซบุ๊กที่ผู้คนติดตามจำนวนมาก โดยเฉพาะเนื้อหาที่ทางเพจลงมีความเกี่ยวข้องกับคนอีสาน รวมทั้งตามเพจข่าวที่มีการลงเนื้อหาหรือเหตุการณ์ที่สังคมมองว่าเป็นความผิดปกติของสังคม เช่น พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง การประพาดิตนในลักษณะที่ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้อื่น อย่าง การใช้เสียงรบกวน เป็นต้น นอกจากนี้ บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กมีการสร้างเพจและกลุ่มสาธารณะสำหรับการสร้างข้อความในลักษณะที่แสดงการดูถูกเหยียดหยามคนอีสาน รวมถึงนำเสนอภาพลักษณ์ในทางที่ไม่ดีที่มุ่งเน้นโดยตรงถึงคนอีสาน โดยข้อความที่ปรากฏที่มีการกล่าวถึงคนอีสานในลักษณะดูหมิ่นและเหยียดหยาม ตัวอย่างเช่น “ทำไมคนอีสาน จึงนิยมทานเนื้อสุนัข” “คนอีสาน มันไม่ใช่คนไทย คนอีสานเลือดมันเป็นคนลาว เลิกเรียกคนอีสานว่าคนไทยได้ยัง” เป็นต้น ซึ่งหากผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้นำพฤติกรรมเหล่านี้มาใช้ในชีวิตจริงอย่าง การกล่าวถากถาง หรือการดูถูกกลุ่มคนอีสานในสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในที่ทำงาน ตลอดจนชุมชนต่าง ๆ ก็สามารถส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและอาจส่งผลให้เกิดความไม่พอใจหรือความเกลียดชังที่ฝังลึกในสังคม ซึ่งหากปล่อยปัญหาเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขก็อาจเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดความเกลียดชังคนอีสานในชีวิตจริงได้

2.1.3 ที่มาของการประทุษวาจาจากคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์

จากการศึกษาเกี่ยวกับอคติทางชาติพันธุ์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่สามารถเชื่อมโยงกับการสร้างการประทุษวาจาจากคนอีสาน โดยเกี่ยวข้องกับการศึกษาอคติที่มีต่อลาวในสังคมไทยในเว็บบอร์ดพันทิปพบว่า การที่เรียกคนอีสานว่าคนลาวในเชิงดูถูกนั้นมิสาเหตุเนื่องมาจากคนในเมืองกรุงบางกลุ่มดูถูกเหยียดหยามคนต่างจังหวัด รวมถึงคนอีสาน จึงนำคำนี้ไปล้อเล่น หรือใช้เป็นคำด่ากัน ซึ่งหากเป็นคนอีสานหรือคนลาวด้วยกันเอง ใช้เรียกกันเองก็จะไม่รู้สึกละอาย เพราะคนพูดกับคนฟังเป็นคนเผ่าพันธุ์เดียวกัน แต่ถ้าพูดโดยคนกรุงหรือคนภาคอื่นที่ไม่ได้มีเชื้อสายลาวแล้ว จะกลายมาเป็นคำพูดที่ถูกเหยียดหยามเผ่าพันธุ์ จึงทำให้มองว่าการใช้คำว่า “ลาว” มีนัยสำคัญที่เป็นการสะท้อนทัศนคติคนไทยที่ดูถูกคนอีสาน หรือคนที่ไม่ใช่ชาวกรุง และการดูถูกคนจน รวมถึงเป็นการสะท้อนทัศนคติของสังคมไทยที่มีการดูถูกเหยียดหยามลักษณะภายนอกรูปร่างหน้าตาของผู้อื่น โดยเรียกชาวอีสานที่มีรูปลักษณ์ใบหน้ากรามใหญ่ โครงหน้าสี่เหลี่ยม โหนกแก้มสูง จมูกไม่โด่ง ผิวไม่ขาว ว่าเป็นคน “หน้าลาว” เป็นต้น นอกจากนี้ทางผู้วิจัยยังมองว่า สื่อออนไลน์ ก็มีส่วนในการส่งเสริมทัศนคติให้คนไทยเกิดอคติต่อลาว โดยสื่อออนไลน์มีบทบาทในการผลิตซ้ำ (Reproduction) ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) เป็นการตอกย้ำแนวความคิดในความหมายเดิม คือ เป็นการดูถูกว่าลาวเป็นชาติที่พ่ายแพ้แก่ไทยหลายครั้ง และ 2) เป็นการสร้างความหมายใหม่ ตัวอย่างเช่นใช้เพื่อเป็นการดูถูกคนอีสาน คนที่ไม่ใช่ชาวกรุง คนจน คนไม่สวย ลำหลัง ใช้เพื่อเป็นการเหยียดผู้อื่นต้องการให้ผู้ฟังรู้สึกต่ำต้อยไร้ค่า เช่น “อย่ามาโชว์ลาว” “โคตรลาว” กลายเป็นภาษาแสลงว่าดูเซย ไม่ทันสมัย ไม่เข้าท่า ใช้เป็นมุกตลก เป็นต้น จะเห็นได้ว่า การประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ของไทยนั้นมาจากแนวคิดที่ว่า คนกรุงหรือคนเมืองบางกลุ่มชอบดูถูกเหยียดหยามคนต่างถิ่นหรือคนต่างจังหวัดที่เข้ามาตั้งอยู่อาศัยและทำงานในเมืองที่อาศัย ผวนกับพื้นเพของคนอีสานที่ความสัมพันธ์กับเชื้อสายลาว จึงเป็นส่วนหนึ่งที่มักจะมีการใช้คำว่า “ลาว” อย่างมีนัยสำคัญในการสะท้อนทัศนคติคนไทยที่ดูถูกคนอีสาน หรือคนที่ไม่ใช่ชาวกรุง และการดูถูกคนจน⁵

⁵ ปองปรารณ สุนทรเสถียร, “อคติทางชาติพันธุ์ต่อสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในสังคมไทยที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์เว็บบอร์ดพันทิป,” วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 15, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563): 26-47.

2.1.4 การประทุษวาจากับการเกิดอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง

การสร้างการประทุษวาจา มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (Hate Crime) ในแง่ของการนำมาเป็นมูลเหตุจูงใจที่สามารถนำไปสู่การกระทำผิดได้ เพราะ การประทุษวาจา เป็นจุดเริ่มต้นในการมุ่งทำร้ายหรือโจมตีเหยื่อ ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางวจนภาษา หรือ อวัจนภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีการโพสต์ข้อความที่เข้าข่ายการประทุษวาจาลงไปในสื่อสังคมออนไลน์แพลตฟอร์มต่าง ๆ อย่างเช่น เฟซบุ๊ก หรือ เอ็กซ์ (ทวิตเตอร์) หรือข้อความที่มีการกลั่นแกล้งในลักษณะเหยียดหยามทำร้ายจิตใจ หรือ การกลั่นแกล้ง (Bully) แม้ข้อความดังกล่าวจะยังไม่แน่ว่าเป็นอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง แต่การผลิตคำพูดหรือการผลิตข้อความลักษณะดังกล่าวซ้ำๆ ในสื่อสังคมออนไลน์ ถือได้ว่าเป็นการสร้างอคติหรือสร้างความเกลียดชังในกลุ่มคนและได้มีการเผยแพร่ออกไปสู่สาธารณชน และท้ายที่สุดมวลชนจำนวนมากที่ได้มีการรับสารหรือซึมซับความรู้สึกเดียวกัน และส่งผลทำให้สร้างมูลเหตุจูงใจที่สามารถนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมต่อไปได้⁶

2.2 การประทุษวาจาในมุมมองของอาชญวิทยาและจิตวิทยา

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีการควบคุมทางสังคม (Social Control Theory)

ทฤษฎีในกลุ่มดังกล่าวมีสาระสำคัญโดยมีความเชื่อที่ว่า มนุษย์ไม่ได้กระทำความผิดเนื่องจากมีกลไกควบคุมที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและกระบวนการทางสังคม ได้เหนี่ยวรั้งหรือขัดขวางมิให้มนุษย์มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือกระทำความผิดกฎหมาย กลไกที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันทางสังคมที่มนุษย์ได้ใช้ชีวิตประจำวัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน เพื่อน หน้าที่การงาน ศาสนา ฯลฯ⁷ โดยตัวอย่างของทฤษฎีในกลุ่มดังกล่าวที่สามารถนำมาอธิบายสาเหตุการเกิดการประทุษวาจา ตัวอย่างเช่น

1) ทฤษฎีหลักการในการปฏิบัติตามของ แจ็กสัน โทบี้ (Jackson Toby) ที่ว่าด้วย การที่คนถูกชักจูงให้กระทำความผิด หากมองว่าถ้าทำตามคำยุยง ก็มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกลงโทษตามกฎหมายหรือเสียอนาคต ก็จะไม่ทำผิดกฎหมาย ในทางตรงข้าม หากมองว่ามีความเสี่ยงสูงเสียค่าในการถูกลงโทษ ก็มีความเสี่ยงทำผิดกฎหมาย รวมถึง หากคนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีคนมองว่ามีความเสี่ยงต่ำในการกระทำความผิด ย่อมสนับสนุนให้เกิดการกระทำความผิดที่เกิดจากเพื่อนฝูงเป็นตัวชักจูง

2) ทฤษฎีความสัมพันธ์กับครอบครัวและพฤติกรรมอาชญากรรมของ อีแวน นายท์ (Ivan Nye) ที่มองว่า หากครอบครัวมีความสมบูรณ์ ให้ความรัก ความอบอุ่น ย่อมส่งผลให้คนมีความเสี่ยงในการกระทำความผิดลดลง

3) ทฤษฎีพันธะทางสังคมของ ทราวิส เฮอร์ชี (Hirschi's Social Bonding Theory) ที่กล่าวถึง พันธะทางสังคม หรือ ความผูกพันกับสังคม (Social Bond) โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1) ความผูกพัน (Attachment) โดยหมายความถึงความรัก ความรู้สึกผูกพัน ความใส่ใจความรู้สึกของบุคคล หรือ

⁶ ลดาวัลย์ โยมนิ, อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565), 25-27.

⁷ รชย์ ชันดี, กฤษณพงศ์ พุทธระกูล, และจอมเดช ตรีเมฆ, ทฤษฎีอาชญวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2558), 244.

สถาบันอันเป็นที่เคารพนับถือ เช่น บิดามารดา โรงเรียน วัด เป็นต้น, 2) การผูกมัด (Commitment) โดยหมายความว่า การที่บุคคลถูกผูกมัดกับการดำเนินชีวิตตามทำนองคลองธรรมของสังคม เช่น การประกอบธุรกิจ การให้เวลา กับการศึกษาเล่าเรียน ทำให้ตัวบุคคลไม่อยากจะกระทำความผิดตามกฎหมาย เพราะไม่อยากที่จะเสี่ยงให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สูญเสียไป, 3) การเกี่ยวข้องหรือการเข้าร่วม (Involvement) โดยหมายความว่า การที่บุคคลจะมีความ เกี่ยวข้องหรือเข้าร่วมกับกิจกรรมต่างๆ ของสังคม เช่น การมีกิจกรรมร่วมกับครอบครัว การร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา ทำให้ขาดเวลาที่จะนำไปประกอบอาชญากรรมต่อ และ 4) ความเชื่อ (Belief) โดยหมายความว่า ระดับ ความเชื่อถือของตัวบุคคลที่มีต่อค่านิยมและบรรทัดฐานของสังคม อย่างเช่น กฎหมาย ความซื่อสัตย์สุจริต ความ รับผิดชอบ ความยุติธรรม กฎทางศีลธรรม เป็นต้น หากมีความเชื่อเหล่านี้สูง ก็มีแนวโน้มที่จะไม่กระทำความผิดกฎ ระเบียบของสังคม⁸

ซึ่งจากทฤษฎีที่ยกมาข้างต้น การที่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์กระทำความผิด ส่วนหนึ่งเกิด จากการที่ตัวผู้ใช้งาน ขาดการควบคุมที่ดีในการควบคุมไม่ให้ตนเองกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติตาม การยุยงของเพื่อนผู้ใช้งานที่มีพฤติกรรมเสี่ยงในการกระทำความผิด รวมถึง การที่ตัวผู้ใช้งานขาดการควบคุมจาก ครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นขาดความอบอุ่นจากที่ควรได้รับจากครอบครัว การขาดการผูกพันกับครอบครัว การขาด ความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้งานสร้างการประทุษวาจา หรือ Hate Speech ขึ้นมา

2.2.2 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีในกลุ่มดังกล่าวมีการพัฒนามาเป็นเวลานาน รวมถึงได้รับการยอมรับในหมู่นักอาชญาวิทยา⁹ โดยตัวอย่างของทฤษฎีในกลุ่มดังกล่าวที่สามารถนำมาอธิบายสาเหตุการเกิดการประทุษวาจา ตัวอย่างเช่น

1) ทฤษฎีการเรียนรู้ในระยะแรก (Tarde's Laws of Imitation) ของ เกเบรียล เทรด (Gabriel Tarde) ที่นำเสนอว่า พฤติกรรมมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์ได้เรียนรู้แนวความคิดจากการคบหาสมาคมกับบุคคลอื่น โดยแนวความคิดดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้น

2) ทฤษฎีการคบหาสมาคมที่แตกต่างกันของ เอ็ดวิน ซัทเธอร์แลนด์ (Sutherland's Differential Association Theory) ที่นำเสนอว่า พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้ในการคบหากับบุคคลที่มี แนวโน้มเป็นอาชญากร โดยเรียนรู้เทคนิคในการกระทำความผิด ทักษะคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิด ซึ่งจากทฤษฎีที่ ยกมาข้างต้น การที่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีการรวมกลุ่มกันของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีแนวคิดในการสร้าง ข้อความการประทุษวาจาจากคนอื่นอยู่เป็นประจำ ในช่วงแรกถึงแม้ว่าจะยังไม่มีแนวคิดที่จะสร้างข้อความแสดง ความเกลียดชังเหล่านี้ แต่จะทำให้ตัวบุคคลนั้นเกิดการซึมซับแนวคิดที่มีความเกลียดชังเพิ่มมากขึ้น และเลือกที่จะ เลียนแบบแนวคิดที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้พฤติกรรมบุคคลเหล่านั้น จนสามารถนำไปสู่ปัญหาที่รุนแรง มากขึ้นอย่างอาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง หรือ Hate Crime ต่อไปได้¹⁰

⁸ อุนิษา เลิศโตมรสกุล และ อังณพ ชูบำรุง, *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), 225.

⁹ พรชัย ชันดี, กฤษณพงศ์ พุตระกูล, และ จอมเดช ตรีเมฆ, *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์*, 219.

¹⁰ ลดาวัลย์ ไยเมณี, *อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง*, 117.

2.2.3 แนวคิดทฤษฎีสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School)

ทฤษฎีแนวคิดดังกล่าวมาจากแนวคิดของ ซีซาร์ แบ็คคาเรีย (Cesare Beccaria) นักปราชญ์ชาวอิตาลี ซึ่งมีแนวความคิดหลักว่าด้วย เจตจำนงเสรี หรือ Free Will เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมนุษย์ต้องการแสวงหาประโยชน์สูงสุดทั้งทางด้านวัตถุหรือจิตใจ และ การตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรืองดเว้นที่จะกระทำของมนุษย์นั้นจะพิจารณาทางเลือกอย่างมีเหตุผลทั้งจากผลประโยชน์หรือผลเสีย และมนุษย์จึงเลือกกระทำพฤติกรรมนั้นออกมา การที่มนุษย์กระทำความผิดนั้นเป็นผลมาจากการพิจารณาของมนุษย์ที่ว่า กฎหมายที่มีการบัญญัติหรือบทลงโทษที่มีอยู่ในปัจจุบันนั้นไม่รุนแรงพอ จึงทำให้มนุษย์กล้าที่จะกระทำผิดเพราะมองว่าผลประโยชน์จากการกระทำผิดนั้นได้มากกว่าบทลงโทษที่จะได้รับหลังจากการกระทำผิด¹¹ รวมถึง ความรู้ตัวตน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญของสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้มนุษย์มีความกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างจากปกติอย่างพฤติกรรมก้าวร้าว และเป็นการปิดบังตัวตนที่ทำให้ผู้ได้รับผลกระทบจากการประทุษวาจาไม่สามารถรับรู้ถึงข้อมูลของผู้สร้างเนื้อหาได้ จึงทำให้ผู้สร้างเนื้อหาเหล่านี้ยังปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์

2.3 มาตรการการรองรับปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในปัจจุบัน

ในปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างก็มีการออกมาตรการในการรองรับเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการประทุษวาจาในสื่อสังคมออนไลน์ ถึงแม้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 34 ได้มีการบัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน” ในส่วนของมาตรการของภาครัฐ ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะยังไม่มีกฎหมายที่เป็นการเฉพาะสำหรับควบคุมและจัดการกับปัญหาการประทุษวาจา แต่ประเทศไทยก็ยังได้มีการบัญญัติกฎหมายที่เข้าข่ายในการกำกับดูแลการประทุษวาจาที่เป็นประเด็นปัญหาในปัจจุบัน ดังนี้

2.3.1 ภาครัฐ

1) ประมวลกฎหมายอาญา ในประมวลกฎหมายอาญามีการบัญญัติโทษที่มีลักษณะการกระทำผิดใกล้เคียงกับการประทุษวาจา หรือ Hate Speech อยู่หลายมาตรา อาทิ มาตรา 116 ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ข้อความในการกระตุ้นยั่วยุ หรือถูกนำไปใช้ในลักษณะโฆษณาชวนเชื่อ เพื่อหวังผลทางการเมืองหรือความรุนแรง มาตรา 326 ที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาท มาตรา 328 ที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา เป็นต้น

2) พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวได้มีการบัญญัติความผิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประทุษวาจา ไว้ใน มาตรา 14 (1) ได้มีการบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิด โดยเป็นการนำข้อมูลที่บิดเบือน หรือการนำข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ ที่น่าจะเกิด

¹¹ พรชัย ชันดี, ฤกษ์พนธ์ พุทธะกุล, และ จอมเดช ตรีเมฆ, *ทฤษฎีอาชญาวิทยา: หลักการ งานวิจัย และนโยบายประยุกต์*, 55.

ความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” มาตรา 14 (3) ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ในส่วนของข้อความลักษณะกระตุ้นยั่วยุ เพื่อหวังผลทางการเมือง หรือความรุนแรง และ มาตรา 14 (4) ซึ่งได้มีการบัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” หากมีการกล่าวถึงในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพ หรือ เพศวิถี รวมด้วย บางครั้งผู้สร้างมีการนำรูปภาพที่มีความลามกอนาจารเข้ามาประกอบด้วย¹²

2.3.2 ภาคเอกชน

ในส่วนของมาตรการภาคเอกชนในการป้องกันการเกิดการประทุษวาจาที่นำมาใช้ คือ เจ้าของแพลตฟอร์มมีมาตรการในการแบนหรือระงับบัญชีผู้ใช้ที่มีการโพสต์เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม เช่น เฟซบุ๊กมีการระงับบัญชีผู้ใช้งานในกรณีที่มีการโพสต์เนื้อหาที่ละเมิดเงื่อนไข เช่น การกลั่นแกล้งรุกรานคนอื่น หรือ ติดต่อกับบุคคลอื่นโดยมีจุดประสงค์เพื่อการก่อวินาศกรรม หรือการกระทำความผิดอื่น ๆ ที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น เอ็กซ์ หรือ ทวิตเตอร์ มีการระงับบัญชีผู้ใช้งานในกรณีที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเกลียดชัง

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการประทุษวาจาคนอีสานบนสื่อสังคมออนไลน์ในแง่มุมมองของสาเหตุ และที่มาของปัญหาดังกล่าวโดยการนำเอาแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยามาอธิบาย และ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นภายหลัง ตลอดจนมาตรการที่มีการบังคับใช้อยู่ทั้งของภาครัฐและเอกชนในปัจจุบัน ผู้เขียนจึงมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

ปัญหาการประทุษวาจาคนอีสานในสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะในสื่อเฟซบุ๊กนั้น อาจมีจุดเริ่มต้นมาจากความสนุกสนาน และ ความตลกขบขันของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์บางรายในลักษณะของ “มิม” หรือ การล้อเลียนสำเนียงหรือพฤติกรรม ซึ่งเมื่อสิ่งเหล่านี้เผยแพร่กระจายอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์เป็นเวลานานหรือมีการเผยแพร่ซ้ำ ๆ ก็เป็นการซึมซับแนวคิดที่ถูกเหยียดหยามจนอาจกลายเป็นความเกลียดชังคนอีสานอย่างจริงจังในชีวิตประจำวัน ซึ่งสาเหตุที่เป็นเช่นนี้มาจากลักษณะเฉพาะของสื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นสังคมกว้างขวางและรวดเร็ว ตลอดจนการปิดบังตัวตนของผู้โพสต์เนื้อหา ทำให้ผู้คนกล้าที่จะโพสต์เนื้อหาลักษณะดังกล่าว ตลอดจนภาพจำที่มีต่อคนอีสานที่เป็นทุนเดิมของคนในสังคมที่มีทัศนคติว่าคนอีสาน คือ “ลาว” และอคติที่มีต่อคนต่างถิ่น

¹² คณาธิป ทองรวีวงศ์, “พันธกรณีของประเทศไทยตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (CERD): ศึกษากรณี การสื่อสารที่ทำให้เกิดความเกลียดชังทางคอมพิวเตอร์ (Online Hate Speech) ในกรอบพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560,” วารสารนิติศาสตร์และสังคมศาสตร์ 2, ฉ. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 111-141.

ที่เข้ามาอาศัยหรือประกอบอาชีพในเมือง รวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและรูปลักษณะก็เป็นปัจจัยพื้นฐานของการประทุพพวจากอีกสาเหตุหนึ่ง โดยผลกระทบจากการประทุพพวจากนั้นอาจสามารถนำไปสู่อาชญากรรมที่เกิดจากความเกลียดชัง หรือ Hate Crime ได้ ซึ่งปัญหาอาชญากรรมประเภทนี้อาจจะยังไม่เกิดขึ้นในประเทศไทย แต่ปัญหาอาชญากรรมนี้เกิดขึ้นแล้วในต่างประเทศ หากจะยกทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทางอาชญาวิทยาและจิตวิทยา มาอธิบายถึงการเกิดปัญหาดังกล่าวนั้น ผู้เขียนจะขอยกทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมา 3 ทฤษฎี ประกอบด้วย ทฤษฎีการควบคุมทางสังคม ซึ่งกล่าวถึงการขาดพันธะทางสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ที่แข็งแกร่ง ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนกล้าที่จะกระทำความผิด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งกล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เลียนแบบนั้นอาจเกิดจากการเลียนแบบและเรียนรู้ผ่านกลุ่มเพื่อนในสื่อสังคมออนไลน์ที่มีแนวคิดในการดูถูกเหยียดหยาม คนอีสานจึงเป็นการรับเอาแนวคิดดังกล่าวจนทำให้ตัวผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์บางรายเริ่มดูถูกเหยียดหยาม คนอีสานตามไปด้วย และแนวคิดสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม หรือ Classical School ซึ่งกล่าวถึงการที่ผู้กระทำความผิดประเมินว่าความผิดให้ผลที่เป็นประโยชน์มากกว่าความเสี่ยงของการถูกลงโทษ หรือ โทษที่ได้รับน้อยกว่าประโยชน์ที่ได้รับและการไร้ตัวตนบนสื่อออนไลน์ ก็ทำให้มนุษย์เลือกที่จะกระทำความผิด ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว การที่สื่อสังคมออนไลน์ปิดบังตัวตนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังมีกระบวนการและบทลงโทษที่ผู้กระทำความผิดมองว่าน้อยเกินไป จึงทำให้ปัญหานี้ยังคงอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ไทยในปัจจุบัน ในด้านการกำกับดูแลนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนได้มีการออกมาตรการในการกำกับดูแลอย่างเช่นภาครัฐมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งประมวลกฎหมายอาญาในความผิดฐานหมิ่นประมาทและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนภาคเอกชนในส่วนของผู้ให้บริการแพลตฟอร์มหากมีการตรวจพบผู้ใช้งานมีพฤติกรรมลักษณะดังกล่าวก็มีการดำเนินการระงับการใช้งานหรือระงับการเผยแพร่เนื้อหาในแพลตฟอร์ม ซึ่งสามารถกำกับดูแลปัญหาดังกล่าวได้ในระดับหนึ่ง

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการประทุพพวจากต่อคนอีสานที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ไทย โดยเฉพาะในสื่อเฟซบุ๊กนั้น เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวสามารถคลี่คลายและแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันไม่ให้นำไปสู่การประทุพพวจากอาชญากรรมที่รุนแรงมากขึ้นต่อไป ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง ในสังคมเมืองไทยเป็นสังคมที่มีความแตกต่างทั้งในด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากภูมิภาคต่างๆของประเทศที่เข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพในเมือง การสร้างความเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของผู้คนในสังคมจึงเป็นหนึ่งในการลดปัญหาการประทุพพวจากโดยเฉพาะต่อคนอีสานที่เกิดขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์ได้อีกวิธีหนึ่ง

3.2.2 เห็นควรปรับกระบวนการทัศนคติและนโยบาย สังคมไทยควรมีการปรับกระบวนการทัศนคติในประเด็นของการประทุพพวจาก เนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยมองว่าการประทุพพวจากบนสื่อสังคมออนไลน์นั้น ถือเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เมื่อเทียบกับต่างประเทศที่มีกระบวนการทัศนคติต่อการประทุพพวจากว่าเป็นความผิดที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และสามารถก่อให้เกิดความรุนแรงตามมาในสังคมต่อไปได้ จึงได้มีนโยบายในการออกกฎหมายเฉพาะที่มุ่งเน้นในการกำกับดูแลปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง

3.2.3 เห็นควรปรับวิธีการบังคับใช้กฎหมาย ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในมาตรา 14 ที่การบังคับใช้กฎหมายในมาตราดังกล่าวจะใช้กับกรณีที่ไม่นับเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา รวมถึงมาตราดังกล่าวไม่ได้มีเจตนารมณ์เพื่อใช้กับกรณีนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์เพื่อเป็นการใส่ความผู้อื่นโดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งบ่อยครั้งที่ข้อความการประทุษวาจาสามารถเข้าข่ายองค์ประกอบของการหมิ่นประมาทและปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์

3.2.4 เห็นควรปรับปรุงเพิ่มเติมกฎหมาย ควรมีการบัญญัติกฎหมายที่มีความครอบคลุมในการกำกับดูแลปัญหาการประทุษวาจาให้มีการสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้ทำการเข้าร่วมไว้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวต่อไป

References

- Khanathip Thongrawiwong. "Thailand's Obligations under the Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (CERD): A Case Study of Online Hate Speech in the Framework of the Computer-Related Crime Act (No. 2) B.E. 2560." *Journal of Law and Local Society* 2, no. 2 (July-December 2018): 111-141. [In Thai]
- Ladawan Yaimanee. *Hate Crimes*. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2022. [In Thai]
- Pongprath Sunthoraphet. "Ethnic Prejudice Against the Lao People's Democratic Republic in Thai Society as Appeared on the Pantip Social Media Webboard." *Journal of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University* 15, no. 1 (January-June 2020): 26-47. [In Thai]
- Pornchai Khanthi, Kritsanaphong Phutrakul, and Jomdej Trimek. *Criminological Theory: Principles Research and Applied Policy*. Bangkok: Rangsit University Press, 2015. [In Thai]
- Unisa Lerttomornsakul and Anan Chubamrung. *Crime and Criminology*. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2018. [In Thai]

แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ
กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

Guidelines for Enhancing the Efficiency of Preventing and Suppressing
Transnational Crime: The Case of Illegal Oil Trading
in Thailand's Territorial Waters

ฉัตรวรินทร์ ภูวัชรพิบูล¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: chatwarine@outlook.com

Chatwarine Phoowatpibool²

Faculty of Law, Ubon Ratchathani Rajabhat University

2 NaiMueang, Mueang, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

Email: chatwarine@outlook.com

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: unisa.l@chula.ac.th

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,

Faculty of Political Science, Chulalongkorn University

254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand

Email: unisa.l@chula.ac.th

Received: January 29, 2025 Revised: May 27, 2025 Accepted: May 30, 2025

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและสาเหตุ รวมถึงนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทยในเรื่องดังกล่าว เพื่อนำไปสู่แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทยที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำมาสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประเทศไทยได้พบปัญหาเรื่องการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยมาอย่างต่อเนื่อง โดยการค้าน้ำมันเถื่อนนั้นถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิงที่มีลักษณะเป็นขบวนการหลบเลี่ยงการชำระภาษีตามกฎหมาย ซึ่งมีนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้การสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด โดยสาเหตุจูงใจในการกระทำความผิดนั้นมาจากราคาน้ำมันที่มีราคาสูง ประกอบกับความกดดันทางสังคมในช่วงเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง รวมถึงค่าตอบแทนจากการกระทำความผิดที่สูง จึงเป็นแรงจูงใจสำคัญทำให้เกิดการลักลอบการค้าน้ำมันเถื่อนในบริเวณพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย นอกจากนี้ ยังพบว่าในการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตนั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ จึงเป็นเหตุให้มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับและบังคับใช้กฎหมายมีหลายหน่วยงานตามไปด้วย แม้ในแต่ละหน่วยงานจะมีการแบ่งแยกอำนาจหน้าที่กันโดยเฉพาะ และแม้ปัจจุบันจะมีศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางเพื่อประสานงานบรรดาหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ตาม แต่ยังคงพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน จึงส่งผลให้อาชญากรรมการค้าน้ำมันเถื่อนยังคงปรากฏอยู่ในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาประเทศ ความปลอดภัยของสังคม สุขภาพของประชาชนและคุณภาพของสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นต้องดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ สถานประกอบการ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดผลสำเร็จในระยะยาว

คำสำคัญ: อาชญากรรมข้ามชาติ; การป้องกันและปราบปราม; ค้าน้ำมันเถื่อน; ทะเลอาณาเขต

Abstract

This study, “Guidelines for Enhancing the Efficiency of Transnational Crime Prevention and Suppression: A Case Study of Illegal Oil Trade in Thailand’s Territorial Waters” aims to examine the problems and their causes, as well as the policies, laws, various measures, and operational approaches implemented by Thailand in this regard. The objective is to develop effective guidelines for preventing and suppressing transnational crime, specifically illegal oil trade in Thailand’s territorial waters, which will ultimately contribute to the country’s stable, prosperous, and sustainable development.

The research finds that illegal oil trading in Thailand's territorial waters has persisted over time. Such activity constitutes a fuel-related offense characterized by systematic tax evasion, often facilitated and abetted by certain politicians and government officials. The main incentives driving these crimes are high global oil prices, socio-economic pressures during economic downturns, and the prospect of substantial illicit profits. Although multiple statutes address oil smuggling, their overlapping jurisdictions have given rise to a proliferation of enforcement agencies, each with narrowly defined mandates. In 2015, the establishment of the Thai Maritime Enforcement Command Center (Thai MECC) was intended to serve as a central coordinating body among these agencies. Nevertheless, operational challenges and inter-agency barriers persist, allowing illegal oil-trading networks to continue operating in Thai territorial waters. The resulting impacts are far-reaching, affecting the national economy, social security, public health, and environmental quality. Long-term success therefore depends on a holistic, multi-stakeholder approach involving government agencies, private sector operators, and civil society.

Keywords: Transnational Crime; Prevention and Suppression; Illegal Oil Trading; Territorial Waters

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประเทศไทย โดยเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม กฎหมาย และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงคุณภาพชีวิตของประชาชนสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลของไทยในปัจจุบันเผชิญปัญหาหลายประการ อาทิ การอ้างสิทธิพื้นที่ทับซ้อนทางทะเล ความปลอดภัยของเส้นทางการเดินเรือ อาชญากรรมข้ามชาติ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล และภัยธรรมชาติทางทะเล ในบรรดาปัญหาเหล่านี้ อาชญากรรมข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค่าน้ำมันเถื่อน ได้ทวีความรุนแรงและซับซ้อนขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างความเสียหายมหาศาลต่อประเทศ และส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลและการพัฒนาประเทศ เป็นความเสี่ยงต่ออธิปไตยทางทะเลที่ส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพและความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติในท้องทะเล⁵ อีกทั้ง ยังเป็นความท้าทายต่อการบังคับใช้กฎหมายทั่วโลก ด้วยการพัฒนาเทคโนโลยีการขนส่งและการสื่อสาร อาชญากรรมข้ามชาติจึงกระทำได้ง่ายขึ้นและมีค่าตอบแทนสูง ทำให้เป็นสิ่งที่น่าวิตกให้เกิดการกระทำผิดที่รุนแรงยิ่งขึ้น

⁵ เกียรติพร อำไพ, “การนำมาตรการทางกฎหมายสิ่งแวดล้อมทางทะเลมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการค่าน้ำมันเถื่อนในเขตทางทะเลของประเทศไทย,” *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม* 9 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2556): 89.

ปัญหาการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับเครือข่ายขนาดใหญ่ที่มีนักธุรกิจและผู้มีอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังจะเห็นได้จากหลายคดีที่มีการจับกุมการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค่าน้ำมันเถื่อนมีนักการเมืองท้องถิ่น เช่น กรณีการจับกุมสมาชิกสภาเทศบาลนครระยองและคนงานที่กำลังใช้สายยางดูดน้ำมันออกจากเรือประมงที่ดัดแปลงเป็นแท็งก์เก็บน้ำมัน⁶ และกรณีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเรียกรับสินบนเพื่ออำนวยความสะดวกในการค่าน้ำมันเถื่อนเช่น กรณีของผู้อำนวยการส่วนป้องกันและปราบปราม สำนักตรวจสอบป้องกันและปราบปราม กรมสรรพสามิตโทรศัพท์เจรจาเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อไม่ให้ดำเนินคดีรถขนน้ำมันดีเซลเถื่อน 40,000 ลิตร เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2566⁷ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการค่าน้ำมันเถื่อนนั้นมีกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนเป็นเครือข่ายใหญ่ที่เชื่อมโยงพื้นที่ทางทะเลไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้ามามีส่วนในการเรียกรับประโยชน์จากขบวนการค่าน้ำมันเถื่อนจึงอาจเข้าข่ายได้ว่า ทำให้ขบวนการค่าน้ำมันเถื่อนเป็น “เชื้อชั่วไม่เคยตาย”⁸ ไปจากประเทศไทย

การค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเล การพัฒนาประเทศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล รวมถึงระบบเศรษฐกิจของภาครัฐ โดยรัฐสูญเสียรายได้จากภาษีน้ำมันมากกว่า 100 ล้านบาทต่อปี⁹ รวมถึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพประชาชน และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมยานยนต์จากการใช้น้ำมันคุณภาพต่ำกว่ามาตรฐาน ดังนั้นแล้ว หากมีแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขต ย่อมเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพความมั่นคงทางทะเล นำมาสู่การพัฒนาประเทศได้อย่างมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนในภายต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาและสาเหตุของอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

1.2 เพื่อศึกษาแนวนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขต

1.3 เพื่อเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทยที่มีประสิทธิภาพ

⁶ มติชนออนไลน์, “รวบ สท. ดังระยอง ครอบครองน้ำมันเถื่อนคาเรือ กำลังดูดน้ำมันขายในท่าเรือ เจ้าตัวให้การปฏิเสธ,” 7 ตุลาคม 2567, มติชน, สืบค้นเมื่อ 16 ธันวาคม 2567, https://www.matichon.co.th/region/news_4833362/

⁷ สุริย์ ศีลางษ์, “เด็งแล้ว ผอ.ส่วนปราบปรามสรรพสามิตคดีสำนวน้ำมันเถื่อน,” 15 มิถุนายน 2566, กรุงเทพธุรกิจ, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, <https://www.bangkokbiznews.com/finance/investment/1073657/>

⁸ ไชยวงศ์ มณีพิลึก, “ส่วยทางหลวง ถึง ส่วยน้ำมันเถื่อน เชื้อชั่วที่ไม่เคยตายจากหน่วยราชการไทย,” 22 มิถุนายน 2566, ผู้จัดการ, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, <https://www.mgonline.com/south/detail/9660000056855/>

⁹ เดลินิวส์ออนไลน์, “ตีแผ่ขบวนการค่าน้ำมันเถื่อน เปิด 5 รูปแบบแสบ เลี้ยงภาษีทำรัฐสูญเงินมหาศาล,” 10 มิถุนายน 2566, เดลินิวส์, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, <https://www.dailynews.co.th/news/2422193/>

1.3 ขอบเขตการวิจัย หรือขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ มีขอบเขตด้านเนื้อหา โดยมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหาและสาเหตุของอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ตลอดจนนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและสาเหตุที่แท้จริง รวมถึงนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทย และผลกระทบที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่การเสนอแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ที่มีประสิทธิภาพในภายต่อไป

1.4 ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูล (Key informant) ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) โดยการสร้างเครื่องมือในการวิจัยได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดหัวข้อสัมภาษณ์ (Questionnaire Guide) ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบ่งเป็น 5 กลุ่ม โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบถึงสภาพปัญหาและสาเหตุของอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

1.5.2 ทราบถึงนโยบาย กฎหมาย มาตรการต่าง ๆ และการดำเนินงานของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขต

1.5.3 ได้แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการป้องกันและปราบปรามการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 สภาพปัญหาของอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

ปัญหาการค่าน้ำมันเถื่อนเป็นปัญหาเรื้อรังในสังคมไทยมานาน โดยเริ่มปรากฏตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 มีการนำเรือบรรทุกน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดเล็กไปรับน้ำมันดีเซลจากสิงคโปร์มาขายให้เรือประมงชายฝั่งในราคาไม่เสียภาษี¹⁰ รัฐบาลได้รับทราบปัญหาอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2535 และได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานั้นปี

¹⁰ คณะกรรมการการศึกษาตรวจสอบเรื่องการทุจริต ประพฤติมิชอบและเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา, รายงานการพิจารณาการศึกษา เรื่อง การลักลอบส่งน้ำมันดีเซลโดยมิชอบเป็นเหตุให้รัฐเสียประโยชน์, (กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2565), 6.

พ.ศ. 2538 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการป้องกันปราบปรามการลักลอบนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิง กรมตำรวจ (ปัจจุบันคือสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ได้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการลักลอบนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิง (ศปนม.) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว สำหรับการปราบปรามทางทะเล สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเป็นแกนนำในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำเรื่องการปราบปรามการลักลอบค้าและนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงทางทะเลเข้าสู่การพิจารณาของสภาพความมั่นคงแห่งชาติเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2539¹¹

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาครัฐได้ดำเนินมาตรการป้องกันและปราบปรามมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 แต่ปัญหาการลักลอบนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงยังคงปรากฏอยู่ในประเทศไทย ในระยะแรกการค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลเป็นการนำเข้ามาโดยเรือประมง หรือเรือขนส่งน้ำมันขนาดใหญ่ที่แจ้งปริมาณนำเข้าต่ำกว่าจริงหรือไม่แจ้งเลย เมื่อภาครัฐใช้มาตรการเข้มงวด เช่น การลาดตระเวน การขยายเขตต่อเนื่องออกไป 12 ไมล์ทะเล และการติดตั้งมิเตอร์ที่คลังน้ำมันชายฝั่ง ทำให้เกิดอุปสรรคในการนำน้ำมันจากเรือขนาดใหญ่เข้ามาจำหน่ายในประเทศรูปแบบการค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลจึงเปลี่ยนไป โดยมีการขนถ่ายน้ำมันจากเรือบรรทุกน้ำมันที่จอดลอยลำอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ซึ่งอยู่นอกทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่อง แล้วนำลงในเรือบรรทุกขนาดเล็กหรือเรือประมงดัดแปลงเพื่อขนเข้าสู่ฝั่งและกระจายไปยังผู้ใช้และสถานีบริการน้ำมันชายฝั่งและพื้นที่อื่นของประเทศ¹²

ปัจจุบันการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากข่าวการตรวจจับผู้ค้าน้ำมันเถื่อนที่มีปริมาณน้ำมันเถื่อนจำนวนมากอยู่บ่อยครั้ง ผู้ประกอบการค้าน้ำมันเชื้อเพลิงบางรายให้ข้อมูลว่าการค้าน้ำมันเถื่อนทวีความรุนแรงขึ้น และมีการเสนอขายให้กับสถานีบริการน้ำมัน รวมถึงมีการวิ่งส่งขายน้ำมันเถื่อนแทบทุกเส้นทางถนนเหมือนการขายน้ำมันปกติโดยไม่เกรงกลัว ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยยังไม่สามารถจัดได้อย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ เนื่องจากการค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลมีการกระทำกันเป็นขบวนการและมีเครือข่ายโยงใยขนาดใหญ่เชื่อมโยงกันทั้งในประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน โดยมีทั้งนักธุรกิจ นักการเมือง ผู้นำในท้องถิ่น และผู้ทรงอิทธิพลในประเทศเพื่อนบ้านร่วมในขบวนการ ซึ่งเป็นขบวนการที่ซับซ้อน มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์มหาศาล ยากแก่การดำเนินคดีตามกฎหมาย จึงทำให้การค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยมีลักษณะเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความร้ายแรง และมีผลกระทบในวงกว้าง

2.2 สาเหตุของอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

การค้าน้ำมันเถื่อนนั้น ถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับน้ำมันเชื้อเพลิง มีสาเหตุเริ่มจากการพยายามหลีกเลี่ยงการเสียภาษีน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้ประกอบการที่ไม่สุจริต สามารถสร้างความร่ำรวยให้กับผู้ทุจริตได้อย่างมหาศาลในเวลาไม่นาน ซึ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยนั้น จากการศึกษาวิจัยพบว่าสาเหตุของอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทยมี 4 สาเหตุ ดังนี้

¹¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “ปัญหาการลักลอบนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิง,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2539, ค้นหาข้อมูลมติคณะรัฐมนตรี, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, https://www.resolution.soc.go.th/?prep_id=61503/

¹² สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, *โครงการป้องกันและปราบปรามน้ำมันเถื่อน*, (กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน, ม.ป.ป.), 15.

1) **ความต้องการของตลาด (Market Demand)** ความต้องการของตลาดผู้บริโภค สำหรับประเทศไทย พบว่าความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงสูงขึ้นช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม 2568 อยู่ที่ 158.67 ล้านลิตรต่อวัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน¹³ ประกอบกับมุมมองของผู้บริโภคน้ำมันนั้นมีความต้องการน้ำมันเชื้อเพลิงที่ราคาถูกลงกว่าท้องตลาดทั่วไป ยิ่งความต้องการน้ำมันเชื้อเพลิงมีมากเท่าใด ยิ่งเป็นโอกาสในการสร้างกำไรสำหรับผู้ประกอบการค้าน้ำมันเถื่อนมากขึ้นเท่านั้น

2) **ความแตกต่างของราคาน้ำมัน (Price Disparities)** ความแตกต่างของราคาน้ำมันที่ขายในประเทศไทยกับราคาน้ำมันเถื่อน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การค้าขายน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเลยังคงมีอยู่ เนื่องจากหากผู้ประกอบการกิจการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนสามารถขายน้ำมันดังกล่าวได้เป็นจำนวนลิตรมากเท่าไร การได้รับผลกำไรก็มีจำนวนมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งผลกำไรจำนวนมากเช่นนี้ย่อมเป็นมูลเหตุจูงใจในการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลอย่างยิ่ง¹⁴

3) **การบังคับใช้กฎหมายที่อ่อนแอและการทุจริต (Weak Enforcement and Corruption)** การบังคับใช้กฎหมายที่อ่อนแอนั้น ผู้กระทำความผิดจะไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ประกอบกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐมีการทุจริตรับสินบน หากผู้ลักลอบขนส่งน้ำมันเถื่อนสามารถจ่ายส่วยหรือสินบนให้กับเจ้าหน้าที่รัฐหรือเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายที่ประจำตามจุดต่าง ๆ การขนส่งน้ำมันเถื่อนยิ่งกระทำทำได้โดยง่าย

4) **สภาพทำเลที่ตั้งที่เอื้อประโยชน์ต่อการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อน (Location with Favorable Geographic Conditions)** ทำเลที่ตั้งของประเทศไทยตั้งอยู่ในบริเวณเส้นทางการคมนาคมทางทะเล เป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับมหาสมุทรแปซิฟิก การที่ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับทะเลเป็นบริเวณกว้างและอยู่ใกล้เส้นทางการคมนาคมทางทะเลที่สำคัญ จึงเอื้อประโยชน์กับผู้ค้าน้ำมันเถื่อนเป็นอย่างมาก¹⁵

2.3 ลักษณะการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

การค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเล ถือเป็นหนึ่งในรูปแบบของอาชญากรรมข้ามชาติที่มีความซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความปลอดภัยของประเทศ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่ามี 2 ลักษณะโดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 การลักลอบนำน้ำมันเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร

การค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลโดยการลักลอบนำน้ำมันเข้ามาในราชอาณาจักรโดยหลีกเลี่ยงภาษีศุลกากร แบ่งการกระทำความผิดได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) นำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ โดยใช้เรือบรรทุกน้ำมันขนาดใหญ่ (Tanker) ขนน้ำมันพร้อมระบุประเทศต้นทางที่นำน้ำมันเข้ามาและระบุประเทศปลายทางที่จะนำส่งในลักษณะของการผ่านแดน

¹³ What's Up, “ยอดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงไตรมาสที่ 1 ปี 68 ยังเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง จากการขยายตัวของภาคการท่องเที่ยวและการบริการ,” แก๊ซครั้งสุดท้าย 2567, WBB, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, https://btimes.biz/whatsup/ยอดการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง/#google_vignette/

¹⁴ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 27-29.

¹⁵ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 32.

ประเทศไทยเพื่อที่จะไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งในปัจจุบันนี้พบว่าเมื่อเรือแล่นเข้าน่านน้ำไทยแล้ว จะทำการลักลอบเข้าเทียบท่า เพื่อถ่ายเทน้ำมันขึ้นรถบรรทุกริมชายฝั่ง หรือขึ้นเรือประมงตามชายฝั่ง โดยไม่ได้ทำการขนส่งไปยังประเทศปลายทางตามที่ระบุไว้¹⁶

2) นำเข้าน้ำมัน โดยมีเรือบรรทุกน้ำมันจอดกลางทะเลบริเวณนอกเขตทะเลต่อเนื่องของประเทศไทย เพื่อให้เรือบรรทุกน้ำมันขนาดเล็ก หรือเรือประมงดัดแปลงไปรับน้ำมัน และนำมาสูบน้ำถ่ายขายต่อให้เรือประมงริมชายฝั่ง หรือสูบน้ำถ่ายขึ้นรถบรรทุกเพื่อไปส่งขายให้ตามสถานีบริการน้ำมัน¹⁷

2.3.2 ลักษณะของน้ำมันส่งออกทางเรือในพื้นที่ทางทะเล และมีการย้อนตักกลับเพื่อจำหน่าย

ในประเทศ

การค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลลักษณะนี้ เป็นกรณีการทุจริตภาษีการส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิง โดยแจ้งว่าเป็นการส่งน้ำมันออกนอกประเทศไทยซึ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษี แล้วลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงที่ส่งออกนั้น ย้อนตักกลับเข้ามาจำหน่ายภายในประเทศโดยไม่มีการส่งออกจริง หรือมีการส่งออกจริงแต่ส่งออกไม่หมด และมีการลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงกลับเข้ามาจำหน่ายในประเทศ ซึ่งเป็นการทุจริตภาษีการส่งออกน้ำมันเชื้อเพลิง โดยไม่มีการส่งออกจริง (หรือมีการส่งออกจริงแต่ไม่ทั้งหมด) แต่แจ้งว่าเป็นน้ำมันส่งจากประเทศไทย เพื่อให้ได้รับยกเว้นการเสียภาษี เนื่องจากสินค้าที่ส่งออกไปนอกราชอาณาจักรนั้น พระราชบัญญัติภาษีศรัทธพสามิต พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้สินค้าที่ส่งออกนอกราชอาณาจักรได้รับการยกเว้นภาษีตามมาตรา 103 โดยต้องปฏิบัติตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งปัจจุบันกรมสรรพสามิตได้มีการควบคุม ตรวจสอบ และกำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับการส่งสินค้าน้ำมันดีเซลออกนอกราชอาณาจักร โดยออกระเบียบกำหนดให้เติมสารมาร์กเกอร์ (Marker) ก่อนนำน้ำมันดีเซลออกจากโรงอุตสาหกรรมเพื่อส่งออกน้ำมัน เพื่อทำการควบคุมและตรวจสอบได้ว่าเป็นสินค้าน้ำมันที่ได้รับการยกเว้นหรือคืนภาษีตามกฎหมาย¹⁸

2.4 แนวนโยบาย กฎหมาย และมาตรการประเทศไทยเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้า น้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัยพบว่าประเทศไทยมีแนวนโยบาย กฎหมาย มาตรการและการดำเนินงานของประเทศไทยเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตดังนี้

2.4.1 ด้านนโยบาย

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากส่งผลกระทบอย่างมากต่อการจัดเก็บภาษีของรัฐและความเป็นธรรมในระบบเศรษฐกิจ รวมถึงความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมทางทะเล โดยในปัจจุบันนโยบายในการป้องกันและปราบปรามการค้า

¹⁶ เดลินิวส์ออนไลน์, “ตีแผ่ขบวนการค้าน้ำมันเถื่อน เปิด 5 รูปแบบแอบ เลี่ยงภาษีทำรัฐสูญเงินมหาศาล,” 10 มิถุนายน 2566, เดลินิวส์, สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2568, <https://www.dailynews.co.th/news/2422193/>

¹⁷ เขียววัช อรรถนะเวทวงศ์, “ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัญหาและแนวทางแก้ไขการป้องกันและปราบปรามน้ำมันเถื่อนที่นำผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมเหลวและสารละลายไฮโดรคาร์บอน (โซลเวนท์) ไปปลอมปนน้ำมันเชื้อเพลิงของศูนย์ปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์, 2547), หน้า 15-16.

¹⁸ ระเบียบกรมสรรพสามิต ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเติมสาร Marker ในน้ำมันดีเซล พ.ศ. 2560, ข้อ 5, ราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 135 ตอนพิเศษ 119 ง (24 พฤษภาคม 2561): 46.

น้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย มุ่งเน้นการป้องกันนำการปราบปราม โดยบูรณาการความร่วมมือ การปฏิบัติงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมศุลกากร กรมสรรพสามิต กรมเจ้าท่า เป็นต้น ภายใต้กรอบ พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 เพื่อแก้ปัญหาการทำงาน โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวได้จัดตั้งศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และประเมินสถานการณ์ร่วมกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานเห็นภาพรวมเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการรักษาผลประโยชน์ของชาติทาง ทะเล ยังมีปัญหาและอุปสรรคของการบริหารจัดการ เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน กำลังพลในสังกัดของ แต่ละหน่วยงานมีน้อย ทำให้ยังไม่สามารถดึงประสิทธิภาพและจำนวนคนของบุคลากรจากหน่วยงานอื่น ๆ มาร่วมดำเนินงานได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมถึงกรณีการปฏิบัติงานภายใต้โครงสร้างของ ศรชล. นั้น มีระบบการ หมุนเวียนบุคลากรที่มาปฏิบัติหน้าที่ใน ศรชล. คราวละ 1 – 2 ปี จึงทำให้การประสานงานขาดความต่อเนื่อง และการโยกย้ายหรือการบรรจุใหม่ของเจ้าหน้าที่ใช้เวลาการเรียนรู้งานค่อนข้างนานในด้งานเกี่ยวกับ ศรชล.¹⁹ ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของ ศรชล. และส่งผลกระทบต่อเขตการดำเนินงานปราบปราม อาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทยไปด้วย

2.4.2 ด้านกฎหมาย

ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามการค่าน้ำมัน เถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทยจำนวน 6 ฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติ ทางทะเล พ.ศ. 2562 พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งพ.ศ. 2558 พระราชบัญญัติควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการค่าน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ. 2543 พระราช บัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 แต่การค่าน้ำมันเถื่อนใน ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยยังไม่สามารถจับได้ด้อย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ เนื่องจากความซ้ำซ้อนของกฎหมาย และความไม่ครอบคลุมของกฎหมายในการให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ชัดเจน และบทลงโทษทางกฎหมายที่ ไม่รุนแรงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวต่อกฎหมาย และผู้กระทำความผิดเห็นว่าการกระทำความผิดดังกล่าวยังม ีความคุ้มค่าต่อประโยชน์ที่ได้รับ²⁰

2.4.3 ด้านมาตรการ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2566 - 2570) มีเป้าหมาย หลักในการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในทุกมิติ ครอบคลุมถึงการป้องกันและแก้ไข ปัญหาภัยคุกคามทางทะเล ซึ่งในส่วนของ การค่าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตนั้น เป็นอาชญากรรมทางทะเลใน ลักษณะของการลักลอบขนส่งสินค้าผิดกฎหมาย จัดเป็นภัยคุกคามทางเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยตามแนวทาง การดำเนินการที่ 2) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางทะเลของแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2566 - 2570) ได้กำหนดให้ภาครัฐต้องเฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินสถานการณ์เพื่อกำหนดมาตรการ

¹⁹ ภักพล รัชตหิรัญ, “แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบหนีศุลกากรทางทะเล ภายใต้ ศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล,” (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2564), หน้า 63-64.

²⁰ คณะกรรมาธิการศึกษาตรวจสอบเรื่องการทุจริต ประพฤติมิชอบและเสริมสร้างธรรมาภิบาล วุฒิสภา, รายงานการพิจารณาศึกษาเรื่อง การลักลอบส่งน้ำมันดีเซลโดยมิชอบเป็นเหตุให้รัฐเสียประโยชน์, (กรุงเทพฯ: สำนักกรรมาธิการ 2 สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 2565), 62.

และกลไกในการเสริมสร้างกำลังทางเรือและพัฒนาฐานข้อมูล เครื่องมืออุปกรณ์ ระบบตรวจการณ์ เพื่อเฝ้าตรวจ ติดตาม ควบคุมเรือ และพิสูจน์ทราบ เป้าหมายต่าง ๆ ทางทะเล ให้มีความพร้อมในการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย และบูรณาการการดำเนินการกิจทางทะเลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง²¹ โดยในการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ใช้มาตรการการประสานงานและร่วมมือกันดำเนินการภายใต้กรอบพระราชบัญญัติการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.2562 เพื่อแก้ปัญหาการทำงานแบบต่างคนต่างทำในอดีต โดยมีศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร และประเมินสถานการณ์ร่วมกัน เพื่อให้ทุกหน่วยงานเห็นภาพรวมเดียวกัน และ ศรชล. จะเป็นผู้สั่งการและอำนวยการในปฏิบัติการร่วม รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการค้ำน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขต โดยการออกตรวจดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยในเขตน่านน้ำเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยทางทะเล ออกลาดตระเวนทางเรือเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางศุลกากร รวมถึงการพัฒนา ระบบติดตามภาพสถานการณ์ทางทะเล พัฒนาระบบเชื่อมโยงฐานข้อมูลข่าวสารทางทะเลให้สามารถวิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ความมั่นคงทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ²² ซึ่งเป็นประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางทะเลตามแนวทางการดำเนินการย่อยทั้ง 4 แนวทาง ภายใต้แนวทางการดำเนินการหลักที่ 2) การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางทะเล ของแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. 2566 - 2570)

2.5 แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

จากการศึกษาวิจัยพบว่า แนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยมีดังนี้

2.5.1 ด้านนโยบาย และมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

ภาครัฐต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขนโยบาย และมาตรการกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้ำน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทยในประเด็นของ 1) ประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ สร้างความตระหนักรู้ด้านจริยธรรมและการป้องกันการทุจริต รวมถึงยกระดับการแลกเปลี่ยนข่าวกรอง เพื่อสร้างกลไกการแลกเปลี่ยนข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพและรวดเร็วระหว่างหน่วยงานภายในประเทศ, 2) แก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกฎหมายศุลกากร เพื่อให้อำนาจหน่วยงานของรัฐติดตามน้ำมันว่าได้ถูกจัดส่งไปยังปลายทางตามจำนวนหรือไม่ เพื่อป้องกันการนำน้ำมันกลับเข้ามาขายในประเทศไทยโดยหลีกเลี่ยงภาษีและควมมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนของบทลงโทษให้หนักขึ้น เพื่อให้เกิดความเกรงกลัวในการกระทำความผิด, 3) การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับสารมาร์กเกอร์ของผู้ประกอบอุตสาหกรรมแต่ละราย โดยการกำหนดสารมาร์กเกอร์ให้แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความซับซ้อน ยากต่อการปลอมแปลง ซึ่งจะทำให้การปราบปรามสามารถติดตามได้ทั้งเส้นทางของการ

²¹ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, *แผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล* (พ.ศ. 2566-2570), (กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 2566), 132.

²² เรื่องเดียวกัน, 133.

กระทำความผิด, 4) แก้ไขเพิ่มเติมอำนาจกรมสรรพสามิตมีระบบติดตามเรือในระยะเกิน 24 ไมล์ทะเลและมีระบบติดตามเรือถึงปลายทาง เพื่อสามารถนำไปใช้ในการติดตามและกำกับดูแลเรือ และป้องกันการลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเล และ 5) ผลักดันนโยบายและจัดสรรงบประมาณในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการลาดตระเวนทางทะเล

2.5.2 ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

ภาครัฐควรพิจารณาในประเด็นของ 1) ทรัพยากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อน โดยเตรียมความพร้อมด้านกำลังพลในการปฏิบัติงานและพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ในการดำเนินงานป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อน รวมถึงความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและทักษะในการปราบปรามแก่ทรัพยากรบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่, 2) ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขัน มีมานะอดทน ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ 3) ภาครัฐต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและทันสมัยอย่างเพียงพอ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเลเกิดประสิทธิภาพ

2.5.3 ด้านบทบาทและความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย

ภาครัฐต้องมีความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ชายฝั่ง มีการพบปะพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ และสร้างช่องทางการสื่อสารที่ปลอดภัยที่สามารถแจ้งเบาะแสได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน และมีมาตรการคุ้มครองพยานที่ชัดเจน และที่สำคัญสร้างความไว้วางใจแก่ประชาชน รวมถึงจะต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบของการค้าน้ำมันเถื่อนให้ประชาชนทราบ รวมถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ประกอบกับการสร้างความตระหนักให้กับประชาชนถึงบทโทษของการใช้น้ำมันเถื่อน, 2) ระหว่างหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องสร้างวัฒนธรรมร่วม เช่น วัฒนธรรมแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการบริหารที่ยึดผลงานเป็นหลักที่จะทำให้การทำงานแบบบูรณาการมีประสิทธิภาพมากขึ้น และต้องพัฒนาการบูรณาการในเชิงลึกและต้องอาศัยความร่วมมือมากยิ่งขึ้นระหว่างหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานด้านเศรษฐกิจในขั้นตอนการสืบสวนขยายผลและการทำลายโครงสร้างทางการเงินของขบวนการค้าน้ำมันเถื่อน ซึ่งจะเป็นการยกระดับการป้องกันและปราบปรามลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนทางทะเลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เสียหายที่ถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อน และ 3) ความร่วมมือระหว่างประเทศ การดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศทุกมิติ โดยการสร้างความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน รวมถึงอาจใช้ช่องทางความร่วมมือทางศุลกากรระหว่างประเทศ ภายใต้องค์การศุลกากรโลก (WCO) สร้างความร่วมมือตามกรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียนที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล และกรอบความร่วมมือหรือความตกลงอื่น ๆ หรือผ่านเวทีการประชุมหารือของอาเซียนเกี่ยวกับประเด็นทางทะเล (ASEAN Maritime Forum: AMF) การแลกเปลี่ยนข่าวกรองและฐานข้อมูล โดยการสร้างระบบข้อมูลกลางร่วม (Shared Intelligence Database) กับประเทศในอาเซียน เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้ต้องสงสัย เส้นทางเรือ และเครือข่ายข้ามชาติ และการจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างประเทศด้านอาชญากรรมทางทะเล เพื่อวิเคราะห์ข่าวกรองและแจ้งเตือนเหตุล่วงหน้า รวมถึงหน่วยงานข่าวกรองและหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศที่มี

พรมแดนติดกันหรือเป็นแหล่งที่มาของน้ำมันเถื่อน การฝึกอบรมและการปฏิบัติการร่วม โดยจัดการฝึกอบรมด้านการบังคับใช้กฎหมายทางทะเลข้ามพรมแดน (Cross-border Maritime Enforcement Training) ร่วมกันเป็นประจำเพื่อสร้างความเข้าใจทางยุทธวิธีและข้อกฎหมายของแต่ละประเทศ และดำเนินการลาดตระเวนร่วมทางทะเล (Joint Maritime Patrols) ระหว่างหน่วยงาน เช่น กองทัพเรือไทยกับกองทัพเรือมาเลเซีย/อินโดนีเซีย รวมถึงการติดตาม การกำกับดูแล การประชุมร่วมกัน เฝ้าระวัง รวมถึงสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอื่น ๆ ร่วมกัน และรวมถึงการสร้างความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) และข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนทางทะเลร่วมกัน เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศกัมพูชา และประเทศเมียนมา รวมถึงการจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างประเทศ (Joint Task Force) เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติกรณีค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเลเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

อาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค้าน้ำมันเถื่อนในทะเลอาณาเขตของประเทศไทย เป็นภัยคุกคามสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงทางทะเล เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ แม้ว่าจะมีหน่วยงานภาครัฐหลายแห่งพยายามดำเนินการป้องกันและปราบปรามอย่างต่อเนื่อง แต่ปัญหานี้ยังคงอยู่และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงขึ้น เนื่องจากลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นขบวนการขนาดใหญ่ ซับซ้อน และมีเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน การเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างเร่งด่วน โดยต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งในระดับนโยบาย กฎหมาย และการปฏิบัติงาน รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิด การแก้ไขปัญหาการค้าน้ำมันเถื่อนจะนำไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทย และสามารถจัดเก็บรายได้ภาษีน้ำมันเพื่อนำไปใช้ในการบริหารประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการรายงานข้อมูลรายประเทศในประเทศไทย ผู้เขียนเห็นควรมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.2.1.1 ภาครัฐควรกำหนดนโยบายในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการลาดตระเวนทางทะเล โดยยกระดับระบบติดตามและเฝ้าระวังทางทะเลที่ทันสมัย เพื่อตรวจจับเรือต้องสงสัยและเส้นทางการขนส่งน้ำมันเถื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงพัฒนาระบบข้อมูลมหัต (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการเดินเรือ ข้อมูลการค้าน้ำมัน ข้อมูลการสำแดงสินค้า และข้อมูลการกระทำความผิด เพื่อระบุรูปแบบ พฤติกรรมและเครือข่ายของผู้กระทำความผิดได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว

3.2.1.2 ภาครัฐควรพิจารณาอัตรารอบกำลังและจัดสรรเตรียมความพร้อมด้านกำลังพลให้เพียงพอในการปฏิบัติงาน และพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทั้งในด้านกฎหมาย เทคนิค

การสืบสวนสอบสวน การใช้เทคโนโลยีและการปฏิบัติการทางทะเล รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่ ซึ่งจะช่วยให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้มแข็ง มีมานะอดทน ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2.1.3 ภาครัฐควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพที่เพียงพอและทันสมัย หรือมีสมรรถนะ และคุณภาพที่ทัดเทียมกับวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้ลักลอบค้าน้ำมันเถื่อนที่ใช้ในการกระทำผิด เพื่อให้การดำเนินงานในการป้องกันและปราบปรามการค้าน้ำมันเถื่อนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.1.4 ภาครัฐควรมีนโยบายทางทะเลที่ครอบคลุมทุกมิติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการตามกรอบแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ. 2566 - พ.ศ. 2570 เพื่อสนับสนุนและประสานบูรณาการในการดำเนินงานที่ตอบสนองต่อความมั่นคงแห่งชาติ โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Whole-of-Nation Approach) ควบคู่กับการดำเนินงานที่ทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในงานความมั่นคง (Whole-of-Society Approach) ตลอดจนการบริหารจัดการความเสี่ยงและการสร้างความสามารถในการกลับคืนสู่สภาพเดิม (Resilience) เพื่อให้พร้อมเผชิญปัญหาที่ส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ โดยมีสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการติดตามผลการดำเนินงาน

3.2.1.5 ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัย ในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) แก้ไขพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 มาตรา 50 (1) ให้กรมศุลกากรมีอำนาจติดตามสินค้า (กรณีน้ำมัน) ที่ได้ถูกจัดส่งไปยังปลายทางว่ามีตามจำนวนหรือไม่ เพื่อป้องกันการนำน้ำมันส่งออกที่ไม่เสียภาษีกลับเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย

(2) แก้ไขพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 มาตรา 203 ให้มีบทลงโทษหนักขึ้น โดยมีมาตรการริบทรัพย์สินที่เข้มข้นขึ้น ควรมีบทบัญญัติที่ชัดเจนและรวดเร็วในการริบเรือที่ใช้กระทำความผิดและน้ำมันของกลางให้ตกเป็นของแผ่นดินโดยเด็ดขาด ไม่เปิดช่องให้มีการจ่ายเงินเพื่อไถ่ถอนเรือคืนได้ง่าย ซึ่งจะเป็นการตัดเครื่องมือทำมาหากินของขบวนการและเกิดความเกรงกลัวต่อบทกฎหมาย

(3) เพิ่มบทลงโทษให้รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะโทษปรับและโทษจำคุกสำหรับผู้กระทำความผิด รวมถึงผู้ให้การสนับสนุนหรือสมคบคิด เพื่อให้การค้าน้ำมันเถื่อนไม่คุ้มค่ากับการกระทำความผิด

(4) ควรปรับปรุงแก้ไขกฎหมายกำหนดการพิสูจน์แหล่งที่มาของน้ำมันให้ตกอยู่กับเจ้าของเรือหรือผู้ครอบครอง หากไม่สามารถแสดงเอกสารที่มาที่ถูกต้องได้ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นการได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3.2.1.6 ควรปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดกฎหมาย ในการกำหนดสารมาร์กเกอร์ (Marker) ให้แตกต่างกัน เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับสารมาร์กเกอร์ของผู้ประกอบอุตสาหกรรมแต่ละราย เพื่อให้เกิดความซับซ้อนยิ่งขึ้น ยากต่อการปลอมแปลง เพื่อให้การปราบปรามสามารถติดตามได้ทั้งเส้นทางของการกระทำความผิดจึงควรพัฒนาสารมาร์กเกอร์ให้แตกต่างกันในแต่ละโรงกลั่น

3.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมอย่างจริงจังในคดีน้ำมันเถื่อนเพื่อให้สามารถดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทั้งเครือข่าย ทั้งผู้สั่งการ ผู้สนับสนุนทางการเงิน หรือผู้อำนวยความสะดวก

2) ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความเข้าใจทั้งทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เช่น ข้อกฎหมายในการตรวจยึด จับกุม ทักษะการรวบรวมพยานหลักฐาน เทคนิคการสอบสวนขยายผล เพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปอย่างรัดกุมและสามารถเอาผิดผู้กระทำความผิดได้จริง ฝึกอบรมการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวกรอง การใช้เทคโนโลยีลาดตระเวน ความรู้ด้านดิจิทัลฟอเรนสิกส์ (Digital Forensics) รวมถึงปลูกฝังจิตสำนึกและจรรยาบรรณเป็น “วัคชิน” สำคัญในการสร้างเกราะป้องกันให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างซื่อสัตย์สุจริต

3) ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน อาทิ กรมศุลกากร ตำรวจ กรมสรรพสามิต และฝ่ายปกครอง ควรสร้างความร่วมมือและบูรณาการระหว่างกันในระดับหน่วยงานกับผู้ปฏิบัติการ เพื่อสร้างระบบการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ข่าวกรองให้มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อสถานการณ์ด้านอาชญากรรมข้ามชาติในประเด็นเรื่องการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย รวมถึงประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข่าวสารไปยังประชาชนและผู้ประกอบการ และชี้ให้เห็นถึงปัญหาและผลกระทบของการนำน้ำมันเถื่อนเข้าประเทศโดยผิดกฎหมาย

4) ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อรณรงค์และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับข้อดีข้อเสีย และผลกระทบของการค่าน้ำมันเถื่อนและการใช้น้ำมันเถื่อนให้ประชาชนได้รับทราบ และให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม รวมถึงสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนผ่านกิจกรรมหรือโครงการอบรมในพื้นที่ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าวได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น

5) สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ในการดำเนินงานด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ กรณีการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขตของประเทศไทย ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกมิติ กล่าวคือ 1) ควรสร้างความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การศุลกากรโลก (World Customs Organization: WCO) ในประเด็นเรื่องป้องกันและเฝ้าติดตามการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทะเลอาณาเขต และเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ระหว่างกัน, 2) ควรสร้างความร่วมมือตามกรอบความร่วมมือประชาคมอาเซียนที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางทะเล และกรอบความร่วมมือหรือความตกลงอื่น ๆ หรือผ่านเวทีการประชุมหารือของอาเซียนเกี่ยวกับประเด็นทางทะเล (ASEAN Maritime Forum: AMF) เพื่อแลกเปลี่ยนข่าวกรองและฐานข้อมูล โดยการสร้างระบบข้อมูลกลางร่วมกัน (Shared Intelligence Database) กับประเทศในอาเซียน เพื่อรวบรวมข้อมูลผู้ต้องสงสัย เส้นทางเรือ และเครือข่ายข้ามชาติ และควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานระหว่างประเทศด้านอาชญากรรมทางทะเล เพื่อวิเคราะห์ข่าวกรองและแจ้งเตือนเหตุล่วงหน้า เพื่อเป็นการป้องกันและเฝ้าระวังอาชญากรรมการค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเล และ (3) ควรสร้างความร่วมมือระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) และข้อตกลงความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนทางทะเลร่วมกัน เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศกัมพูชา และประเทศเมียนมา และควรจัดตั้งคณะทำงานร่วมระหว่างประเทศ (Joint Task Force) ระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อดำเนินการลาดตระเวน ตรวจจับและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางทะเลระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง รวมถึงควรจัดฝึกอบรมและการปฏิบัติการร่วมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน โดยจัดการฝึกอบรมด้านการบังคับใช้กฎหมายทางทะเลข้ามพรมแดน (Cross-border Maritime Enforcement Training) เพื่อสร้างความเข้าใจทางยุทธวิธีและข้อกฎหมายของแต่ละประเทศ และดำเนินการลาดตระเวนร่วมทางทะเล (Joint Maritime Patrols) ระหว่างหน่วยงาน เช่น กองทัพเรือไทยกับกองทัพเรือมาเลเซีย/อินโดนีเซีย เป็นต้น เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถด้านความร่วมมือการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติกรณีค่าน้ำมันเถื่อนในพื้นที่ทางทะเลให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ

References

- Chaiyong Maneepiluek. "Highway Bribes to Illegal Oil Bribes: The Enduring Evil in Thai Government Agencies." *MGR Online*, June 22, 2023, Accessed January 17, 2025. <https://www.mgronline.com/south/detail/9660000056855/>
- Daily News Online. "Exposing the Illegal Oil Trade Network: Unveiling 5 Devious Methods to Evade Taxes, Causing Immense Loss to the State." *Daily News*, June 10, 2023, Accessed January 17, 2025. <https://www.dailynews.co.th/news/2422193/>
- Energy Policy and Planning Office. *Project for the Prevention and Suppression of Illegal Oil*. Bangkok: Energy Policy and Planning Office, n.d.
- Kiarttiporn Umpai. "Legislation and Law Enforcement in the Contiguous Zone: A Case Study of Oil Smuggling in Thailand." Master of Laws Thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 1997.
- Kiarttiporn Umpai. "The Application of the Legal Measures on Marine Environment for Anti-oil Smuggling in Thai Maritime Zones." *Journal of Environmental Management* 9, no. 2 (July-December 2013): 89-131.
- Matichon Online. "Arrest of a Famous Rayong Provincial Councilor Smuggling Illegal Oil on a Boat While Pumping Oil for Sale at the Port; Suspect Denies Charges." *Matichon*, October 7, 2024, Accessed December 16, 2024. https://www.matichon.co.th/region/news_4833362/
- Phakkhaphon Ratchatahirun. "Guidelines for Efficiency Improvement of Marine Customs under the Thai Maritime Enforcement Command Center in Preventing and Suppressing Smuggling." Master of Public Administration Thesis in Public Administration, Department of Public Administration, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 2021.
- Secretariat of the Cabinet. "Problems of Fuel Smuggling," Cabinet Resolution Search. Last modified 1996. Accessed January 17, 2025. https://www.resolution.soc.go.th/?prep_id=61503/
- Suree Silawong. "Excise Suppression Division Director Transferred in Illegal Oil Bribery Case." *Krungthep Turakij*, June 15, 2023, Accessed January 17, 2025. <https://www.bangkokbiznews.com/finance/investment/1073657/>
- Thienthawatt Adjanavatang. "Police's Opinion About Problems and Solutions Regarding Protection and Suppression of the Illegal Petrol Caused by Mixing Petroleum with Hydrocarbon (Solvent) of Royal Thai Police Operation Center." Master of Arts Thesis in Social Sciences for Development, Rajabhat Rajanagarindra University, 2004.

“เรือมืด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบ
การเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

“Dark Fleet” and Marine Crime: Problems and Guideline Development
for the Storage and Disposal of Seized Vessels of Marine Police Division

ธรากร เลิศพรเจริญ¹

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: 6581014624@student.chula.ac.th

Tarakorn Lertporncharoen²

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: 6581014624@student.chula.ac.th

สุนททรัพย์ จิตสว่าง³

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: Sumonthip99@hotmail.com

Sumonthip Chitsawang⁴

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: Sumonthip99@hotmail.com

Received: February 9, 2025 **Revised:** May 28, 2025 **Accepted:** May 30, 2025

¹ พ.ต.อ., นักวิจัยอิสระด้านอาชญาวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Pol. Col., Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำเพื่อลดความเสี่ยงในการนำเรือของกลางกลับไปใช้ในการกระทำความผิดทางน้ำในลักษณะ “เรือมืด” ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบหรือติดตามตำแหน่งได้ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลและกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร และทฤษฎีหน้าต่างแตกในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

จากการศึกษาพบว่า เรือของกลางจำนวน 3 ลำในคดีอาญาที่ 102/2567 ซึ่งสูญหายจากจุดทอดสมอในพื้นที่ตำรวจน้ำสตึก พบว่าเกิดจากข้อบกพร่องในการควบคุมดูแลเรือของกลาง เช่น การอนุญาตให้ผู้ต้องหาที่ได้รับการประกันตัวเข้าใช้เรือโดยไม่มีมาตรการเฝ้าระวังที่เพียงพอ ขาดเทคโนโลยีติดตามและระบบแจ้งเตือนแบบเรียลไทม์ รวมถึงการละเลยต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่เก็บเรือ นำไปสู่การลักลอบนำเรือไปใช้ขนถ่ายของกลางน้ำมันเชื้อเพลิงผิดกฎหมายและหลีกเลี่ยงการตรวจจับโดยอำนาจข้อมูลการเดินเรือ และเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการเรือของกลาง โดยใช้หลักการของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมผ่านการออกแบบสภาพแวดล้อมอาทิ การควบคุมการเข้าถึง การเฝ้าระวังผ่านระบบเทคโนโลยี การส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ การจัดกิจกรรมสนับสนุนในพื้นที่เสี่ยง การเสริมความมั่นคงของเป้าหมาย และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความปลอดภัย เพิ่มประสิทธิภาพในการควบคุมเรือของกลาง และสร้างความเชื่อมั่นต่อมาตรฐานกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

คำสำคัญ: เรือมืด; การเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลาง; กองบังคับการตำรวจน้ำ; อาชญากรรมทางน้ำ

Abstract

This research article aims to study the challenges in managing seized vessels by the Marine Police Division and proposes solutions to prevent their misuse in marine crimes as “dark fleet.” Using Routine Activity Theory and Broken Windows Theory, the research analyzes the Criminal Case No. 102/2567 where three seized vessels, carrying smuggled diesel oil, went missing under lax supervision and were used for illegal transport.

The study has shown that structural and operational weaknesses, including inadequate surveillance, lack of tracking systems, and unclear procedures. The study recommends adopting Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) principles such as access control, surveillance, and environmental maintenance to enhance security, prevent future incidents, and reduce the risk of seized vessels being transformed into untraceable dark ships.

Keywords: Dark fleet; Marine Crime; The Storage and Disposal of Seized Vessels, Marine Police Division

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กองบังคับการตำรวจน้ำ (Marine Police Division) เป็นหน่วยงานในสังกัดกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (Central Investigation Bureau) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (Royal Thai Police) ที่ปฏิบัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทางทะเล ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea 1982: UNCLOS) และพระราชบัญญัติเพิ่มอำนาจตำรวจในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดทางน้ำ พ.ศ. 2496 อย่างไรก็ตาม กองบังคับการตำรวจน้ำเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลาง ปรากฏชัดจากกรณีเรือของกลางในคดีอาญาที่ 102/2567 จำนวน 3 ลำ สูญหายไปจากจุดจอดทอดสมอ ห่างจากสะพานท่าเทียบเรือ สถานีตำรวจน้ำ 3 กองกำกับการ 5 กองบังคับการตำรวจน้ำ ณ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี (ตำรวจน้ำสัตหีบ) ประมาณ 100 เมตร เมื่อวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เรือของกลางทั้งสามลำ ประกอบด้วย 1) เรือ เจ.พี. บรรจุของกลางน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออยล์ ซึ่งเป็นน้ำมันที่ไม่มีจำหน่ายในประเทศไทย หากนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ถือว่าเป็นการลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงเข้ามาในราชอาณาจักร ประมาณ 80,000 ลิตร พร้อมลูกเรือ จำนวน 7 คน, 2) เรือกำไรเงิน บรรจุของกลางน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออยล์ ซึ่งเป็นน้ำมันที่ไม่มีจำหน่ายในประเทศไทย หากนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ถือว่าเป็นการลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงเข้ามาในราชอาณาจักร ประมาณ 150,000 ลิตร พร้อมลูกเรือจำนวน 6 คน และ 3) เรือดาวรุ่ง บรรจุของกลางน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออยล์ ซึ่งเป็นน้ำมันที่ไม่มีจำหน่ายในประเทศไทย หากนำเข้ามาในราชอาณาจักรโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ถือว่าเป็นการลักลอบนำน้ำมันเชื้อเพลิงเข้ามาในราชอาณาจักร ประมาณ 100,000 ลิตร พร้อมลูกเรือจำนวน 5 คน จากการสืบสวน

ผลการตรวจสอบข้อเท็จจริงระบุว่า การสูญหายของเรือทั้งสามลำเกิดขึ้นเนื่องจากผู้ต้องหาต้องการนำของกลางน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออยล์ไปจำหน่ายยังประเทศกัมพูชา โดยหลีกเลี่ยงการรายงานข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนของเรือ ประเภทเรือ ท่าจอดเรือ ทิศทางการเดินเรือ ความเร็ว สถานะการเดินเรือ และข้อมูลเกี่ยวกับความปลอดภัยอื่น ๆ ของเรือผ่านระบบสำแดงข้อมูลเรืออัตโนมัติ (Automatic Identification Systems: AIS) และไม่ซิงโครไนซ์ขณะเดินเรือ ตลอดจนอำพรางเปลี่ยนแปลงสีเรือเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบ พฤติการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เรือทั้งสามลำกลายเป็น “เรือมืด” หรือเรือที่ไม่สามารถตรวจสอบหรือติดตามข้อมูลผ่านระบบการติดตามเรือได้ ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงอย่างยิ่งต่อความปลอดภัยในการเดินเรือ ทั้งต่อตนเองและเรือลำอื่นที่สัญจรในเส้นทางเดียวกัน เหตุการณ์การสูญหายของเรือของกลางในคดีอาญาที่ 102/2567 จำนวนสามลำได้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนและความท้าทายที่กองบังคับการตำรวจน้ำต้องเผชิญในการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลาง แม้ว่าจะมีระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยการเก็บรักษาและการจำหน่ายของกลาง พ.ศ. 2565 เป็นกรอบแนวทางหลักในการกำกับดูแลและดำเนินการเกี่ยวกับเรือของกลางดังกล่าว แต่ในทางปฏิบัติยังคงปรากฏข้อจำกัดบางประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและความต่อเนื่องของการดำเนินงานด้านการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางการขาดรายละเอียดที่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงาน ขั้นตอน และมาตรฐานในการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางอย่างเป็นระบบ ยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อป้องกันไม่ให้เรือของกลางถูกนำกลับไปใช้ในการกระทำความผิดทางน้ำอื่น ๆ ในลักษณะเรือมืด (marine crime)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาวิจัยเรื่อง “เรื้อมีด” กับอาชญากรรมทางน้ำ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การศึกษานี้มีเป้าหมายเพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความเข้มแข็งของระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางรวมถึงการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดซ้ำในลักษณะเดียวกับกรณีเรือของกลางในคดีอาญาที่ 102/2567 ที่สูญหายจำนวนสามลำ ตลอดจนลดความเสี่ยงจากการลักขโมยเรือของกลางไปใช้ในลักษณะเรื้อมีดในอนาคต นอกจากนี้ ผลการศึกษายังคาดหวังที่จะสร้างประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลและจัดการเรือของกลาง และมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนและนานาชาติต่อความน่าเชื่อถือและมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ“เรื้อมีด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

1.2.2 เพื่อวิเคราะห์เกี่ยวกับ“เรื้อมีด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

1.2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเชิงเนื้อหาในการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำเพื่อลดความเสี่ยงในการนำเรือของกลางกลับไปใช้ในการกระทำความผิดทางน้ำในลักษณะ “เรื้อมีด” ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบหรือติดตามตำแหน่งได้ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลและกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร และทฤษฎีหน้าต่างแตกในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำเพื่อลดความเสี่ยงในการนำเรือของกลางกลับไปใช้ในการกระทำความผิดทางน้ำในลักษณะ “เรื้อมีด” ซึ่งไม่สามารถตรวจสอบหรือติดตามตำแหน่งได้ ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลและกระบวนการยุติธรรม โดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร และทฤษฎีหน้าต่างแตกในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบเกี่ยวกับ“เรื้อมีด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

1.5.2 ทราบผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับ“เรือมิด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

1.5.3 แนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง“เรือมิด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับ“เรือมิด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ

2.1.1 ทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory)

ทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้งมีรากฐานความคิดจากกลุ่มแนวคิดของสำนักอาชญวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Criminology) โดยเชื่อว่าผู้กระทำความผิดล้วนแต่พิจารณาผลเสียที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดก่อนการกระทำความผิดและเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษ จึงทำให้การป้องกันอาชญากรรมสามารถทำได้จากการลงโทษตามกฎหมายของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอิงจากแนวคิดที่ซีซาร์ เบคคาเรีย (Caesar Beccaria) บิดาแห่งอาชญวิทยาดั้งเดิมในผลงานทางวิชาการชื่อ The Essay on Crime and Punishment ที่ระบุเอาไว้ว่าการลงโทษ (Punishment) ที่จะสามารถข่มขู่ยับยั้ง (Deter) อาชญากรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความรวดเร็ว (Swiftness) โดยการลงโทษต้องเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วหลังจากการกระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดสามารถเชื่อมโยงผลการกระทำกับบทลงโทษได้อย่างชัดเจนและเกิดความกลัวต่อผลที่ตามมา, 2) ความเคร่งครัดและรุนแรง (Severity) โดยการลงโทษต้องมีความรุนแรงเพียงพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดรู้สึกถึงความสูญเสียที่ไม่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับจากการทำผิด และ 3) ความแน่นอน (Certainty) โดยการลงโทษต่อผู้กระทำความผิดจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนเมื่อเกิดการกระทำความผิดโดยไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้⁵

หลักการสำคัญของทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้งแบ่งออกเป็น 2 หลักการ ได้แก่ 1) การยับยั้งป้องกันทั่วไป (General Deterrence) หมายถึง การที่กระบวนการยุติธรรมดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้สมาชิกในสังคมทุกคนเกรงกลัวต่อการถูกลงโทษจากการกระทำความผิด จึงตัดสินใจไม่กระทำความผิด อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าการยับยั้งป้องกันทั่วไปถือเป็นการสร้างตัวอย่างให้ทุกคนในสังคมได้เห็นบทลงโทษที่ตามมาจากการกระทำความผิด จนทำให้เกรงกลัวต่อการกระทำความผิดและไม่กล้ากระทำความผิด และ 2) การยับยั้งป้องกันเฉพาะหรือแบบเจาะจง (Special Deterrence) หมายถึง การที่กระบวนการยุติธรรมดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายที่ทำให้บุคคลที่เคยถูกลงโทษมาแล้ว ไม่กระทำความผิดซ้ำเนื่องจากกลัวว่า

⁵ Kelli D. Tomlinson, “An Examination of Deterrence Theory: Where Do We Stand,” *Federal Probation* 80, no. 3 (December 2016): 33-38.

จะถูกลงโทษอีก ถือเป็นการตัดโอกาสการกระทำผิดซ้ำ การยึดทรัพย์สิน (Asset Forfeiture) ถือเป็นวิธีการหนึ่งของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสำหรับใช้ในการยับยั้งการกระทำความผิดและลงโทษผู้กระทำผิดที่อิงจากแนวคิดของทฤษฎีการข่มขู่ยับยั้ง เช่น สำนักงานสอบสวนกลาง (Federal Bureau of Investigation: FBI) ของสหรัฐอเมริกาจะบ่งชี้การยึดทรัพย์สินทางอาญา (Criminal Forfeiture) นอกจากจะเป็นการยึดเครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิดจากอาชญากร (Remove the Tools of the Trade from Criminals) แล้ว สาเหตุสำคัญอีกหลายประการในการยึดทรัพย์สินทางอาญาของสำนักงานสอบสวนกลางยังรวมถึงการยับยั้งกิจกรรมผิดกฎหมาย (Deter Illegal Activity) การลงโทษอาชญากร (Punish Criminals) และการขัดขวางองค์กรอาชญากรรม (Disrupt Criminal Organizations)⁶

2.1.2 ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาวะแวดล้อม (Crime Prevention Through Environmental Design)

ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาวะแวดล้อมอธิบายว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างอิทธิพลและแรงจูงใจให้บุคคลตัดสินใจประกอบอาชญากรรม เช่น โจรถูกกระตุ้นความอยากกระทำผิดเมื่อพบเห็นบ้านที่ตั้งอยู่ในซอยที่ไม่ค่อยมีผู้คนสัญจรผ่านไปมา เป็นต้น ดังนั้น การออกแบบและปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางภาพที่เหมาะสมจะสามารถลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมได้ กล่าวคือ เป็นการลดปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอาชญากรรม ซึ่งทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาวะแวดล้อมประกอบด้วย 6 หลักการสำคัญดังนี้

1) หลักการการควบคุมการเข้าถึง (Access Control) หลักการการควบคุมการเป็นหลักการลดโอกาสในการเข้าถึงเหยื่อหรือสถานที่ทางกายภาพของผู้กระทำผิด ผ่านการออกแบบสถานที่ทางกายภาพที่ทำให้ยากต่อการเข้าถึง เพื่อทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าเป็นพื้นที่ส่วนบุคคลที่ได้รับการหวงแหนและมีความปลอดภัยสูงจนเกิดความรู้สึกกังวลและไม่ปลอดภัยว่าจะถูกตรวจสอบหากบุกรุกเข้าไปยังสถานที่ดังกล่าว เช่น การออกแบบทางเข้าและทางออกที่ลัดจุดอับที่ผู้กระทำผิดสามารถใช้เป็นทางหลบหนี การใช้ประตูที่มีระบบกันคนแปลกหน้าเข้าออกสถานที่ การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ให้มีระยะห่างที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้มีพื้นที่ว่างให้ผู้กระทำผิดซ่อนตัว เป็นต้น

2) หลักการการเฝ้าระวัง (Surveillance) เป็นหลักการที่ส่งสัญญาณเตือนให้ผู้กระทำผิดรู้สึกว่าถูกมองเห็นหรือโดนจับตาการกระทำอยู่ตลอดเวลา เพื่อทำให้ผู้กระทำผิดรู้สึกไม่มั่นใจและลังเลที่จะก่อเหตุเป็นการลดแรงจูงใจในการกระทำความผิด โดยสามารถทำผ่านหลักการเฝ้าระวัง 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเฝ้าระวังแบบเป็นทางการ (Formal) มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรมโดยการจัดให้มีบุคคลหรือเทคโนโลยีที่ทำหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย ณ สถานที่ที่ต้องการรักษาความปลอดภัย อาทิ การเพิ่มการตรวจตราโดยเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (Guardianship) การติดตั้งกล้องวงจรปิด การติดตั้งไฟส่องสว่างให้เพียงพอใน

⁶ Derek Johnson and Thomas J. Miceli, *Asset Forfeiture and Criminal Deterrence* (USA, University of Connecticut: 2013), 1-24.

บริเวณที่ต้องการความปลอดภัย โดยเฉพาะในเวลากลางคืน เป็นต้น, 2) การเฝ้าระวังแบบไม่เป็นทางการ (Informal/ Natural) วัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรมโดยการทำให้สถานที่ที่มีความปลอดภัยตามธรรมชาติโดยไม่จำเป็นต้องใช้การควบคุมจากเจ้าหน้าที่หรือเทคโนโลยีพิเศษ อาทิ การตัดแต่งต้นไม้ให้โปร่งเพื่อลดจุดบังตา และเพิ่มการมองเห็น เป็นต้น และ 3) หลักการการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่หรืออาณาเขต (Territoriality) เป็นการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่แสดงอาณาเขตให้เห็นชัดเจนว่าพื้นที่ใดเป็นของใคร และใครไม่ควรเข้ามาในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว เพื่อกีดกันไม่ให้ผู้กระทำความผิดเข้ามาในบริเวณนั้น

3) หลักการการเสริมสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่หรืออาณาเขต (Territoriality) สิ่งกีดขวางเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Barriers) นำสัญลักษณ์มาแสดงความเป็นเจ้าของในบริเวณพื้นที่ เช่น การติดป้ายพื้นที่ส่วนบุคคลห้ามเข้า (Private Property) การติดป้ายเฝ้าระวังอาชญากรรมในชุมชน (Neighborhood Crime Watch) และ สิ่งกีดขวางที่แท้จริง (Real Barriers) นำอุปกรณ์ที่แสดงถึงการเป็นเจ้าของพื้นที่ในรูปแบบทางกายภาพเพื่อแยกระหว่างพื้นที่ส่วนตัวและพื้นที่สาธารณะ เช่น รั้ว (Fences), ทางเท้าส่วนตัว (Private Sidewalk)

4) หลักการการมีกิจกรรมสนับสนุน (Activity Support) ส่งเสริมให้เกิดการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนโดยคนในชุมชน ซึ่งจะช่วยเพิ่มการสอดส่องความปลอดภัยและลดอาชญากรรมได้ในอีกแง่หนึ่ง (Eyes on the Street)

5) หลักการทำให้เป้าหมายมีความมั่นคงแข็งแรง (Target Hardening) ทำให้เป้าหมายมีความมั่นคงแข็งแรงเพิ่มความลำบากให้แก่ผู้กระทำความผิดในระหว่างการประกอบอาชญากรรม เช่น การติดลูกกรงที่หน้าต่าง

6) หลักการการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม (Image/ Maintenance) การทะนุบำรุงสถานที่ให้เป็นระเบียบ ซึ่งจะช่วยให้การดูแลรักษาความปลอดภัย (Guardianship) และเสริมสร้างความรู้สึกที่พื้นที่นั้นได้รับการปกป้องเป็นอย่างดีและลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรมได้⁷

ในการเก็บรักษาเรือของกลางอย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาวะแวดล้อมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการกับสถานที่ทางกายภาพในบริเวณเขตริมน้ำเพื่อช่วยลดความเสี่ยงที่อาจทำให้เกิดการลักขโมยเรือของกลางได้ ทั้งนี้ เมื่อปี ค.ศ. 2016 ระบุว่าจัดการกับสถานที่ทางกายภาพในบริเวณเขตริมน้ำจะสามารถช่วยลดอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ณ บริเวณริมน้ำได้ เช่น เพิ่มการมีกิจกรรมสนับสนุน (Activity Support) อาทิ ตลาดกลางคืน ร้านอาหาร สวนสาธารณะเพื่อเพิ่มการสอดส่องความปลอดภัยโดยผู้คนที่มาเยือนบริเวณริมน้ำ เพิ่มการทะนุบำรุงสถานที่ริมน้ำให้เป็นระเบียบ เช่น ปรับปรุงรั้วกันริมน้ำให้โปร่ง และเพิ่มการเฝ้าระวังแบบเป็นทางการ เช่น การติดสัญญาณเตือนภัย การมีป้ายเตือนความปลอดภัย เป็นต้น⁸

⁷ Carri Casteel and Corinne Peek-Asa, "Effectiveness of Crime Prevention through Environmental Design in Reducing Robberies," *American Journal of Preventive Medicine* 18, no. 4 (May 2000): 99-115.

⁸ Zarina Isnin and Zaharah Yahya, "Enlivening the Waterfront: Crime Prevention through Design," *Environment-Behaviour Proceedings Journal* 1, no. 3 (July 2016): 43-52.

2.1.3 ทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร (Routine Activity Theory)

ทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร (Routine Activity Theory) ถูกพัฒนาโดย Lawrence E. Cohen และ Marcus Felson เมื่อปี ค.ศ. 1979 โดยมุ่งอธิบายว่าอาชญากรรมจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบที่เกิดขึ้นพร้อมกันในช่วงเวลาและสถานที่เดียวกัน ไม่สามารถตัดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งออกไป ทำให้มักจะถูกนิยามว่าทั้ง 3 องค์ประกอบที่เกิดขึ้นนั้นเปรียบเสมือนสามเหลี่ยมอาชญากรรม (Crime Triangle) ที่ขาดมุมใดมุมหนึ่งไปไม่ได้ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ได้แก่

1) ผู้ที่มีแรงจูงใจจะกระทำความผิด (A Motivated Offender) หมายถึง บุคคลที่มีแรงจูงใจหรือความตั้งใจในการประกอบอาชญากรรม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาทางการเงิน ความโลภ ความต้องการแก้แค้น หรือแรงกดดันทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมผิดกฎหมาย

2) เป้าหมายที่เหมาะสม (A Suitable Target) หมายถึง สิ่งที่สามารถตกเป็นเป้าหมายของอาชญากร เช่น ทรัพย์สินที่มีค่าและมีความสะดวกในการเคลื่อนย้าย หรือบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงที่จะตกเป็นเหยื่อ เช่น เรือของกลางที่ไม่ได้รับการป้องกันหรือดูแลอย่างเพียงพอ

3) การขาดการควบคุมไม่ให้เกิดอาชญากรรม (An Absence of Capable Guardians) หมายถึง การขาดบุคคลหรือระบบที่สามารถป้องกันหรือเฝ้าระวังไม่ให้เกิดอาชญากรรม เช่น การขาดระบบรักษาความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีแจ้งเตือนเหตุการณ์ผิดปกติ การจัดเก็บเรือในพื้นที่ที่ไม่เข้มงวด และการขาดการดูแลจากเจ้าหน้าที่ตำรวจน้ำหรือระบบรักษาความปลอดภัยที่ไม่เพียงพอในการป้องกันการลักขโมยเรือของกลาง เป็นต้น⁹

จากคำนิยามของ 3 องค์ประกอบ สามารถอธิบายได้ว่าอาชญากรรมจะไม่เกิดขึ้นโดยสำเร็จหากองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งขาดไป ดังนั้นในเหตุการณ์การลักขโมยเรือของกลางซึ่งเป็นสิ่งของที่มีค่าและสามารถเคลื่อนย้ายได้จึงตกเป็นเป้าหมายของอาชญากรที่มีแรงจูงใจในการลักขโมยเรือของกลางเพื่อนำน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออกขาย การป้องกันอาชญากรรมที่เหมาะสมตามทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตรจึงต้องเป็นการลดการให้ผู้ที่มีแรงจูงใจจะกระทำความผิดเข้าถึงเป้าหมาย ซึ่งในกรณีนี้คือ ผู้กระทำความผิดที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบรักษาความปลอดภัยของเรือและเส้นทางการขนส่งเรือของกลาง ทำให้สามารถวางแผนและก่อเหตุได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มการป้องกันหรือเฝ้าระวังไม่ให้เกิดอาชญากรรมโดยการลาดตระเวนของเจ้าหน้าที่กองบังคับการตำรวจน้ำผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยเรือของกลาง

2.1.4 ทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Window Theory)

ทฤษฎีหน้าต่างแตกถูกพัฒนาโดย James Q. Wilson และ George L. Kelling เมื่อปี ค.ศ. 1982 เน้นความสำคัญในการดูแลและบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นระเบียบเพื่อป้องกันการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นในสถานที่นั้น ๆ เพราะสภาพแวดล้อมของสถานที่ที่ไม่เป็นระเบียบและถูกปล่อยปละละเลย

⁹ Danladi Kwayi Tukura, Tino Nashuka Tukura and Solomon Paul, "Piracy and Maritime Security in the Gulf of Guinea: Security Governance Question," *Interdisciplinary Journal Of African & Asian Studies* 10, no. 3 (2024): 188-196.

แม้เพียงเล็กน้อยก็สามารถสื่อความหมายได้ว่าขาดการดูแล จึงดึงดูดให้ผู้กระทำผิดมีความกล้ากระทำความผิดมากขึ้น เนื่องจากมีความรู้สึกว่าคุณภาพที่นั่นไม่ได้รับการสนใจ ไม่มีการควบคุม ทำให้ผู้กระทำผิดไม่ถูกจับตามองขณะประกอบอาชญากรรม เช่น การปล่อยให้น้ำต่างที่แตกหรือเสียหายในอาคารไม่ได้รับการดูแลซ่อมแซม รอยแตกของหน้าต่างสามารถเป็นสัญญาณให้กับผู้กระทำผิดว่าอาคารนั้นไม่ได้รับการดูแลและจัดระเบียบ ทำให้ผู้กระทำผิดตัดสินใจเข้ามาใช้อาคารดังกล่าวเพื่อเป็นที่รวมตัวของการนัดหมายของกลุ่มอาชญากร ดังนั้นการดูแลและการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้เป็นระเบียบมีความเกี่ยวข้องอย่างสมบูรณ์ จะทำให้ผู้กระทำผิดเองรู้สึกว่ามีหวังว่าจะถูกจับตามองระหว่างกระทำผิดจนไม่กล้ากระทำความผิด¹⁰

ทฤษฎีหน้าต่างแตกสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการทำความเข้าใจเหตุการณ์การลักขโมยเรือของกลางเพื่อนำน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออกไซด์ไปขายได้ ด้วยการขาดเจ้าหน้าที่กองบังคับการตำรวจน้ำ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัยเรือของกลาง การไม่มีระบบกล้องวงจรปิดหรือระบบสัญญาณเตือนภัย การไม่จัดให้มีการติดตั้งระบบสำแดงข้อมูลเรืออัตโนมัติระหว่างการรักษาเรือของกลาง ถือเป็นการส่งสัญญาณให้ผู้ต้องการกระทำความผิดว่าเรือของกลางไม่มีการควบคุมจึงตัดสินใจประกอบอาชญากรรมลักขโมยเรือของกลางเพื่อนำน้ำมันเชื้อเพลิงดีเซลเบสออกไซด์ไปขาย ดังนั้นการเน้นให้ความสำคัญกับการจัดระเบียบพื้นที่เก็บเรือ การบำรุงรักษา และการเฝ้าระวังที่เหมาะสมจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการป้องกันการลักขโมยเรือของกลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง “เรือมิด” กับอาชญากรรมทางน้ำ: ปัญหาและแนวทางการพัฒนาระบบการเก็บรักษาและจำหน่ายเรือของกลางของกองบังคับการตำรวจน้ำ ผู้เขียนจึงมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ปัญหาการนำ “เรือมิด” ไปใช้ในการประกอบอาชญากรรมทางน้ำมีรากฐานมาจากข้อบกพร่องเชิงโครงสร้างและเชิงปฏิบัติในการจัดการเรือของกลาง โดยเฉพาะการขาดมาตรการควบคุมดูแลที่มีประสิทธิภาพภายหลังจากที่เรือเข้าสู่กระบวนการในฐานะทรัพย์สินค้ากลางของคดีอาญา กรณีศึกษาที่ปรากฏชี้ให้เห็นถึงการอนุญาตให้บุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับคดี เช่น ผู้ต้องหาที่ได้รับการประกันตัว เข้าถึงเรือของกลาง โดยไม่มีการควบคุมที่เหมาะสม ทั้งในด้านบุคลากร เทคโนโลยี และกระบวนการเฝ้าระวัง ส่งผลให้เกิดการลักลอบนำเรือไปใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดซ้ำในลักษณะ “เรือมิด” อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลและกระบวนการยุติธรรมโดยรวม

ภายใต้กรอบทฤษฎีการกระทำที่เป็นกิจวัตร ปรากฏการณ์นี้สามารถอธิบายได้ผ่านองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ 1) ผู้กระทำที่มีแรงจูงใจ, 2) เป้าหมายที่เหมาะสม และ 3) การขาดผู้พิทักษ์ที่มีประสิทธิภาพ โดยการปล่อยให้ผู้ต้องหาเข้าถึงเรือของกลาง ซึ่งยังบรรทุกของกลางประเภทน้ำมันไว้ และการไม่มีระบบติดตามหรือการควบคุมอย่างเข้มงวด ถือเป็นการสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการกระทำความผิด

¹⁰ Ling Ren, Jihong Solomon Zhao and Ni He, “Broken Windows Theory and Citizen Engagement in Crime Prevention,” *Justice Quarterly* 36, no. 1 (September 2017): 1-30.

ขณะเดียวกัน เมื่อวิเคราะห์จากกรอบทฤษฎีหน้าต่างแตก การละเลยและไม่บำรุงรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่เก็บเรือ รวมถึงการไม่แสดงสัญญาณทางกายภาพของการควบคุมอย่างจริงจัง มีผลทางจิตวิทยาในการลดความยับยั้งชั่งใจของผู้มีแนวโน้มจะกระทำความผิด และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่ออาชญากรรม

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นยังสะท้อนถึงความท้าทายใน 7 มิติหลัก ได้แก่ 1) ด้านกายภาพของจุดเก็บเรือ, 2) ด้านเวลาการปฏิบัติงาน, 3) ด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์สนับสนุน, 4) ด้านจำนวนบุคลากร, 5) ด้านกระบวนการจัดเก็บ, 6) ด้านศักยภาพบุคลากร และ 7) ด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงาน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการควบคุมและป้องกันการนำเรือของกลางไปใช้ในการกระทำความผิด

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อคนอีसानที่ปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์ไทย โดยเฉพาะในสื่อเฟซบุ๊กนั้น เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวสามารถคลี่คลายและแก้ปัญหาได้อย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันไม่ให้นำไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่รุนแรงมากขึ้นต่อไป ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ

เห็นควรพัฒนาระบบการควบคุมภายใต้กรอบแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วย การควบคุมการเข้าถึงพื้นที่เก็บเรือ (Access Control) การเฝ้าระวังผ่านระบบกล้องและการจัดเวรยาม (Surveillance) การส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ (Territorial Reinforcement) การส่งเสริมกิจกรรมของเจ้าหน้าที่ในพื้นที่ (Activity Support) การเสริมความมั่นคงของทรัพย์สินเป้าหมาย (Target Hardening) และการบำรุงรักษาสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (Image and Maintenance) โดยการออกแบบเชิงระบบเช่นนี้จะช่วยลดปัจจัยเสี่ยงที่เอื้อต่อการเกิดอาชญากรรม และยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรือของกลางอย่างยั่งยืนในระยะยาว

References

- Casteel, Carri and Corinne Peek-Asa. "Effectiveness of Crime Prevention through Environmental Design in Reducing Robberies." *American Journal of Preventive Medicine* 18, no. 4 (May 2000): 99-115.
- Isnin, Zarina and Zaharah Yahya. "Enlivening the Waterfront: Crime Prevention through Design." *Environment-Behaviour Proceedings Journal* 1, no. 3 (July 2016): 43-52.
- Johnson, Derek and Thomas J. Miceli. *Asset Forfeiture and Criminal Deterrence*. USA, University of Connecticut: 2013.
- Ren, Ling, Jihong Solomon Zhao and Ni He. "Broken Windows Theory and Citizen Engagement in Crime Prevention." *Justice Quarterly* 36, no. 1 (September 2017): 1-30.

Tomlinson, Kelli D. “An Examination of Deterrence Theory: Where Do We Stand.” *Federal Probation* 80, no. 3 (December 2016): 33-38.

Tukura, Danladi Kwayi, Tino Nashuka Tukura and Solomon Paul. “Piracy and Maritime Security in the Gulf of Guinea: Security Governance Question.” *Interdisciplinary Journal Of African & Asian Studies* 10, no. 3 (2024): 188-196.

แนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยี
ความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

The Approaches to Integrate Virtual Reality Technology into
Prison-based Rehabilitation Programmes in
Central Women Correctional Institution

พรปรีญา จำนงบุตร¹

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: preeya.jumnong@gmail.com

Tarakorn Lertporncharoen²

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: preeya.jumnong@gmail.com

สุมนทิพย์ จิตสว่าง³

สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท, แขวงวังใหม่, เขตปทุมวัน, กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: Sumonthip99@hotmail.com

Sumonthip Chitsawang⁴

Major of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: Sumonthip99@hotmail.com

Received: February 14, 2025 Revised: May 27, 2025 Accepted: May 30, 2025

¹ นักวิจัยอิสระด้านอาชญวิทยาและกระบวนการยุติธรรม.

² Independent Researcher in Criminology and Justice.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง และเสนอแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลางให้เหมาะสมกับบริบทประเทศไทยต่อไป

จากการศึกษาพบว่า กรมราชทัณฑ์มีการกิจหลักในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีคุณภาพและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับข้อจำกัดในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังจากการที่ไม่สามารถจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับโลกภายนอกได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้ต้องขังไม่สามารถปรับตัวกลับสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหวนมากระทำผิดซ้ำในบริบทดังกล่าว เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน จึงได้รับการพิจารณาว่าเป็นทางเลือกใหม่ในการยกระดับกระบวนการฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยทัณฑสถานหญิงกลางได้ดำเนินโครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง เป็นแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อจำลองสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับโลกภายนอก ช่วยลดความวิตกกังวล สร้างความมั่นใจให้ผู้ต้องขัง และเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน ผลการศึกษานี้สามารถสรุปได้ว่า ยังมีสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ณ ทัณฑสถานหญิงกลาง ได้แก่ ข้อจำกัดด้านการจำแนกผู้ต้องขัง ข้อจำกัดด้านบุคลากรและภาระงานของเจ้าหน้าที่ ข้อจำกัดด้านเนื้อหา และข้อจำกัดด้านความยั่งยืนของโครงการ ดังนั้น จำเป็นต้องพิจารณาการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อให้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมิใช่เป็นเครื่องมือที่มีความทันสมัยในยุคดิจิทัลเท่านั้น แต่ให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและมีความหมายต่อการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาพฤตินิสัย; เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน; กรมราชทัณฑ์, ผู้ต้องขัง, ทัณฑสถานหญิงกลาง

Abstract

This research article aims to study the development of inmate behavior using virtual reality technology at the Central Women's Correctional Institution and to propose a development of inmate behavior using virtual reality technology at the Central Women's Correctional Institution that is appropriate for the Thai context.

The study has shown that The Department of Corrections is tasked with rehabilitating inmates to support their reintegration into society and reduce recidivism. However, the absence of realistic, real-world simulation within prison settings remains a key challenge, often resulting in inmates being insufficiently prepared for life after release, thereby increasing the likelihood of reoffending. In response, the Central Women's Correctional Institution launched Thailand's first pilot project using virtual reality (VR) technology to prepare female inmates for release. The program aims to reduce anxiety, build confidence, and enhance essential life skills. Findings from this study highlight several key challenges affecting the program's overall effectiveness,

including inadequate prisoner classification systems, limited staff capacity, narrow content scope, and concerns regarding long-term sustainability. Addressing these constraints is crucial to assure and ensure VR technology serves not merely a modern digital innovation, but as a truly impactful tool for successful reintegration.

Keywords: Prison-based Rehabilitation Programmes; Virtual Reality Technology; Department of Corrections, Prisoners; Central Women Correctional Institution

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรมราชทัณฑ์ (Department of Corrections) เป็นหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice System) ที่มุ่งปฏิบัติการกักขังผู้ต้องขัง (Custody) ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลและคำสั่งลงโทษของผู้มีอำนาจตามกฎหมาย โดยมุ่งให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัยและเกิดความสงบเรียบร้อย ควบคู่ไปกับการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง (Rehabilitation) ที่มุ่งเน้นการแก้ไข บำบัด พื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม (Social Reintegration) มีสุขภาพกายและจิตที่ดี ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำภายหลังพ้นโทษ (Recidivism) รวมถึงได้รับการพัฒนาทักษะฝีมือในการประกอบอาชีพที่สุจริต และสามารถดำรงชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างปกติโดยสังคมให้การยอมรับ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของกรมราชทัณฑ์ในการตอบสนองต่อความคาดหวังของสังคมที่มีต่อกรมราชทัณฑ์ในการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมและคืนคนดี มีคุณค่า สู่อำนาจอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากรมราชทัณฑ์จะมุ่งพัฒนานโยบายและระบบการแก้ไข บำบัด พื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อส่งคืนคนดีกลับสู่สังคม ไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษ แต่ในสถานการณ์ความเป็นจริง กรมราชทัณฑ์ยังประสบกับข้อจำกัดและความท้าทาย ด้วยในปัจจุบันดำเนินการภายใต้รูปแบบการดำเนินกิจกรรมที่จำกัดอยู่ภายในพื้นที่ของเรือนจำและทัณฑสถาน เช่น การเรียนการสอนในห้องเรียน การฝึกผ่านแบบฝึกหัด การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม และการจำลองสถานการณ์ในลักษณะสมมติ เป็นต้น และถึงแม้ในบางกรณี ได้จัดให้มีการดำเนินการฝึกวิชาชีพที่สถานประกอบการภายนอกเรือนจำ แต่ยังคงดำเนินการภายใต้กรอบของสถานะการเป็นผู้ต้องขัง ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของกรมราชทัณฑ์อย่างเคร่งครัด ภายใต้บริบทดังกล่าว ส่งผลให้ผู้ต้องขังมีโอกาสดำเนินการเผชิญกับสถานการณ์ที่สะท้อนความซับซ้อนหรือพลวัตของโลกภายนอกอย่างแท้จริง ดังนั้น แม้กิจกรรมการแก้ไข บำบัด พื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังที่ดำเนินอยู่จะมีประโยชน์แก่ผู้ต้องขังในด้านเนื้อหาและการพัฒนาทักษะเฉพาะทาง แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการสร้างประสบการณ์จำลองในบริบทที่สะท้อนความเป็นจริงของชีวิตจริงภายนอก ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการพัฒนาทักษะและการเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังในการกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมั่นใจ ปรับตัวต่อวิถีชีวิตในโลกภายนอกหลังพ้นโทษได้อย่างเหมาะสม

จากข้อจำกัดข้างต้น ส่งผลให้ในหลายกรณี ผู้พ้นโทษไม่สามารถปรับตัวได้เมื่อกลับสู่บริบทของโลกภายนอกซึ่งมีความแตกต่างอย่างมากจากสภาพแวดล้อมที่เคยเผชิญระหว่างถูกคุมขังในเรือนจำและทัณฑสถาน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ผู้พ้นโทษบางรายตัดสินใจกระทำความผิดซ้ำ

ทำให้สังคมมองว่าความตั้งใจในการคืนคนดีสู่สังคมของกรมราชทัณฑ์เป็นเพียงวาทกรรมของกรมราชทัณฑ์ที่ยากที่จะทำให้สำเร็จได้จริง และได้ตั้งข้อสงสัยถึงความสามารถในการทำงานของกรมราชทัณฑ์ว่ามักคืนคนเดิมสู่สังคม (Recidivism among Formerly Incarcerated Individuals) มากกว่าคืนคนดีสู่สังคม ซึ่งข้อมูลดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการดำเนินงานด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในระบบราชทัณฑ์ไทยว่าควรต้องได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับให้การกักขังด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยมีประสิทธิภาพมากขึ้นและสร้างผลสัมฤทธิ์ได้เต็มที่ จึงนำไปสู่การสำรวจหาแนวทางในการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาใช้ในการการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ซึ่งได้มีการเริ่มทดลองนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ณ ทักษสถานหญิงกลางเป็นแห่งแรกภายใต้ “โครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง” ด้วยเล็งเห็นถึงศักยภาพของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนที่ให้ผู้ใช้งานสามารถรับรู้และสัมผัสสภาวะเสมือนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ ในรูปแบบภาพ เสียง และความรู้สึกพร้อมทั้งมีปฏิริยาโต้ตอบในสภาวะเสมือนจริงได้ผ่านการสวมใส่อุปกรณ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความพยายามดังกล่าว ถือเป็นก้าวสำคัญในการยกระดับให้การกักขังการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังเพื่อคืนคนดีกลับสู่สังคมอย่างยั่งยืนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งยังสอดคล้องกับแนวโน้มระดับนานาชาติที่มีการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้สนับสนุนกระบวนการฟื้นฟูผู้ต้องขังในหลายประเทศอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมด้านการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่ปรากฏงานวิจัยที่ศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจงถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในการการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในกรณีศึกษาโครงการนำร่อง ณ ทักษสถานหญิงกลางด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำบทความฉบับนี้โดยมีเจตนารมณ์ในการพัฒนาแนวทางการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อให้การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังหญิง ณ ทักษสถานหญิงกลางเป็นไปอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะสนับสนุนเป้าประสงค์ของกรมราชทัณฑ์ และตอบสนองความคาดหวังของสังคมในการคืนคนดี มีคุณค่าสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขภายหลังพ้นโทษโดยสังคมให้การยอมรับอย่างยั่งยืน⁵

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

⁵ Johannes A Badejo and Joyram Chakraborty, “Transforming Correctional Education by Integrating Digital Tools to Foster Learning and Reduce Recidivism in the United States of America,” *Procedia Computer Science* 256, no. 1 (2025): 1055-1063.

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเชิงเนื้อหาในการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลางและนำเสนอแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลางที่เหมาะสมกับบริบทประเทศไทย

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลางและนำเสนอแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

1.5.2 เสนอแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน

2.1.1 ความหมายของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน

เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน คือ เทคโนโลยีที่สร้างประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเสมือนจริงขึ้นหรือโลกเสมือน (Virtual Environment) ที่ตัดขาดผู้ใช้งานออกจากสภาพแวดล้อมในโลกแห่งความเป็นจริงขณะใช้งานผ่านการปิดกั้นการรับรู้จากภายนอกในโลกจริงอย่างสมบูรณ์และแทนที่ด้วยเนื้อหาสภาพแวดล้อมความเป็นจริงเสมือนที่ถูกออกแบบขึ้น ในการรับรู้และสัมผัสประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมที่ถูกจำลองขึ้นผู้ใช้งานสามารถได้เห็น ได้ยิน พร้อมกับได้มีส่วนร่วมและโต้ตอบแบบทันทีทันใด (Real-time) ผ่านมุมมองแบบ 3 มิติและการมองเห็นในลักษณะ 360 องศา ไปกับเนื้อหาสภาพแวดล้อมความเป็นจริงเสมือนที่กำหนดผ่านอุปกรณ์ที่สวมใส่ เช่น การเคลื่อนย้ายสิ่งของในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง การเคลื่อนย้ายสถานที่ในสภาพแวดล้อมเสมือนจริง เป็นต้น

2.1.2 การทำงานของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน

การสร้างประสบการณ์และสภาพแวดล้อมเสมือนจริงผ่านมุมมองแบบ 3 มิติ และการมองเห็นในลักษณะ 360 องศาของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนผ่านอุปกรณ์ที่สวมใส่ อาศัยกระบวนการการประมวลผล (Render) ที่สร้างสัญญาณภาพ เสียง และสัมผัส เพื่อแปลงแบบจำลองของโลกเสมือนที่พัฒนาขึ้น

ด้วยคอมพิวเตอร์ให้เป็นสัญญาณที่สามารถรับรู้ได้ผ่านประสาทสัมผัสของมนุษย์ จากนั้นจะดำเนินการผ่านระบบคอมพิวเตอร์ที่ทำงานบนหลักการของวงจรป้อนกลับ (Feedback Loop) ซึ่งช่วยให้ระบบสามารถตรวจจับและโต้ตอบการเคลื่อนไหวของผู้ใช้งานได้อย่างทันทีทันใดในสภาพแวดล้อมเสมือนจริงที่สร้างมา เช่น การหมุนศีรษะ การยื่นมือ และการเคลื่อนไหว เพื่อสร้างความรู้สึกเสมือนจริงให้กับผู้ใช้งาน

2.1.3 ความเสี่ยงและผลกระทบของการใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน

แม้ว่าเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นนวัตกรรมที่มีศักยภาพในการสร้างประสบการณ์แบบเสมือนจริง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในหลากหลายสาขา อาทิ ด้าน การศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการท่องเที่ยว แต่การใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนยังมีความเสี่ยงและผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งการตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงและผลกระทบดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้การออกแบบ การนำไปใช้ และการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน ดำเนินไปอย่างรอบคอบ ปลอดภัย และยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ สามารถสรุปความเสี่ยงและผลกระทบของการใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนได้ดังนี้

1) ด้านจิตใจและพฤติกรรม (Psychological and Behavioral Risk)

การใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในรูปแบบที่มีความเสมือนจริงสามารถส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางอารมณ์และจิตใจที่มากเกินไปจนความเหมาะสม จนนำไปสู่ภาวะหมกมุ่นและพึ่งพาเนื้อหาสื่อในโลกความเป็นจริงเสมือนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกรณีที่ประสบการณ์ของโลกความเป็นจริงเสมือนสามารถตอบสนองความต้องการภายในหรือเติมเต็มสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง ผู้ใช้งานจึงมีแนวโน้มที่จะหมกมุ่นอยู่กับการจินตนาการและการมีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาเหล่านั้นซ้ำ ๆ จนเกิดความสับสนระหว่างสิ่งสมมุติกับโลกแห่งความเป็นจริงได้ชัดเจน และใช้เวลาอยู่กับสื่อจำลองมากกว่ากิจกรรมอื่นในชีวิตประจำวันเพื่อตอบสนองความต้องการทางอารมณ์และจิตใจ

2) ด้านสังคม (Social Risk)

ด้วยเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนทำให้ผู้ใช้งานต้องลดปฏิสัมพันธ์กับคนรอบตัวในโลกแห่งความเป็นจริงเพื่อมีส่วนร่วมกับเนื้อหาสื่อในโลกความเป็นจริงเสมือน ผู้ใช้งานจึงต้องพึ่งพาความสัมพันธ์ทางสังคมในโลกแห่งความเป็นจริงเสมือนระหว่างใช้งาน นำไปสู่การละเลยความสัมพันธ์ทางสังคมในโลกแห่งความเป็นจริง ณ ขณะนั้น สภาวะดังกล่าวสะท้อนถึงการถ่ายเทความผูกพันจากโลกแห่งความเป็นจริงไปสู่โลกเสมือน และเมื่อมีการใช้งานอย่างต่อเนื่อง โดยปราศจากการจำกัดระยะเวลา สามารถนำไปสู่การแยกตัวจากสังคม การลดทักษะทางสังคม และการขาดความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้อื่นในระยะยาว

3) ด้านร่างกาย (Physical Risk)

การใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในระยะเวลานานและต่อเนื่องสามารถส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายของผู้ใช้งานในหลายด้าน อาทิ ด้านสรีรวิทยาซึ่งเกี่ยวข้องกับท่าทางการใช้งานที่ไม่เหมาะสม หรือการ เช่น การก้มศีรษะหรือการอยู่ในท่าเดิมเป็นเวลานาน อาจนำไปสู่การอาการปวดเรื้อรังในบริเวณคอ บ่า และไหล่ นอกจากนี้ การใช้อุปกรณ์ที่ต้องเพ่งมองภาพสามมิติหรือจอแสดงผลที่อยู่ใกล้ดวงตาเป็นเวลานานยังก่อ

ให้เกิดปัญหาทางสายตา เช่น อาการตาล้า อาการตาแห้ง หรือปวดตา ขณะเดียวกัน เนื้อหาที่มีลักษณะกระตุ้นสูง เช่น ภาพเคลื่อนไหวรวดเร็ว หรือเสียงที่กระตุ้นประสาทสัมผัส อาจส่งผลให้เกิดภาวะตื่นตัวทางร่างกายมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่ความเครียดได้ โดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ใช้งานไม่มีกำหนดระยะเวลาในการใช้งานหรือ ไม่มีช่วงเวลาพักอย่างเหมาะสม

4) ด้านเนื้อหา (Content Risk)

แม้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนจะสามารถจำลองประสบการณ์ได้อย่างเสมือนจริง แต่เนื้อหาที่นำเสนอในโลกเสมือนจริงไม่ได้มีความเหมาะสมกับผู้ใช้งานทุกกลุ่ม เนื่องจากผู้ใช้งานแต่ละคนมีพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคม เพศ อายุ และความพร้อมทางจิตใจ เนื้อหาบางประเภทที่ถูกมองว่าเป็นกลางหรือปลอดภัยสำหรับผู้ใช้งานกลุ่มหนึ่ง แต่สำหรับผู้ใช้งานที่มีพื้นฐานและประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันสามารถส่งผลกระทบเชิงลบได้⁶

2.2 โครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง ณ ทักษสถานหญิงกลาง

ด้วยความตระหนักถึงอัตราการกระทำผิดซ้ำที่ยังอยู่ในระดับสูงและความท้าทายในการเตรียมความพร้อมผู้ต้องขังสู่การกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ทักษสถานหญิงกลางจึงให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของกระบวนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสนับสนุนการกลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน และลดโอกาสในการหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำในระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ในการส่งเสริมการคืนคนดีสู่สังคม ควบคู่กับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

ภายใต้แนวทางการส่งเสริมการคืนคนดีสู่สังคม ทักษสถานหญิงกลางได้พิจารณาถึงมิติต่าง ๆ ของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยที่ทัณฑสถานดำเนินการอยู่ และพบว่า การแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังหญิงกระทำการผ่านการฝึกอบรมในรูปแบบการบรรยาย การฝึกด้วยแบบฝึกหัดบนกระดาน หรือการจำลองสถานการณ์ทั่วไปในลักษณะสมมุติ อาทิ การอบรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การฝึกบทบาทสมมติสำหรับการสัมภาษณ์เพื่อสมัครงาน เป็นต้น ซึ่งแม้ว่ากิจกรรมเหล่านี้จะมีประโยชน์ในด้านการถ่ายทอดความรู้และเสริมสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตภายหลังพ้นโทษ แต่ยังไม่ทำให้อัตราการกระทำผิดซ้ำยังคงสูง

จากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมและพบว่า การยกระดับคุณภาพของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยสามารถทำได้โดยการนำเทคโนโลยีเสมือนจริงมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างสถานการณ์จำลองที่อาจเกิดขึ้นภายหลังพ้นโทษให้ผู้ต้องขังได้ฝึกฝนผ่านประสบการณ์ในรูปแบบเสมือนจริงที่ผสมผสานทั้งภาพ เสียง และความรู้สึก พร้อมมีปฏิสัมพันธ์ได้ตอบกับสถานการณ์จำลองผ่านอุปกรณ์ที่สวมใส่

⁶ Sharmistha Mandal, "Brief Introduction of Virtual Reality & its Challenges," *International Journal of Scientific & Engineering Research* 4, no. 4 (April 2013): 304-309.

ภายใต้ “โครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง” ซึ่งจะเอื้อให้ผู้ต้องขังได้พัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง และเสริมสร้างความพร้อมในการเปลี่ยนผ่านสู่บทบาทของ “ผู้พ้นโทษ” ที่ปราศจากข้อจำกัดด้านกายภาพของเรือนจำและทัณฑสถาน แทนการยึดติดกับบทบาทเดิม “ผู้ต้องขัง” ที่ถูกกำกับด้วยมิติด้านกายภาพของเรือนจำและทัณฑสถาน ด้วยมุมมองที่ว่า การถูกคุมขังเป็นระยะเวลานาน ส่งผลกระทบต่อความสามารถของผู้ต้องขังในการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอก ซึ่งมักนำไปสู่ความรู้สึกแปลกแยก ความเครียด และความล้มเหลวในการปรับตัว ในหลายกรณีอาจเพิ่มความเสี่ยงต่อการกลับไปสู่สภาพแวดล้อมเดิมที่เอื้อต่อพฤติกรรมอาชญากรรม และเชื่อมโยงไปสู่การหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ดังนั้นเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้ผู้ต้องขังใกล้ชิดพ้นโทษได้ฝึกฝนการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก ในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยซึ่งเป็นช่วงเวลาสำหรับผู้ต้องขังจำนวนมากเผชิญความรู้สึกไม่มั่นคงและต้องการแนวทางที่ชัดเจนในการใช้ชีวิตหลังได้รับการปล่อยตัว ทำความคุ้นเคยกับรูปแบบการดำรงชีวิตในสังคม และเรียนรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอกในช่วงที่ถูกคุมขัง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและลดอุปสรรคต่าง ๆ ต่อการปรับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกภายหลังพ้นโทษ อันเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีกครั้ง นอกจากนี้ โครงการนี้ยังเป็นโอกาสในการประเมินแนวทางและผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในการปฏิบัติงานด้านการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังในระบบราชทัณฑ์อันเป็นการริเริ่มแนวทางใหม่ที่น่านำไปสู่การยกระดับมาตรฐานงานราชทัณฑ์ไทยในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด⁷

ในการดำเนินการ “โครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง” ทัณฑสถานหญิงกลางได้รับริเริ่มความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อจัดโครงการขึ้นระหว่างเดือนเมษายน 2567-มิถุนายน 2567 โดยมุ่งเน้นการประยุกต์นำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อจำลองสถานการณ์ให้ผู้ต้องขังได้ฝึกทักษะการเดินทางภายหลังพ้นโทษ อาทิ ทักษะการเดินทางโดยใช้ระบบขนส่งสาธารณะ ทักษะการวางแผนการเดินทางอย่างปลอดภัย คณะทำงานได้เตรียมการและวางแผนเพื่อพัฒนาสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนด้วยการลงพื้นที่สำรวจและบันทึกภาพเส้นทางการเดินทางจากทัณฑสถานหญิงกลางไปยังสถานีขนส่งสาธารณะ 2 แห่ง ได้แก่ สถานีขนส่งหมอชิต และสถานีรถไฟฟ้ามหานคร โดยได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ของสถานีขนส่งเป็นอย่างดีในการให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกด้านการสำรวจพื้นที่จริง และการบันทึกภาพเส้นทาง ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาพัฒนาเป็นสื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในรูปแบบวิดีโอ 360 องศา มีความละเอียดสูงและแสดงภาพเส้นทางการเดินทาง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถฝึกฝนการตัดสินใจและการจดจำจุดสังเกตในสถานการณ์จริง ผ่านการรับชมภาพเคลื่อนไหวแบบเสมือนจริงที่ครอบคลุมรายละเอียดสำคัญ ได้แก่ การเรียกใช้บริการรถโดยสารสาธารณะ การซื้อตั๋ว การใช้ระบบรถไฟฟ้า การเดินทางภายในสถานี จุดเชื่อมต่อการเดินทาง รวมถึงข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เช่น ค่าใช้จ่ายโดยประมาณ ป้ายบอกทาง และข้อควรระวังระหว่างการเดินทาง อย่างไรก็ตามก่อนนำไปปรับปรุงและใช้กับกลุ่มผู้ต้องขังเป้าหมาย ได้มีการ

⁷ Matjaz Mihelj, Domen Novak and Samo Begus, *Virtual Reality Technology and Applications* (Germany: Springer, 2014)

จัดกิจกรรมทดลองใช้งานจริง (Pilot Testing) กับเจ้าหน้าที่พัฒนสถานหญิงกลาง เพื่อประเมินความเหมาะสมของสื่อทั้งในด้านเนื้อหา ความเข้าใจง่าย ความสมจริง และประสบการณ์ผู้ใช้ โดยมีการจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตพฤติกรรมขณะใช้งาน รวมถึงการสัมภาษณ์และสอบถามความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมทดลองใช้งาน เพื่อประเมินว่าเนื้อหาสื่อสามารถตอบโจทย์เป้าหมายด้านการฝึกฝนทักษะการเดินทางได้จริงหรือไม่

ในขณะเดียวกัน คณะทำงานได้คัดเลือกผู้ต้องขังหญิงใกล้พ้นโทษภายในระยะเวลา 6 – 12 เดือน จำนวน 30 คน เพื่อเข้าร่วมโครงการดังกล่าว โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ ความสมัครใจในการเข้าร่วมสภาพร่างกายและสภาพจิตใจที่เหมาะสม ระยะเวลาที่ถูกคุมขัง และภูมิลำเนาที่จะกลับไปอยู่อาศัยหลังพ้นโทษ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการฝึกผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนได้รับประโยชน์สูงสุดจากสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริง ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายจะต้องทำแบบประเมินก่อนเข้าร่วมโครงการ (Pre-Test) ซึ่งพัฒนาโดยคณะทำงานเพื่อวัดระดับความวิตกกังวล ความมั่นใจ และทักษะการเดินทาง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการประเมินสภาพเบื้องต้นของผู้เข้าร่วมก่อนรับการฝึกผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน หลังจากนั้น ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายจะเข้าร่วมกิจกรรมเตรียมความพร้อม โดยได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการใช้สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการเดินทางในชีวิตจริง เช่น การอ่านแผนที่ การวางแผนเส้นทาง และการจัดการค่าใช้จ่าย โดยตลอดระยะเวลาดำเนินกิจกรรม ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายจะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์ต่าง ๆ และขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมระหว่างเพื่อให้สามารถดูแลและให้คำแนะนำผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนระหว่างเข้าร่วมโครงการ

ภายหลังการดำเนินกิจกรรม ผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายจะต้องทำแบบประเมินหลังเข้าร่วมโครงการ (Post-Test) ซึ่งพัฒนาโดยคณะทำงานเพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงในด้านความวิตกกังวล ความมั่นใจ และทักษะการเดินทาง และเข้าร่วมกิจกรรมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการ ความพึงพอใจ และข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนากิจกรรมในอนาคต เพื่อให้คณะทำงานได้นำข้อมูลดังกล่าวไปวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลจากแบบประเมินก่อนและหลังการใช้สื่อเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางอย่างเป็นระบบและมีหลักฐานเชิงประจักษ์รองรับผลการดำเนินงาน ขณะเดียวกัน คณะทำงานได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเพื่อรับฟังมุมมอง ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบประเมิน พบว่าภายหลังการดำเนินกิจกรรม พบผลลัพธ์ (Outcome) ของโครงการในมิติต่าง ๆ 5 มิติ ดังนี้ 1) ระดับความวิตกกังวลต่อการเผชิญโลกภายนอก โดยผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโครงการมีระดับความวิตกกังวลต่อการเผชิญโลกภายนอกลดลงโดยเฉลี่ยร้อยละ 42.7 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ, 2) ความมั่นใจในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะ โดยผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายมีระดับความมั่นใจในการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 58.3 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ, 3) ทักษะในการวางแผนการเดินทาง โดยผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโครงการมีระดับทักษะในการวางแผนการเดินทางเพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ยร้อยละ 62.1 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ, 4) ความสามารถในการระบุเส้น

ทางการเดินทางและขั้นตอนการใช้บริการขนส่งสาธารณะได้อย่างถูกต้อง โดยผู้ต้องขังกลุ่มเป้าหมายมีระดับความสามารถในการระบุเส้นทางการเดินทางและขั้นตอนการใช้บริการขนส่งสาธารณะได้อย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นร้อยละ 73.5 เมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ และ 5) ความพึงพอใจของผู้ต้องขังหญิงต่อการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย โดยพบว่าผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย 4.82 จาก 5.00⁸

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโครงการ พบว่าการดำเนินการ “โครงการนำร่องการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังหญิง” ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกใน 2 มิติ ได้แก่ 1) มิติด้านจิตใจ อารมณ์ และความเชื่อมั่น ความเห็นของผู้ต้องขังหญิงที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่สะท้อนว่าเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถจินตนาการถึงชีวิตภายหลังการพ้นโทษได้ชัดเจน พร้อมทั้งสร้างความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมภายนอกเรือนจำ ลดความวิตกกังวลเกี่ยวกับการกลับคืนสู่สังคม รวมถึงเพิ่มความมั่นใจในตัวเองว่าจะสามารถรับมือกับความท้าทายเรื่องการเดินทางและการใช้ระบบขนส่งสาธารณะในปัจจุบันภายหลังพ้นโทษได้ หลายรายให้ข้อสังเกตที่สอดคล้องกันว่า การเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวผ่านเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนเสมือนกับการได้ออกไปเดินทางจริงภายนอกเรือนจำ และ 2) มิติด้านการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยี ผู้ต้องขังหลายรายแสดงความสนใจและความตื่นตัวในการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือน โดยมองว่าเทคโนโลยีดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจการใช้ชีวิตภายนอกมากขึ้น แต่ยังเป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทักษะการใช้เทคโนโลยีที่สามารถต่อยอดได้ภายหลังการพ้นโทษ ในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการใช้ชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ซึ่งมีติของผลลัพธ์ทั้ง 2 สะท้อนถึงศักยภาพของเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนการจำลองประสบการณ์ที่มีความสมจริง และเอื้อต่อการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้กับผู้ต้องขังก่อนการเผชิญกับสถานการณ์จริงภายหลังพ้นโทษ ทั้งในแง่ของการฟื้นฟูความมั่นใจ ลดความรู้สึกแปลกแยก และเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวเพื่อเปลี่ยนผ่านกลับคืนสู่ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในส่วนของการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานหญิงกลางที่เกี่ยวข้องในส่วนของการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่พบว่า ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านสภาพจิตใจ ความมั่นใจในตนเอง และทัศนคติต่อการใช้ชีวิตภายหลังพ้นโทษ เจ้าหน้าที่หลายรายระบุเพิ่มเติมว่า ภายหลังที่ผู้ต้องขังได้เข้าร่วมโครงการ ผู้ต้องขังได้แสดงความสนใจในการวางแผนชีวิตหลังพ้นโทษมากขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตภายนอก

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง ผู้เขียนจึงมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

⁸ Bobbie Ticknor and Sherry Tillinghast, “Virtual Reality and the Criminal Justice System: New Possibilities for Research Training and Rehabilitation,” *Journal For Virtual Worlds Research* 4, no. 2 (July 2011): 1-44.

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลาง ผู้เขียนสรุปได้ว่าแม้ว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขังหญิง ณ ทัณฑสถานหญิงกลาง จะนับเป็นก้าวสำคัญของกรมราชทัณฑ์ในการยกระดับประสิทธิภาพของการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขัง อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ยังมีสภาพปัญหาและข้อจำกัดหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ณ ทัณฑสถานหญิงกลาง อันควรได้รับการวิเคราะห์อย่างรอบด้านและเป็นระบบ เพื่อประโยชน์ในการขยายผลการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังสู่เรือนจำและทัณฑสถานอื่นในอนาคต ทั้งนี้ รายละเอียดของสภาพปัญหาและข้อจำกัดดังกล่าวสามารถจำแนกออกเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังต่อไปนี้ ข้อจำกัดด้านการจำแนกผู้ต้องขังเพื่อใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง ซึ่งยังขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเป็นระบบในการคัดเลือกผู้ต้องขังเข้าร่วมโครงการ ข้อจำกัดด้านบุคลากรและภาระงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่หลากหลาย ส่งผลให้ไม่สามารถดูแลการนำเทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมาใช้ในการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังได้อย่างต่อเนื่องและลึกซึ้ง ข้อจำกัดด้านเนื้อหา ซึ่งยังคงมุ่งเน้นเพียงสถานการณ์การเดินทางและระบบขนส่งสาธารณะ ขาดความหลากหลายที่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้ต้องขัง และข้อจำกัดด้านความยั่งยืนของโครงการ ทั้งในมิติของการพึ่งพาภาคเอกชน การขาดกลไกการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการขาดทรัพยากรสนับสนุนเชิงโครงสร้าง จากข้อค้นพบข้างต้น การยกระดับประสิทธิภาพของการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนจึงจำเป็นต้องพิจารณาการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อให้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมิใช่เป็นเครื่องมือที่มีความทันสมัยในยุคดิจิทัลเท่านั้น แต่ให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและมีความหมายต่อการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนในทัณฑสถานหญิงกลางผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะว่าเห็นควรยกระดับประสิทธิภาพของการแก้ไข บำบัด และฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยการใช้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนจึงจำเป็นต้องพิจารณาการแก้ไขข้อจำกัดดังกล่าว เพื่อให้เทคโนโลยีความเป็นจริงเสมือนมิใช่เป็นเครื่องมือที่มีความทันสมัยในยุคดิจิทัลเท่านั้น แต่ให้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมและมีความหมายต่อการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง

References

- Badejo, Johannes A and Joyram Chakraborty. “Transforming Correctional Education by Integrating Digital Tools to Foster Learning and Reduce Recidivism in the United States of America.” *Procedia Computer Science* 256, no. 1 (2025): 1055-1063.
- Mandal, Sharmistha. “Brief Introduction of Virtual Reality & its Challenges.” *International Journal of Scientific & Engineering Research* 4, no. 4 (April 2013): 304-309.
- Mihelj, Matjaz, Domen Novak and Samo Begus. *Virtual Reality Technology and Applications*. Germany: Springer, 2014.
- Ticknor, Bobbie and Sherry Tillinghast. “Virtual Reality and the Criminal Justice System: New Possibilities for Research Training and Rehabilitation.” *Journal for Virtual Worlds Research* 4, no. 2 (July 2011): 1-44.

ปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์¹

Legal Liability of Third Parties for Torts Committed by Minors²

พริดา ศรีพรหม³

คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: birth--day@hotmail.com

Pirada Sriprom⁴

Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Pran, Nakorn Pathom 73110, Thailand

Email: birth--day@hotmail.com

บุตรี จันทน์แจ่ม⁵

คณะนิติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: mookbuthtree@hotmail.com

Buthtree Chancham⁶

Faculty of Law, Royal Police Cadet Academy

90 Moo 7, Sam Pran, Nakorn Pathom 73110, Thailand

Email: mookbuthtree@hotmail.com

Received: June 4, 2025 Revised: September 22, 2025 Accepted: September 26, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 เพื่อให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

¹ ได้รับทุนสนับสนุนการทำผลงานวิจัย, โรงเรียนนายร้อยตำรวจ ประจำปี 2566.

² Granted Research Grant, Royal Police Cadet Academy, 2023.

³ พ.ต.ท. (หญิง), อาจารย์.

⁴ Pol.Lt. Col., Lecturer.

⁵ พ.ต.อ. (หญิง), ผู้ช่วยศาสตราจารย์.

⁶ Pol. Col., Assistant Professor.

จากการศึกษาพบว่า การตีความบิดามารดาที่ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่ชายหญิงจะอยู่ร่วมกันฉันท์สามีภริยา โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ตามความเป็นจริงสามารถดูแลบุตรผู้เยาว์มิให้ทำละเมิดได้ ถือว่าเป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดา ควรกำหนดให้บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ นอกจากนี้ กรณีผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนซึ่งไม่อาจทำละเมิดได้บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบจากการบกพร่องต่อหน้าที่ดูแลของตนเอง จึงควรกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการทำละเมิดโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิด และควรกำหนดให้บุคคลอื่นซึ่งรับดูแลผู้เยาว์เป็นผู้พิสูจน์ยกเว้นความรับผิดทางละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 เพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่นำสืบความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะและการนำสืบพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลผู้เยาว์

คำสำคัญ: ปัญหากฎหมาย; ความรับผิดชอบของบุคคลอื่น; การกระทำละเมิดของผู้เยาว์

Abstract

This article aims to study the legal issues on the liability of third parties for Torts committed by minors under Section 429 and Section 430 of the Civil and Commercial Code to advise the amendment guidance regarding the liability of the minor on acts of tort.

The studies have shown that the interpretation of parental joint liability for the tortious acts of a minor under the Civil and Commercial Code Section 429 does not align with the ongoing social context of spouses living together without marriage registration where illegitimate fathers who practically provide care and support to their minor are capable of preventing them from committing torts. Therefore, their authority should be considered the same as legitimate parents which should evaluate that illegitimate fathers must also share liability for the tortious acts of minors. Furthermore, in cases where infant minors commit an act without awareness of their actions, which cannot be considered torts, parents should be held responsible for their failure to accomplish their duty. Thus, parents should be held liable for damages caused by those acts without the need to prove exemption. Additionally, individuals who take care of minors should be required to prove exemption instead of the injured person from tort liability under the Civil and Commercial Code, Section 430. This coordinates with the specific proof of burden and the need to prove the fact within the acknowledgment of those who take care of the minors.

Keywords: Legal issues; Liability of third parties; Tortious violation of minors

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดและถูกดำเนินคดีเป็นจำนวนมาก จากข้อมูลจำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศในปี พ.ศ. 2566 จำแนกตามกลุ่มฐานความผิด พบว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ถูกดำเนินคดีในกลุ่มของฐานความผิดประมวลกฎหมายอาญามากที่สุด จำนวน 6,947 ราย คิดเป็นร้อยละ 55.13 ของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีทั้งหมด ซึ่งในระหว่างปี พ.ศ. 2565 และปี พ.ศ. 2566 จำนวนคดีเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในกลุ่มของฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มีจำนวนเพิ่มขึ้นโดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 มีจำนวนเพิ่มขึ้น 2,273 ราย จากปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 48.63⁷ จึงเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะก่ออาชญากรรมร้ายแรงมากขึ้นในแต่ละปี การกระทำความผิดของผู้เยาว์ถือเป็นการกระทำละเมิดเพราะเป็นการกระทำที่ไม่มีสิทธิและก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ของการทำละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420⁸ ผู้มีหน้าที่ดูแลปกครองผู้เยาว์ต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ผู้เยาว์ได้กระทำขึ้นเพราะผู้ที่ดูแลปกครองผู้เยาว์มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะดูแลมิให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายแก่บุคคลภายนอก แม้บิดามารดาจะไม่ได้มีส่วนผิดในการกระทำละเมิดนั้นเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น⁹ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 โดยบิดามารดาที่ต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งทำหน้าที่ดูแลผู้เยาว์อยู่ในขณะที่เกิดการกระทำละเมิด แต่บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเพราะไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดา ไม่มีความรับผิดชอบตามมาตรา 429 ต้องพิจารณาความรับผิดชอบของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 ในฐานะผู้รับดูแลผู้เยาว์¹⁰ จึงมีปัญหาการพิจารณาว่ากรณีผู้เยาว์ซึ่งอยู่ในความดูแลของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไปกระทำละเมิด จะถือได้หรือไม่ว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้มีอำนาจปกครองผู้เยาว์ต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย หากนำมาตรา 430 มาใช้บังคับเพื่อพิจารณาความรับผิดชอบของบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้เสียหายมีภาระน่าสับสนว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรซึ่งกระทำไต่ยากกว่าการพิสูจน์ความผิดของบิดามารดามาตรา 429 ซึ่งภาระการพิสูจน์ตกแก่บิดามารดาว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลแล้ว ด้วยเหตุนี้บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจหลุดพ้นความรับผิดชอบได้ง่ายกว่าบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายเพราะผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรทั้งที่บิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายก็เป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์ในขณะที่ผู้เยาว์กระทำละเมิดเช่นเดียวกับการปกครองดูแลของบิดาชอบด้วยกฎหมาย

⁷ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, “รายงานสถิติคดีประจำปีงบประมาณ 2566,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2567, <https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/st-66%20-v2.pdf/>

⁸ ไพจิตร บุญญพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2558), 102.

⁹ เพ็ง เพ็งนิติ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ, 2561), 211.

¹⁰ บริษัทลิเบอร์ตี้ประกันภัย จำกัด กับ นายอุกฤษณ์ กิตติกรเศรษฐ์ กับพวก, คำพิพากษาที่ 9184 (ศาลฎีกา 2539).

นอกจากนี้ ความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429 เป็นความรับผิดในผลเสียหายที่เกิดจากการกระทำละเมิดของบุคคลอื่น (Vicarious Liability) โดยผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก บิดามารดาต้องร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วย เพราะบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ หากผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายที่ไม่เป็นละเมิด ผู้เยาว์ก็ไม่ต้องรับผิด¹¹ และบิดามารดาก็ไม่ต้องรับผิดร่วมด้วยตามมาตรา 429 แต่บิดามารดาอาจต้องรับผิดฐานละเมิดเป็นส่วนตัวตามมาตรา 420 เพราะการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการควบคุมดูแลเป็นเหตุให้ผู้เยาว์ไปก่อความเสียหายต่อบุคคลอื่น¹² จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาพบว่าไม่มีการฟ้องร้องให้บิดามารดารับผิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของตนเองเนื่องจากกฎหมายไทยกำหนดความรับผิดของบิดามารดาและผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด อีกทั้งระบบความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิด (Liability Based on Presumed Fault) กฎหมายกำหนดเป็นข้อสันนิษฐานในเบื้องต้นว่าจำเลยมีความผิดและเป็นหน้าที่ของจำเลยที่ต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมาย จำเลยจะหลุดพ้นเมื่อสามารถพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานของกฎหมายได้¹³ บิดามารดาจึงต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแล ซึ่งเป็นการใช้ดุลยพินิจของศาลในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี ดังจะเห็นได้จากในกรณีผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยมากก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น จึงไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออันเป็นความผิดทางละเมิดได้ แต่ศาลอาจวินิจฉัยว่าผู้เยาว์นั้นกระทำละเมิด โดยไม่ได้พิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์ และบิดามารดาสามารถหลุดพ้นความรับผิดโดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว ซึ่งการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่เป็นเด็กเล็กหรือไร้เดียงสาเป็นหลักฐานในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ดูแล บิดามารดาควรมีความรับผิดโดยไม่ต้องมีข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดในลักษณะที่เป็นข้อสันนิษฐานความผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ซึ่งกฎหมายไทยไม่มีบทบัญญัติกำหนดให้บิดามารดารับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด จึงอาจเกิดช่องว่างของกฎหมายที่ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย พิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) กำหนดห้ามไม่ให้ผู้ใดบังคับ ขู่เข็ญ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติดีเสี่ยงต่อการทำความผิด ซึ่งพฤติการณ์ของผู้เยาว์อาจไม่ถึงขั้นเป็นความผิดอาญา บิดามารดาที่ละเลยต่อหน้าที่ดูแลมีความรับผิดทางอาญาตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 อันเป็นความรับผิดของบิดามารดาจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแลเป็นของตนเอง กฎหมายละเมิดควรมีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดของบิดามารดาจากการบกพร่องต่อหน้าที่ดูแลกรณีบุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด เพื่อเป็นการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม

สำหรับกรณีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 กำหนดความรับผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ในผลแห่งการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแล โดยผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ มีพื้นฐานความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดเช่นเดียวกับความรับผิดของบิดามารดา อันเป็นระบบความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ การพิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์จึงแตกต่างจาก

¹¹ ศนันท์กรณ โสทธิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2561), 218.

¹² จิตติ ดิงศภิทัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วย จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกควรได้ ละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภิทัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2567), 227.

¹³ สมยศ เชื้อไทย, หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ครบ.ปรีดี เกษมทรัพย์ (กรุงเทพฯ: พี เค ฟรันทิงเฮาส์, 2531), 95-108.

การพิสูจน์ความผิดทางละเมิดทั่วไปซึ่งผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อตามหลักความรับผิดที่อุปบนพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault)¹⁴ โดยระบบความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดจะผลักดันการพิสูจน์ความผิดแก่ผู้ได้รับการสันนิษฐานความผิด เนื่องจากการสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงซึ่งอยู่ในความรู้เห็นของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ ผู้เสียหายไม่อาจรู้ข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์ได้ การกำหนดให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์จึงไม่เป็นไปตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์ซึ่งเป็นความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ และไม่สอดคล้องกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ ประกอบกับการรับดูแลผู้เยาว์มักเป็นการดูแลชั่วคราว การให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์เป็นการสร้างภาระแก่ผู้เสียหายซึ่งเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะสามารถพิสูจน์ความผิดของผู้รับดูแลผู้เยาว์ได้

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 และมาตรา 430 ทฤษฎีแนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาลไทยและศาลต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.2.2 เพื่อศึกษา วิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย ทฤษฎี แนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาลไทยและศาลต่างประเทศเกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ของไทยและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ให้มีความชัดเจนมากขึ้นสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบัน

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการศึกษานี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาวิเคราะห์กฎหมาย ทฤษฎี แนวความคิด และแนวคำพิพากษาของศาล เกี่ยวกับความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ปัญหาข้อกฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ส่วนการใช้เครื่องมือในการวิจัยเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ (In-depth Interviews) จากนักวิชาการด้านกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัว

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, 95-108.

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ได้แนวทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์โดยกำหนดให้บุคคลอื่น ได้แก่ บิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมาย ร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ รวมถึงกำหนดให้บิดามารดาที่บกพร่องในหน้าที่ดูแลความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด

1.5.2 ได้แนวทางในการกำหนดหน้าที่นำสืบของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ในความรับผิดต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ซึ่งก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนพบประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ปัญหาบิดาที่ร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429

กรณีผู้เยาว์กระทำละเมิดต่อผู้อื่นจะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 มาใช้บังคับกับบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นเนื่องจากข้อสันนิษฐานว่าบิดามารดาเป็นผู้ปกครองในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1566 และมาตรา 1567 ซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบันพบว่าบิดามารดาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรสบิดาจึงไม่อยู่ในสถานะบิดาชอบด้วยกฎหมายของผู้เยาว์ แม้ว่าจะให้การรับรองผู้เยาว์เป็นบุตรโดยให้ใช้นามสกุล ให้การอุปการะเลี้ยงดู และให้การศึกษาตลอดมาก็มีการตีความว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายมิใช่ผู้มีหน้าที่ดูแลผู้เยาว์จึงไม่ต้องร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิดตามมาตรา 429 แต่ต้องรับผิดในฐานะผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 เมื่อพิจารณาจากกฎหมายฝรั่งเศสได้กำหนดเงื่อนไขความรับผิดของบิดามารดาเกี่ยวกับการพัวพันร่วมกันของบิดามารดากับบุตรผู้เยาว์¹⁵ เพราะบิดามารดาที่อยู่ร่วมกับผู้เยาว์ตามความเป็นจริงย่อมมีอำนาจปกครองดูแลผู้เยาว์ โดยไม่จำเป็นว่าบิดามารดาต้องมีสถานะที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยศาลฝรั่งเศสตีความอำนาจปกครองของบิดามารดาอย่างกว้างว่าแม้ว่าบุตรจะอยู่อาศัยกับบุคคลอื่น บิดามารดาก็ยังมีอำนาจปกครองในการควบคุมดูแลผู้เยาว์อยู่ตลอด หากบิดามารดาไม่ได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์อย่างเพียงพอต้องร่วมรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์¹⁶ ประเทศฝรั่งเศสจึงพิจารณาอำนาจปกครองของบิดามารดาจากข้อเท็จจริงที่บิดามารดาสามารถให้การควบคุมดูแลป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ก่อความเสียหายเป็นประการสำคัญ

ในทางปฏิบัติพบว่าศาลไทยมีแนวการวินิจฉัยการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาอย่างกว้างมากขึ้น กรณีบุตรผู้เยาว์พัวพันอยู่กับบุคคลอื่นไม่เป็นการตัดอำนาจปกครองของบิดามารดา บิดามารดาไม่อาจนำสืบพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรหากบิดามารดาไม่ได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์มิให้

¹⁵ นัทรชนัน ชูโต, “ความรับผิดของบิดามารดาตามกฎหมายลักษณะละเมิด,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), 41.

¹⁶ Clair Mcivor, *Third Party Liability In Tort* (Oxford: Hart, 2006), 143-144.

ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹⁷ เห็นได้ว่าการควบคุมดูแลของบิดามารดาย่อมมีอยู่เสมอแม้ว่าบิดามารดาจะไม่ได้อยู่ร่วมกับบุตร ความสำคัญของอำนาจปกครองจึงอยู่ที่ข้อเท็จจริงว่าบิดามารดานั้นสามารถใช้ความระมัดระวังดูแลบุตรผู้เยาว์เพื่อป้องกันมิให้ผู้เยาว์กระทำความผิดหรือไม่ ศาลจึงมีหลักการวินิจฉัยความรับผิดชอบของบิดามารดาจากการพิจารณาหน้าที่ควบคุมดูแลผู้เยาว์ของบิดามารดาตามความเป็นจริง ดังนั้น กรณีบุตรผู้เยาว์พักอาศัยอยู่กับบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายและมารดาอยู่เป็นข้อเท็จจริงที่แสดงได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายสามารถให้การดูแลผู้เยาว์และป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ ถือว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดาชอบด้วยกฎหมาย บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายควรมีความรับผิดชอบในผลแห่งการทำความผิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 นอกจากนี้ ความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมายละเมิดของไทยเกี่ยวข้องกับการใช้ความระมัดระวังในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ของบิดามารดา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้บิดามารดาาร่วมรับผิดชอบกับผู้เยาว์ที่ทำความผิดโดยใช้ความเสียหายให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายมิได้ เกิดขึ้นการตีความอำนาจปกครองของบิดามารดาตามกฎหมายละเมิดควรตีความในทางขยายความเพื่อให้สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายอย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับหลักความรับผิดชอบของประเทศที่มีแนวคิดความรับผิดชอบของบิดามารดาเช่นเดียวกับประเทศไทย

พิจารณาเทียบเคียงกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1627 บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองตามข้อเท็จจริงมีสิทธิรับมรดกของบิดาเหมือนบุตรชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งการรับรองผู้เยาว์เป็นการแสดงออกถึงความเกี่ยวข้องฉันบิดากับบุตรอันเป็นการดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริง เช่น การให้การอุปการะเลี้ยงดูให้การศึกษา ให้ใช้นามสกุล เป็นต้น¹⁸ เห็นได้ว่าการดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นถ้อยคำที่กฎหมายให้การรับรองสิทธิการรับมรดกย่อมเทียบเคียงได้กับบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายที่ปกครองดูแลผู้เยาว์ถือเป็นพฤติการณ์ที่แสดงออกถึงการดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ตามกฎหมายของบิดามารดาและก่อให้เกิดความรับผิดชอบในผลแห่งการทำความผิดของผู้เยาว์เช่นเดียวกับบิดาชอบด้วยกฎหมาย อีกทั้ง กฎหมายไทยได้แบ่งแยกความรับผิดชอบของบุคคลในการทำความผิดของผู้เยาว์ตามมาตรา 429 เป็นความรับผิดชอบของบิดามารดา และมาตรา 430 เป็นความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ จึงควรกำหนดความรับผิดชอบของบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ในมาตรา 429 เพื่อให้เกิดความชัดเจนและไม่เกิดปัญหาการตีความบทบัญญัติของกฎหมาย

2.2 ปัญหาความรับผิดชอบของบิดามารดาในการทำความผิดของผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429

ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 เป็นความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่นที่มีพื้นฐานความรับผิดชอบบนข้อสันนิษฐานว่าบิดามารดาเป็นผู้ปกครองในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์¹⁹ บิดามารดาจึงต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้เยาว์ที่กระทำความผิดเว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตาม

¹⁷ ศนันท์กรณ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิศวรได้, 221.

¹⁸ ไพโรจน์ กำพูศิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562), 28.

¹⁹ ศนันท์กรณ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลามิศวรได้, 218.

สมควรแก้หน้าที่ดูแล หากผู้เยาว์ไม่ได้กระทำละเมิดก็ไม่มีภาระฟ้องร้องให้บิดามารดารับผิดจากการประมาทเลินเล่อของบิดามารดาตามมาตรา 420 ทั้งนี้ กฎหมายไทยมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดของบิดามารดาเพื่อเป็นหลักในการตัดสินของศาล การพิจารณาความรับผิดของบิดามารดาจึงเป็นการใช้ดุลยพินิจของศาลตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายฝรั่งเศสกำหนดข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดของบิดามารดาในเรื่องของการป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหาย²⁰ เป็นหลักการตัดสินความรับผิดของบิดามารดาอย่างเคร่งครัด บิดามารดามีโอกาสหลุดพ้นความรับผิดได้ยากเพราะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้ควบคุมดูแลผู้เยาว์อย่างเพียงพอ²¹ การพิจารณาของศาลฝรั่งเศสอาจจะไม่ได้ใช้ข้อสันนิษฐานความผิดของบิดามารดาแต่เป็นการวินิจฉัยให้บิดามารดารับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ โดยเฉพาะกรณีที่ผู้เยาว์ที่ก่อความเสียหายมีอายุน้อยไม่มีประสบการณ์ ความไม่สมบูรณ์ทางสติปัญญาของผู้เยาว์ พิจารณาประกอบกับวัตถุที่เป็นอันตรายโดยสภาพและสถานการณ์การใช้วัตถุที่เป็นอันตรายของผู้เยาว์ที่คาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่บุคคลอื่น ศาลตัดสินให้บิดามารดามีความรับผิดโดยมีข้อพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดเนื่องจากเป็นหลักฐานที่เพียงพอในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ นอกจากนี้ กฎหมายฝรั่งเศสกำหนดให้บิดามารดามีความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์โดยไม่จำเป็นว่าการก่อความเสียหายนั้นเป็นความผิดทางละเมิดหรือไม่ เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น บิดามารดามีความรับผิดบนพื้นฐานของข้อสันนิษฐานความผิด (Presumed Fault) บิดามารดาจะต้องรับผิดต่อเมื่อผู้เยาว์ไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่ผู้เยาว์ก่อขึ้น บิดามารดาต้องรับผิดในการกระทำของตนเองมิใช่ความรับผิดแทนผู้เยาว์แต่เป็นความรับผิดของตนเองที่ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนในการควบคุมดูแล²² สำหรับประเทศในระบบคอมมอนลอว์บิดามารดามีความรับผิดจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแล²³ ตามหลักความรับผิดบนพื้นฐานความผิด ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ว่าบิดามารดาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อในหน้าที่ดูแลความรับผิดของบิดามารดาจึงไม่มีแบบแผนที่เคร่งครัดเหมือนประเทศฝรั่งเศส อย่างไรก็ตามศาลอังกฤษและศาลสหรัฐอเมริกามีแนวการวินิจฉัยความรับผิดของบิดามารดาในแนวทางเดียวกับประเทศฝรั่งเศสซึ่งส่วนมากเป็นเรื่องการใช้วัตถุที่มีอันตรายโดยสภาพหรือการใช้งานของผู้เยาว์²⁴ โดยพิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์ การคาดหมายถึงความเป็นไปได้ที่ผู้เยาว์จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น และบิดามารดาได้ป้องกันมิให้ผู้เยาว์ก่อความเสียหายอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่²⁵

²⁰ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพฯ: โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 187.

²¹ Julie A. Davies and Paul T. Hayden, *Global Issues in Tort Law*, (Berkeley: Thomson West, 2008), 79-80.

²² วรลักษณ์ เมืองชู, “ความรับผิดเพื่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), 82.

²³ ยงยุทธ ชื่นชีพ, “ความรับผิดในการกระทำละเมิดของชนวิกลจริตกับแนวคิดเรื่องความรับผิดเพื่อการกระทำของบุคคลอื่น,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), 124.

²⁴ Paula Giliker, *Vicarious Liability in Tort: a Comparative Perspective* (United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: Cambridge University Press, 2010), 200-201.

²⁵ Hazel Glenn Beh, “Tort Liability for Intentional Acts of Family Members: Will Your Insurer Stand by You,” *Tennessee Law Review* 68, no.1 (2000): 8-10.

คดีที่เกิดขึ้นในต่างประเทศศาลพิจารณาคดีตามอายุของผู้เยาว์เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อหน้าที่ดูแลของบิดามารดา ผู้เยาว์ที่มีอายุน้อยจะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลอื่นบิดามารดาสามารถบอกได้ว่า การใช้ความระมัดระวังดูแลอย่างเพียงพอจะเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่นได้ อายุของผู้เยาว์ที่มากขึ้นบิดามารดาสามารถใช้ความระมัดระวังได้น้อยลง การก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนเอง ย่อมเป็นหลักฐานในตัวเองได้ว่าบิดามารดาบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดชอบในลักษณะที่เป็นข้อสันนิษฐานความผิดเด็ดขาดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คือหลักที่บุคคลผู้ทำความเสียหายให้เกิดขึ้นแม้จะไม่ได้กระทำให้เกิดความเสียหายโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อก็ต้องรับผิดชอบเพราะกฎหมายบัญญัติไว้ให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ เทียบเคียงกับหลักความรับผิดของบิดามารดาที่เคร่งครัดตามแนวทางของศาลฝรั่งเศสซึ่งมีเพียงเหตุสุดวิสัยหรือความผิดของผู้เสียหายเท่านั้นที่บิดามารดาจะหลุดพ้นจากความรับผิดได้ ซึ่งก่อให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม

กล่าวได้ว่าแนวคิดความรับผิดของบิดามารดาจากความเสียหายที่เด็กเล็กก่อให้เกิดขึ้นถือเป็นความบกพร่องในหน้าที่ดูแลของบิดามารดาเป็นหลักความรับผิดที่ใช้ในประเทศระบบซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ ซึ่งสามารถให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ได้เป็นอย่างดี หากพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยพบว่าบิดามารดาที่มีความรับผิดร่วมกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด มิได้มุ่งเน้นให้บิดามารดาที่มีความรับผิดจากการบกพร่องในหน้าที่ดูแลผู้เยาว์ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามสิทธิที่พึงได้รับ นอกจากนี้กฎหมายมิได้กำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดในการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิด เมื่อมีการฟ้องให้บิดามารดาาร่วมรับผิดกับผู้เยาว์ที่กระทำละเมิด ศาลอาจวินิจฉัยว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดโดยมิได้พิจารณาเหตุผลด้านอายุของผู้เยาว์แม้ว่าในความเป็นจริงผู้เยาว์มีอายุน้อยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตนจึงไม่อาจกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อได้ และบิดามารดาสามารถหลุดพ้นความรับผิดโดยพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแล้ว อาจเป็นช่องว่างของกฎหมายที่ทำให้บิดามารดาหลุดพ้นความรับผิดได้ พิจารณาประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 26 (3) กำหนดให้บุคคลมีความรับผิดจากการปล่อยปละละเลยหรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควร หรือน่าจะทำให้เด็กมีความประพฤติดีเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด ซึ่งพฤติการณ์ของผู้เยาว์เหล่านั้นอาจไม่ถึงขั้นเป็นการกระทำความผิดอาญา แต่บิดามารดาที่ละเลยต่อหน้าที่ดูแลไม่ทำหน้าที่ของตนในการอบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ มีความรับผิดทางอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 78 เพื่อลงโทษบิดามารดาที่ละเลย ต่อหน้าที่ดูแล ซึ่งเป็นการสร้างมาตรการบังคับให้บิดามารดาตระหนักในหน้าที่ดูแลอบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ให้มากยิ่งขึ้น

การกำหนดให้บิดามารดารับผิดจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่เป็นการกระทำละเมิดจะเป็นการขยายความรับผิดของบิดามารดามากขึ้นโดยศาลต้องพิจารณาสภาพจิตใจ อายุของผู้เยาว์ว่ารู้สำนึกในการกระทำของตนหรือไม่ หากไม่สามารถรู้สำนึกในการกระทำของตนเอง การก่อให้เกิดความเสียหายของผู้เยาว์ที่เป็นเด็กเล็กหรือไร้เดียงสาสามารถอนุมานได้ว่าบิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ดูแล บิดามารดาควรมีความรับผิดชอบโดยไม่ต้องพิสูจน์ยกเว้นความรับผิด กรณีที่กฎหมายบัญญัติความรับผิดของบิดามารดาในผลแห่งการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เว้นแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหายจะเป็น

หลักการวินิจฉัยคดีของศาลและเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายให้ได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างเป็นธรรม อีกทั้งการกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบจากการละเลยต่อหน้าที่ดูแลเป็นของตนเอง ย่อมจะทำให้บิดามารดาตระหนักถึงหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตรผู้เยาว์ของตนให้มากยิ่งขึ้น

2.2 ปัญหาความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 430 กำหนดความรับผิดของผู้ดูแลผู้ไร้ความสามารถในผลแห่งละเมิดของผู้ไร้ความสามารถถ้าพิสูจน์ได้ว่าผู้ดูแลไม่ใช้ความระมัดระวังตามสมควร ซึ่งมีแนวคิดความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดเช่นเดียวกับความรับผิดของบิดามารดาตามมาตรา 429²⁶ โดยหลักความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดจะผลักภาระการพิสูจน์แก่จำเลยผู้ที่ได้รับการสันนิษฐานว่ามีความผิด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย กล่าวได้ว่าหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ ก่อให้เกิดการภาระพิสูจน์ที่แตกต่างจากความรับผิดทางละเมิดทั่วไปซึ่งมีหลักความรับผิดที่อยู่บนพื้นฐานความผิด (Liability Based on Fault) ผู้กระทำจะต้องรับผิดเมื่อมีการกระทำที่เป็นความผิด โจทก์มีภาระนำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นถึงความผิดของจำเลยได้ จำเลยก็ไม่ต้องรับผิด

การที่มาตรา 430 กำหนดภาระการพิสูจน์แก่ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ว่าไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรนั้น เนื่องจากกฎหมายละเมิดได้แบ่งแยกความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมายและหน้าที่ดูแลตามข้อเท็จจริงออกจากกันตามมาตรา 429 และมาตรา 430 ความรับผิดของผู้มีหน้าที่ดูแลตามข้อเท็จจริงจึงไม่ควรมีความรับผิดมากเท่ากับบิดามารดาเพราะเป็นการดูแลตามข้อเท็จจริงแต่ละกรณี ๆ ไป การให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลจึงเป็นธรรมแก่ผู้ดูแล²⁷ แต่หากพิจารณาภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดทั่วไปโจทก์ซึ่งกล่าวอ้างว่าจำเลยกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อต้องมีการพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย ซึ่งเป็นไปตามหลักการพิสูจน์ว่าคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84/1 จะเห็นได้ว่าความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นความรับผิดเฉพาะภาระการพิสูจน์จึงมีความแตกต่างจากภาระการพิสูจน์ความรับผิดทางละเมิดทั่วไป อีกทั้ง การรับดูแลผู้เยาว์เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ การให้ผู้ดูแลผู้เยาว์มีหน้าที่พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานว่าได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรจึงเป็นการเหมาะสม จึงเห็นว่าการให้ผู้เสียหายเป็นผู้พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงไม่เป็นไปตามหน้าที่นำสืบความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะ และไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงซึ่งข้อเท็จจริงของการนำสืบพิสูจน์อยู่ในความรับรู้ของผู้รับดูแลผู้เยาว์

ประเทศอังกฤษมีหลัก Res Ipsa Loquitur เป็นหลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษแปลได้ว่า “เหตุการณ์ย่อมแจ้งชัดในตัวเอง” หรือ “สิ่งต่าง ๆ ย่อมประกาศตัวของมันเองอยู่” เป็นการพิจารณาจากสภาพปกติธรรมดาของเหตุการณ์ ซึ่งแสดงตัวของมันเองว่า

²⁶ ไพจิตร ปุณณพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, 109.

²⁷ ศนันท์กรณ โสติพิพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลากมิกอร์ได้, 227.

จำเลยน่าจะประมาท ถ้าจำเลยไม่ประมาทแล้ว เหตุร้ายย่อมไม่เกิดขึ้น ดังนั้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมบอกอยู่ในตัวว่าฝ่ายใดประมาท หรือกรณีข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการประมาทอยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของจำเลยซึ่งเป็นต้นเหตุของเหตุการณ์ โจทก์ย่อมไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงนั้นได้และย่อมไม่สามารถพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของจำเลยเช่นคดีทั่วไปได้²⁸ หลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงของประเทศอังกฤษสามารถปรับกับความรับผิดชอบของผู้ดูแลผู้เยาว์เพื่อพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ดูแลผู้เยาว์ เพราะข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ ผู้เสียหายไม่สามารถรู้ข้อเท็จจริงนั้นได้ ซึ่งข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์เป็นพยานหลักฐานในตัวเองว่าผู้ดูแลผู้เยาว์ประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายเป็นฝ่ายได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานจึงไม่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ดูแลผู้เยาว์ประมาทเลินเล่ออย่างไร เพียงแต่พิสูจน์ว่าผู้เยาว์กระทำละเมิดขณะที่อยู่ในความดูแลของผู้ดูแล เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลที่จะพิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานให้ศาลเห็นว่าตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อ ถ้าผู้ดูแลพิสูจน์ไม่ได้ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย หลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงจึงผลการการพิสูจน์ให้กับผู้ดูแลที่ไม่ได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานอันเป็นการยกเว้นหลักคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่กล่าวอ้างตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดทั่วไป อีกทั้ง การรับดูแลผู้เยาว์มักจะเป็นการรับดูแลเพียงชั่วคราว หากผู้เสียหายต้องมีหน้าที่พิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์เป็นการสร้างภาระให้กับผู้เสียหายซึ่งเป็นการยากที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ดูแลได้ การผลักภาระการพิสูจน์ยกเว้นความรับผิดแก่ผู้ดูแลผู้เยาว์จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหาย และเป็นไปตามหลักการพิสูจน์ความรับผิดชอบทางละเมิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ ทั้งยังสอดคล้องกับความรับผิดชอบของบิดามารดาซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เสียหายในการได้รับค่าใช้จ่ายค่าสินไหมทดแทนอย่างเป็นธรรม

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัญหากฎหมายความรับผิดชอบของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนมีข้อสรุปและข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง ปัญหากฎหมายความรับผิดชอบของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนสรุปได้ว่าบิดามารดาที่ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดของผู้เยาว์ควรรวมถึงบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์อันเป็นการสอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันที่บิดามารดาอยู่ร่วมกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส การที่บิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายได้อุปการะเลี้ยงดูบุตรผู้เยาว์ย่อมเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายสามารถให้การดูแลและป้องกันมิให้ผู้เยาว์กระทำละเมิดได้ ถือได้ว่าบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายเป็นผู้ปกครองดูแลผู้เยาว์อย่างเดียวกับอำนาจปกครองของบิดามารดาอันเป็นการช่วยเยียวยาความเสียหายให้ผู้เสียหายอยู่ในฐานะเสมือนความเสียหายมิได้เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายละเมิด อีกทั้งควรกำหนดให้บิดามารดาที่มีความรับผิดชอบจากการบกพร่องต่อหน้าที่ดูแลกรณีผู้เยาว์ก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน เว้นแต่

²⁸ วรรณชัย บุญบำรุง และ ธนภฤต วรรณชชากุล, *หลักและทฤษฎีกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2*, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2567), 131-132.

เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหาย เพื่อเป็นหลักการวินิจฉัยคดีของศาลและเป็นการคุ้มครองผู้เสียหายจากการก่อความเสียหายของผู้เยาว์ สำหรับความรับผิดของผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นหลักความรับผิดบนข้อสันนิษฐานความผิดอันเป็นหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะซึ่งผู้ได้รับการสันนิษฐานว่ามีความผิดเป็นผู้พิสูจน์หักล้างข้อสันนิษฐานสอดคล้องกับหลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงของการดูแลผู้เยาว์ที่อยู่ในความรับรู้ของผู้ดูแลผู้เยาว์ ซึ่งแตกต่างจากหลักความรับผิดทางละเมิดทั่วไปที่คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงคู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง จึงควรกำหนดให้ผู้ดูแลผู้เยาว์ตามข้อเท็จจริงเป็นผู้มีหน้าที่พิสูจน์ยกเว้นความรับผิดเพื่อให้เป็นไปตามหลักความรับผิดทางละเมิดกรณีเฉพาะและก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายความรับผิดของบุคคลอื่นต่อการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.2.1 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 “บุคคลใดแม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริตก็ยังคงรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ย่อมต้องรับผิดร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น”

3.2.2 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429/1 “ผู้เยาว์ที่ก่อความเสียหายโดยไม่รู้สำนึกในการกระทำของตน บิดามารดา หรือบิดาไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งดูแลผู้เยาว์ ต้องรับผิดในความเสียหายนั้นเว้นแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหาย”

3.2.3 เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 430 “ครูบาอาจารย์ นายจ้าง หรือบุคคลอื่นซึ่งรับดูแลบุคคลผู้ไร้ความสามารถอยู่เป็นนิตย์ก็ดี ชั่วครั้งคราวก็ดี จำต้องรับผิดร่วมกับผู้ไร้ความสามารถในการละเมิดซึ่งเขาได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของตน ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้น ๆ มิได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร กรณีบุคคลซึ่งรับดูแลผู้เยาว์ต้องรับผิดร่วมกับผู้เยาว์ในการละเมิดซึ่งได้กระทำลงในระหว่างที่อยู่ในความดูแล เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควร”

References

- Beh, Hazel Glenn. “Tort Liability for Intentional Acts of Family Members: Will Your Insurer Stand by You.” *Tennessee Law Review* 68, no. 1 (2000): 8-10.
- Chitti Tingsaphat. *Explanation of the Civil and Commercial Code, Section by Section, Regarding Management of Unlawful Affairs, Undue Enrichment, and Torts*. 5th ed. Bangkok: Professor Chitti Tingsaphat Fund, Faculty of Law, Thammasat University, 2024. [In Thai]
- Davies, Julie A. and Paul T. Hayden. *Global issues in tort law*. Berkeley: Thomson West, 2008.

- Department of Juvenile Observation and Protection. “Fiscal Year 2023 Case Statistics Report.” Last modified December 31, 2023. Accessed January 28, 2024. <https://www.djop.go.th/storage/files/2/%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B4%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%88%E0%B8%B3%E0%B8%9B%E0%B8%B5/st-66%20-v2.pdf/> [In Thai]
- Giliker, Paula. *Vicarious Liability in Tort: a Comparative Perspective*. 3rd ed. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland: Cambridge University Press, 2010.
- Jid Setthabuttra. *Principles of Civil Law on Torts*. 8th ed. Bangkok: Textbook and Teaching Materials Project, Faculty of Law. [In Thai]
- Mcivor, Clair. *Third Party Liability in Tort*. Oxford: Hart, 2006.
- Nattachanan Chuto. “Parental Liability under Tort Law.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2006. [In Thai]
- Paijit Punyaphan. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts*. 11th ed. Bangkok: Nitibannakarn Publishing, 2015. [In Thai]
- Pairote Kampusiri. *Principles of Inheritance Law*. 5th ed. Bangkok: Textbooks and Teaching Materials Project, Faculty of Law, Thammasat University, 2019. [In Thai]
- Peng Pengniti. *Explanation of the Civil and Commercial Code on Torts*. 11th ed. Bangkok: Krung Siam, 2018. [In Thai]
- Sananakorn Sotithiphan. *Explanation of Tort Law Managing Unauthorized Affairs: Undeserved Profits*. 8th ed. Bangkok: Winyuchon Publishing, 2018. [In Thai]
- Somyot Chuathai. *Collection of Essays on the Occasion of the 60th Anniversary of Dr. Pridi Banomyong*. Bangkok: PK Printing House, 1988. [In Thai]
- Wanchai Boonbamrung and Thanakrit Worathanatchakul. *Principles and Theories of Civil Procedure Volume 2*. 3rd ed. Bangkok: Winyuchon, 2024. [In Thai]
- Woraluck Muangchu. “Liability for Tortuous Acts of Minors.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2014. [In Thai]
- Yongyut Chuencheep. “Liability for the Tort of Insane Persons and the Concept of Liability for the Acts of Others.” Master’s thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2002. [In Thai]

ศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี
เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่
อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี

Study the Model of Community Justice Centers in Ubon Ratchathani
to Create Sustainable Access Opportunities: A Comparative Case Study
between Kham Yai, Mueang Ubon Ratchathani and Yang Khi Nok,
Khueang Nai, Ubon Ratchathani

มานัส สมสวย¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: manat0849296562@gmail.com

Manat Somsuay²

Faculty of Law, Ubon Ratchathani Rajabhat University
2 Nai Mueang, Mueang, Ubon Ratchathani 34000, Thailand
Email: manat0849296562@gmail.com

Received: April 18, 2025 Revised: July 19, 2025 Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน และตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมทั้งเปรียบเทียบศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งสองที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และเสนอแนะแนวทางจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน มีการดำเนินงานที่ชัดเจนให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยจากแบบสอบถามเห็นว่า ที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอเขื่องใน มีจุดเด่นหลายเรื่อง เช่น ผู้นำให้ความสำคัญเรื่องศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นพิเศษ, คณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชน

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

มีศักยภาพ โดยจะสังเกตจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นกมิตั้งหน้าความ ข้าราชการตำรวจเกษียณ และผู้นำชุมชนท้องถิ่น และที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางขึ้นก มีศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนด้วย ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: รูปแบบ; ศูนย์ยุติธรรมชุมชน; ยั่งยืน; อุบลราชธานี

Abstract

This research article aims to study the model of Yang Khinok Subdistrict Community Justice Center Khueang Nai District and Kham Yai Subdistrict, Mueang District, Ubon Ratchathani Province As well as comparing the two community justice centers that allow people to have access to the justice process. and recommend guidelines for establishing community justice centers that allow people to have access to the justice process.

The study has shown that Yang Khin Nok Subdistrict Community Justice Center Khueang Nai District There are clear operations that can be seen as concrete. From the questionnaire, it was seen that at the Yang Khinok Subdistrict Community Justice Center Khueang Nai District has many outstanding points, such as leaders giving special importance to the community justice center. ,The community justice center committee has potential. It will be observed from the Yang Khin Nok Subdistrict Community Justice Center. There are lawyers retired police officer and local community leaders and at the Yang Khin Nok Subdistrict Administrative Organization There is also a civil dispute mediation center. creating expertise in operations

Keywords: Type; Community Justice Center; Sustainable; Ubon Ratchathani

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอำนวยความสะดวก การสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม เป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของกระทรวงยุติธรรม ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในทุกพื้นที่และทุกระดับ แต่ภารกิจดังกล่าวหากรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว จึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม ความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ ได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยมีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมรับประโยชน์จากการแก้ปัญหาร่วมกันในลักษณะของการเป็น “หุ้นส่วน”

เพื่อให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรมร่วมกับกระบวนการยุติธรรม จึงเกิดเป็นแนวความคิดของยุติธรรมชุมชนขึ้น ซึ่งความหมายของยุติธรรมชุมชนนั้นหลายท่านอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป บางท่านอาจเห็นว่า เป็นการควบคุมอาชญากรรมโดยชุมชนร่วมมือกับตำรวจในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม บางท่านอาจมองว่า เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและ/หรือศาลกับชุมชน โดยตระหนักว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นประเด็นของปัญหาสังคม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องให้ความสำคัญเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น บางท่านอาจมองว่าเป็นการลงโทษหรือแก้ไขผู้กระทำความผิดโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในขณะที่บางส่วนมองไปที่บทบาทของการจัดการยุติธรรมแบบสมานฉันท์โดยชุมชนเป็นหลัก

แม้ว่ามุมมองต่อคำว่า ยุติธรรมชุมชน หลายฝ่ายจะเข้าใจและมองยุติธรรมชุมชนแตกต่างกันไป แต่มีรากฐานสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มความคิดเห็นเหมือนกัน คือ การทำงานอย่างร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน ตามที่ กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละ 1 ศูนย์ (คำสั่งกระทรวงยุติธรรมที่ 317/2559 ลงวันที่ 12 กรกฎาคม 2559) เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมสู่ประชาชน รวมทั้งป้องกันปัญหาและเยียวยาทางกฎหมายในกรณีที่ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างประชาชนหรือสมาชิกในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชน (Community Justice) คือ การรวมกันเป็นเครือข่ายทางสังคม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำความผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟู พัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัยและเข้าถึงความยุติธรรม

โดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอลือโขง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบ วิธีการ การดำเนินงานของศูนย์ฯ ดังกล่าว โดยเปรียบเทียบกับศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลขามใหญ่ อำเภอมือจอบอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้นำแนวทางของศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จมาปรับใช้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนอื่น ๆ

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษารูปแบบศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอลือโขง และตำบลขามใหญ่ อำเภอมือจอบอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

1.2.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งสองที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1.2.3 เพื่อศึกษาแนวทางศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มีขอบเขตการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการเก็บแบบสอบถามทั่วไปและสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มประชากรตัวอย่าง เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุบลราชธานี และคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอลือโขง และตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี กระแสแนวความคิดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to Justice) ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นการปฏิรูปกฎหมายพิจารณาความแฟ้งจากเอกชนนิยมมาสู่แนวความคิดแบบสวัสดิการสังคมซึ่งมองว่ารัฐมีภาระในการดูแลสวัสดิการของประชาชน และสิทธิที่สำคัญประการหนึ่งของประชาชนคือ สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการศาล ตลอดจนการให้รัฐมีหน้าที่ทำให้ศาลเป็นองค์กรที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างแท้จริง ทำให้เกิดการปฏิรูปทางด้านวิธีพิจารณาความเพื่อให้เกิดการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวก ง่าย ประหยัดค่าใช้จ่ายและทั่วถึงมากขึ้นในหลายรูปแบบ

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและโดยการวิจัยภาคสนาม (Field Research) สอบถามทั่วไปและสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุบลราชธานี คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอลือโขง และตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบรูปแบบศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางซึก อำเภอลือโขง และตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี

1.5.2 ทราบรูปแบบการเปรียบเทียบศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งสองที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

1.5.3 ทราบแนวทางศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ทำให้ประชาชนได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

2. ผลการศึกษานี้

จากการศึกษานี้เรื่องศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยางซึก อำเภอลือโขง จังหวัดอุบลราชธานี ผู้เขียนพบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

2.1 หลักการ แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1.1 หลักการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มั่นคงต้องมีความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมกับมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพราะการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทุกขั้นตอน การให้ความคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา

จำเลย ผู้เสียหาย หรือพยานมิใช่เป็นเรื่องที่ต้องกระทำโดยเหตุผลทางมนุษยธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่ที่สำคัญยังเป็นการสร้างหลักประกันสำหรับประชาชนว่า รัฐซึ่งเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยผ่านองค์กรต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมคือ ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์นั้น จะทำหน้าที่ด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม ไม่ใช่อำนาจบิดเบือนไปตามอำเภอใจ การสร้างระบบการตรวจสอบและหลักประกันที่เหมาะสมนั้น นอกจากจะไม่กระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพของกระบวนการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมแล้วยังจะช่วยสร้างความเชื่อถือและศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักปฏิบัติของนานาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังจะเห็นได้จากหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนี้จะถูกกำหนดอยู่ในกฎหมายภายในของรัฐรวมทั้งกฎหมายระหว่างประเทศด้วย ในขณะที่บ้านเมืองปัจจุบันนี้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญกับบทบาทของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของประเทศด้วย เพราะกระบวนการยุติธรรมที่ดีย่อมนำมาซึ่งความศรัทธา ความเชื่อมั่นในระบบการปกครองโดยกฎหมายอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่เดียวกันหากกระบวนการยุติธรรมไม่มีประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายในรัฐย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อหลักนิติธรรมอาจนำไปสู่อำนาจนิยมที่ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจอันเป็นทิศทางที่ย่อมนำไปสู่ความเสื่อมหรือล่มสลายได้ มาตรการทางกฎหมายจึงถือเป็นกลไกที่สำคัญของรัฐในการกำหนดหลักเกณฑ์และทิศทางการดำเนินการของรัฐและเป็นมาตรฐานซึ่งกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมและพร้อมกันนั้นต้องให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนด้วย กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เช่นกัน ถือเป็นระบบการจัดการด้านความยุติธรรมในคดีอาญาตามกฎหมายซึ่งประกอบด้วยการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้องในการค้นหาและตรวจสอบให้ได้ความจริงในคดีอาญา ตลอดจนการลงโทษและปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำความผิดให้เกิดความยุติธรรมที่สุด ดังนั้นมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะการให้ความคุ้มครองบุคคลในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเนื่องจากการดำเนินคดีอาญานั้นมีวัตถุประสงค์ เพื่อการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม คุ้มครองสิทธิของบุคคลและอำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินคดีอาญาตามหลักสากลอันเป็นพื้นฐานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

2.1.2 แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวคิดที่สำคัญต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมได้แก่ หลักนิติธรรม (The Rule of Law) วิวัฒนาการของหลักนิติธรรมได้อุบัติขึ้น ในประเทศเยอรมันและได้เจริญขึ้น มาเป็นลำดับในประเทศอังกฤษตั้งแต่ศตวรรษที่ 13 และถือเป็นกฎหมายประเพณีของอังกฤษปฏิบัติสืบเนื่องกันมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 16 และ 17 หลักนิติธรรม ที่นักกฎหมายไทยเรียกว่า “หลักนิติธรรม” เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากระบบกฎหมายจารีตประเพณีแบบอังกฤษ (Common Law) นักนิติศาสตร์ชาวอังกฤษ ชื่อ เอวี ไดซี่ (A.V. Dicey) เป็นผู้นำแนวคิดนี้มาใช้ในระบบกฎหมายอังกฤษโดยอธิบายความหมายในแง่มุมใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตย และการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างยิ่ง ได้กล่าวว่า “ความเป็นสูงสุดของกฎหมายหรือการปกครองโดยกฎหมายคือลักษณะของรัฐธรรมนุญอังกฤษ”

นั่นคือหลักนิติธรรม ดังนั้น ความหมายของหลักนิติธรรมในทัศนะของโดซีย์ประกอบด้วยหลัก 3 ประการ ได้แก่ 1) บุคคลต้องไม่ถูกละเมิดหรือกระทำร้ายต่อร่างกายหรือทรัพย์สินของตนเว้นแต่ได้กระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมายซึ่งได้บัญญัติขึ้น โดยกระบวนการอันชอบธรรมและพิพากษาเบื้องต้นศาลยุติธรรมของแผ่นดินหมายความว่าหลักนิติธรรมเป็นระบบการปกครองซึ่งตรงข้ามกับระบบใดๆ ที่ปกครองโดยบุคคลที่มีอำนาจกว้างขวางไม่จำกัดและใช้อำนาจบังคับได้โดยอำเภอใจแสดงว่าภายใต้การปกครองโดยหลักนิติธรรมประชาชนไม่อาจถูกละเมิดเว้นแต่จะกระทำการที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ล่วงหน้ามิใช่ขึ้น อยู่กับอำเภอใจของผู้ปกครองที่อาจเปลี่ยนแปลงในภายหลังได้ทุกเมื่อ, 2) ไม่มีผู้ใดอยู่เหนือกฎหมายของแผ่นดินไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีชาติกำเนิดหรือมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับใดย่อมถูกบังคับโดยกฎหมายและโทษอย่างเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือหลักความเสมอภาคเบื้องต้นกฎหมาย และ 3) รัฐธรรมนูญหรือกฎหมายสูงสุดนั้นมาจากกฎหมายปกติธรรมดาที่ศาลยุติธรรมใช้ตัดสินคดีในชีวิตประจำวันทั้งคดีแพ่งและคดีอาญา³

2.2 ศูนย์ยุติธรรมชุมชน

2.2.1 แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน

การอำนวยความสะดวกยุติธรรม การสร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคม เป็นภารกิจหลักที่สำคัญยิ่งของกระทรวงยุติธรรม ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนในทุกพื้นที่และทุกระดับ แต่ภารกิจดังกล่าวหากรัฐเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถบรรลุผลอย่างยั่งยืนได้ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการดำเนินการดังกล่าว จึงอยู่ที่คนในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดได้สัมผัส มีส่วนได้ส่วนเสียกับความยุติธรรม ความเป็นธรรม และความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ ได้มีโอกาสและมีช่องทางที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับการรัฐในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยมีโอกาสในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับประโยชน์จากการแก้ปัญหาาร่วมกันในลักษณะของการเป็น “หุ้นส่วน”

เพื่อให้ความยุติธรรมเกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นผู้อำนวยความสะดวกยุติธรรม ร่วมกับกระบวนการยุติธรรม จึงเกิดเป็นแนวความคิดของยุติธรรมชุมชนขึ้น ซึ่งความหมายของยุติธรรมชุมชนนั้นหลายท่านอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันไป บางท่านอาจเห็นว่า เป็นการควบคุมอาชญากรรมโดยชุมชนร่วมมือกับตำรวจในการป้องกันและลดปัญหาอาชญากรรม บางท่านอาจมองว่า เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและ/หรือศาลกับชุมชน โดยตระหนักว่าปัญหาอาชญากรรมเป็นประเด็นของปัญหาสังคม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบต้องให้ความสำคัญเข้ามาทำงานร่วมกับชุมชนมากขึ้น บางท่านอาจมองว่าเป็นการลงโทษหรือแก้ไขผู้กระทำผิดโดยอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ในขณะที่บางส่วนมองไปที่บทบาทของการจัดการยุติธรรมแบบสมานฉันท์โดยชุมชนเป็นหลัก แม้ว่ามุมมองต่อคำว่ายุติธรรมชุมชน หลายฝ่ายจะเข้าใจและมองยุติธรรมชุมชนแตกต่างกันไป แต่มีรากฐานสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มมีความคิดเห็นเหมือนกัน คือ การทำงานอย่างร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน ซึ่งหาก

³ ศรีนยา สีม่า, “การเข้าถึงความยุติธรรมของผู้หญิง: ปัญหาสำคัญที่สังคมละเลย,” แก๊ซเซ็ทส์ 2561, สืบค้นเมื่อ 1 กันยายน 2564, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

ให้นิยามของคำว่ายุติธรรมชุมชนแล้วคำนิยามควรจะประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1, เป็นกิจกรรมด้านการป้องกันและควบคุมปัญหาอาชญากรรมในชุมชน, 2) เป็นการดำเนินการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และ 3) มีหน้าที่เป็นหุ้นส่วนร่วมกับชุมชน⁴

2.2.2 การกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชน

จากการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยางซ้ง อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีภารกิจหลักและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) เฝ้าระวังและป้องกันปัญหาอาชญากรรม การทุจริตและประพฤติมิชอบ และการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ

2) รับเรื่องราวร้องเรียนหรือร้องทุกข์ปัญหาความไม่เป็นธรรมของประชาชน และรับแจ้งเบาะแสข้อมูลการกระทำผิดกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนการช่วยเหลือ ดูแล ให้คำแนะนำ และแก้ไขปัญหาเบื้องต้นแก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน หรือผู้ที่ต้องการคำแนะนำเบื้องต้นทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

3) โกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่ง หรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดอื่นตามที่กำหนดโครงสร้างและภารกิจของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลในกฎกระทรวงหรือจัดการความขัดแย้งในชุมชนตามหลักความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การเสริมสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน รวมถึงการติดตามดูแลให้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ได้มีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทหรือความขัดแย้งนั้น

4) ให้ความช่วยเหลือ ดูแล ผู้ที่ได้รับความเสียหายหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำ ความผิดและอาชญากรรม ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

5) ให้ความช่วยเหลือ สงเคราะห์ และบำบัดแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและผู้พัวพันโทษ รวมทั้ง ผู้ถูกคุมประพฤติ ให้กลับตนเป็นพลเมืองดี และไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

6) สนับสนุนศูนย์ดำรงธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงส่วนราชการ หน่วยงาน และองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่น ในการส่งเสริมความเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน

7) การส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ทางกฎหมาย สิทธิและเสรีภาพ และกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชน

8) พิจารณาส่งต่อเรื่องตาม (1) (2) (3) (4) (5) และ (6) ไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงการติดตามและแจ้งผลการดำเนินงานหรือผลความคืบหน้าแล้วแต่กรณี แก่ผู้ร้อง หรือผู้แจ้งและผู้เกี่ยวข้อง

⁴ ชญานันท์ ล้อมฉัตรรัตน์, “ยุติธรรมชุมชน: ศึกษากรณีการแก้ไขความขัดแย้งทางอาญาด้วยวิธีการเชิงสมานฉันท์ในระดับชุมชน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), 42.

9) จัดประชุมปรึกษาหารือร่วมกับเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน รวมถึงการรับเรื่องจากเครือข่ายยุติธรรมชุมชนเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

10) ดำเนินการจัดโครงการหรือกิจกรรมตามอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการพัฒนาและส่งเสริมการจัดโครงการหรือกิจกรรมของเครือข่ายยุติธรรมชุมชนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

11) รายงานผลการดำเนินงานไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

12) อำนาจหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ผู้ใช้อำนาจกำหนด

การดำเนินการจัดให้มียุติธรรมชุมชนนั้น ต้องเป็นเรื่องของความสมัครใจของชุมชนที่จะมาร่วมทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อประโยชน์ของชุมชนนั่นเอง โดยการทำให้ชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่นั้นสงบสุขปลอดภัยน่าอยู่ โดยตั้งอยู่บนหลักการที่ว่า ไม่มีใครรัก ห่วงใยชุมชนมากไปกว่าคนที่อยู่ในชุมชนนั่นเอง รัฐจะต้องเฟ้นหากลุ่มผู้แทนในชุมชนที่อาสาสมัครเข้าทำงานเพราะมีความห่วงใย พร้อมทั้งจะดูแลชุมชนของตน มาจัดฝึกอบรมให้ความรู้ จัดสร้างเครือข่ายการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสาร เพื่อรับแจ้งเหตุร้ายจากยุติธรรมชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาหารือในด้านกฎหมายหรือการป้องกันอาชญากรรม เพื่อการป้องกันและเฝ้าระวังเรื่องยาเสพติด เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาสังคมให้กับยุติธรรมชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเป็นพี่เลี้ยงอาสาสมัครยุติธรรมชุมชนในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้งอาจร่วมกันวางแผนในการอบรมดูแลเด็กและเยาวชนและป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะกลุ่มที่เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจนำไปสู่การกระทำผิด ซึ่งอาจจะเป็นการร่วมมือกันจัดอบรมหรือจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้รับรู้ถึงผลกระทบของการกระทำผิด เป็นต้น⁵

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยางขึ้น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่องศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี และตำบลยางขึ้น อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ยุติธรรมชุมชนหลายฝ่ายจะเข้าใจและมองยุติธรรมชุมชนแตกต่างกันไป แต่มีรากฐานสำคัญยิ่งสิ่งหนึ่งที่ทุกกลุ่มความคิดเห็นเหมือนกัน คือ การทำงานอย่างร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมกับชุมชน ตามที่กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายให้มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งละ 1 ศูนย์ เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการอำนวยความสะดวก

⁵ กระทรวงยุติธรรม, “คู่มือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2563, สืบค้นเมื่อ 13 มิถุนายน 2565, <https://www.thaluang.go.th/UserFiles/File/1628052570265.pdf/>

ยุติธรรมสู่ประชาชน รวมทั้งป้องกันปัญหาและเยียวยาทางกฎหมายในกรณีที่ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือเกิดปัญหาข้อพิพาทระหว่างประชาชนหรือสมาชิกในชุมชน ศูนย์ยุติธรรมชุมชน (Community Justice) คือ การรวมกันเป็นเครือข่ายทางสังคม เป็นการส่งเสริมสนับสนุนหรือกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน ควบคุมอาชญากรรม จัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ ลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรมหรือการกระทำผิด ตลอดจนคืนคนดีกลับสู่ชุมชนด้วยการฟื้นฟูพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนรู้สึกมั่นคงปลอดภัย และเข้าถึงความยุติธรรม โดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานในระดับประเทศ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบ วิธีการ การดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ศึกษาโดยวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการเก็บแบบสอบถามทั่วไปและสัมภาษณ์เชิงลึกจากเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดอุบลราชธานี, คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน และตำบลขามใหญ่ อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี โดยพื้นที่ดำเนินการศึกษาตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี และ ตำบลขามใหญ่ อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบว่า ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน มีการดำเนินงานที่ชัดเจนให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยจากแบบสอบถาม เห็นว่าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน ในมีจุดเด่นหลายเรื่อง เช่น ผู้นำให้ความสำคัญเรื่องศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นพิเศษ ,คณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีศักยภาพ โดยจะสังเกตจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลยางขึ้นก มีทั้งทนายความ ข้าราชการตำรวจเกษียณ และผู้นำชุมชนท้องถิ่น และที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางขึ้นก มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนด้วย ทำให้เกิดความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องศึกษารูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงอย่างยั่งยืน: ศึกษากรณีเปรียบเทียบระหว่างตำบลขามใหญ่ อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี และตำบลยางขึ้นก อำเภอลำดวน จังหวัดอุบลราชธานี ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 3.2.1 เห็นควรให้ผู้นำท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็งและใส่ใจ
- 3.2.2 เห็นควรให้คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีความเข้าใจบริบทงาน
- 3.2.3 เห็นควรให้คำปรึกษาได้ตลอดเวลา

References

- Chayanan Lomninoprat. "Community Justice: A Case Study of Criminal Conflict Resolution Using Restorative Methods at the Community Level." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2010. [In Thai]
- Ministry of Justice. "Operations Manual for the Community Justice Center Committee." Last modified February 18, 2020. Accessed June 13, 2022. <https://www.thaluang.go.th/UserFiles/File/1628052570265.pdf/> [In Thai]
- Saranya Sima. "Women's Access to Justice: A Critical Issue Neglected by Society." Last modified May 6, 2018. Accessed September 1, 2021. <https://www.posttoday.com/social/think/550280/> [In Thai]

อาชญากรรมทางเทคโนโลยี: การหลอกลวงซื้อขายสินค้า
หรือบริการทางออนไลน์ในประเทศไทย

Technology-Related Crime: Online Fraudulent Transactions of Goods
or Services in Thailand

วชิรวิทย์ ทองลิ้ม¹

กองกำกับการ 1 กองบังคับการปราบปราม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง
1106 ถนนพหลโยธิน แขวงจอมพล เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: 6580105924@student.chula.ac.th

Wachirawit Thonglim²

Sub-Division 1, Crime Suppression Division, Central Investigation Bureau
1106 Phahonyothin Road, Chomphon, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
Email: 6580105924@student.chula.ac.th

อุนิษา เลิศโตมรสกุล³

สาขาวิชาอาชญวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร 10330, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: unisa.l@chula.ac.th

Unisa Lerdtomornsakul⁴

Major of Criminology and Criminal Justice, Department of Sociology and Anthropology,
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
254 Phayathai Road, Wangmai, Pathumwan, Bangkok 10330, Thailand
Email: unisa.l@chula.ac.th

Received: January 4, 2025 **Revised:** April 2, 2025 **Accepted:** April 25, 2025

¹ ร.ต.ท., รองสารวัตร.

² Pol. Lt., Deputy Inspector.

³ รองศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Associate Professor, Lecturer.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ และปัญหาอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว โดยเน้นอธิบายรูปแบบลักษณะและประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ ซึ่งอาชญากรรมดังกล่าวมีความซับซ้อนและถูกพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา เนื่องจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นบนพื้นที่สมมติผ่านอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้การสืบสวนติดตามจับกุมอาชญากรมีความยากลำบากมากขึ้น อีกทั้งการฉ้อโกงโดยการหลอกลวงซื้อขายสินค้าออนไลน์ เป็นอาชญากรรมที่กระทำได้ง่าย จึงส่งผลให้อาชญากรรมประเภทดังกล่าวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีสถิติในการรับแจ้งความสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งมาโดยตลอด จากการศึกษาพบว่า สาเหตุของเกิดอาชญากรรมดังกล่าว มีองค์ประกอบ ได้แก่ ผู้กระทำความผิดที่ได้รับแรงจูงใจ เหลือที่เหมาะสม และการขาดผู้คุ้มครองที่ดี ซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ ได้แก่ ความล่าช้าโดยเฉพาะการสำนวนสอบสวน และการรวบรวมพยานหลักฐาน อีกทั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมและดำเนินคดีได้เพียงแค่บัญชีม้า ทำให้อาชญากรตัวจริงยังคงลอยนวลส่งผลให้อาชญากรรมยังคงเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมควรมุ่งตัดองค์ประกอบของสาเหตุการเกิดอาชญากรรมโดยการเพิ่มความรู้ให้ประชาชนและเสริมสร้างมาตรการกำหนดหน่วยงานรัฐ ให้สามารถสืบสวนและจับกุมอาชญากรได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้กระทำความผิดถูกลงโทษและการป้องกันปราบปรามมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้อาชญากรรมลดลง

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางเทคโนโลยี; การหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์; การฉ้อโกงออนไลน์; การป้องกันปราบปรามอาชญากรรม

Abstract

The objective of this paper is to analyse the causes of technology-related crimes, specifically online fraudulent transactions of goods or services. Additionally, it examines the problems and obstacles in the prevention and suppression of these crimes. It focuses on explaining the characteristics and types of technology-related crimes. The crime is complex and constantly evolving in new forms. Since it occurs in cyberspace through the Internet and can be easily committed, resulting in the continuous increase and makes it difficult to investigate and arrest the criminals. The study found that the causes of this crime are motivated offenders, suitable targets, and a lack of capable guardians. In addition, the challenges in preventing and suppressing such crimes include delays in procedures, especially in the investigation and evidence gathering. Furthermore, police officers can only arrest and prosecute mule accounts, which means that real criminals remain scot-free, resulting in an increase in crimes. Therefore,

crime prevention and suppression should focus on cutting out the causes of these crimes by increasing public awareness and strengthening law enforcement measures to be able to investigate and arrest criminals effectively. When offenders are punished, and preventive measures are effective, crime rates will decrease.

Keywords: Technology-Related Crime; Online Fraudulent Transactions of Goods or Services; Online Scams; Crime Prevention and Suppression

1. บทนำ

ปัจจุบันมีเทคโนโลยีได้ถูกพัฒนาให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทำให้โลกยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างก้าวกระโดด เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) เทคโนโลยีคลาวด์ (Cloud Computing) ในการเก็บข้อมูล หรือการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ ด้วย Internet of Things (IoT) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าวิวัฒนาการของเทคโนโลยีถูกพัฒนามาตั้งแต่ยุคอินเทอร์เน็ตจนถึงยุคเทคโนโลยีอัจฉริยะ⁵ มนุษย์เริ่มเข้าสู่เครือข่ายอินเทอร์เน็ตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกต่าง ๆ จนสามารถเชื่อมต่อกันผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Network) และเทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เช่น การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) การทำธุรกรรมผ่านอินเทอร์เน็ต (E-Commerce) และการจัดเก็บและแบ่งปันข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่การติดต่อสื่อสารของผู้คนทั่วโลกสามารถเชื่อมต่อและทำกิจกรรมร่วมกันได้อย่างไร้พรมแดน แต่เนื่องด้วยการเชื่อมต่อที่รวดเร็วและสะดวก จึงอาจส่งผลให้การประกอบอาชญากรรมเกิดขึ้นอย่างง่ายดายด้วยเช่นกัน⁶

ยุคโลกาภิวัตน์และการพัฒนาการของอินเทอร์เน็ต ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบ ถึงแม้เทคโนโลยีจะช่วยให้การติดต่อสื่อสาร หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สะดวกและรวดเร็วแล้ว แต่เทคโนโลยีก็ยังถูกอาชญากรใช้เป็นเครื่องมือในการก่ออาชญากรรมได้เช่นกัน เหมือนเหรียญที่มีสองด้านเสมอ หนึ่งในผลกระทบด้านลบ คือการขยายตัวของอาชญากรรม ที่มีพัฒนาการและเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ อาชญากรรมเศรษฐกิจ อาชญากรรมไซเบอร์ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นต้น การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือของอาชญากร ทำให้อาชญากรสามารถดำเนินกิจกรรมที่ผิดกฎหมายจากระยะไกลได้ โดยกระทำความผิดบน Cyber Space หรือพื้นที่สมมติบนโลกออนไลน์ ทำให้อาชญากรรมขยายขอบเขตเป็นวงกว้างและยากต่อการติดตามจับกุม⁷ ส่งผลให้อาชญากรรมมีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้น เช่น การหลอกลวงทางการเงินผ่านระบบธนาคารออนไลน์ การแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศจากเด็กและเยาวชนออนไลน์ โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์

⁵ มนัสนันท์ ดั่งงพิทักษ์ และธัญพัทธ์ ไคร์วานิช, “ชีวิตดิจิทัลในประเทศไทย,” *วารสารกลยุทธ์และความสามารถทางการแข่งขันองค์กร* 1, ฉ. 3 (กันยายน-ธันวาคม 2565): 2-3.

⁶ ไพศาล ไกรสิทธิ์, “ภัยคุกคามจากโลกาภิวัตน์,” *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง* 8, (2548): 109-115.

⁷ สวรรตรี สุขศรี, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์/ไซเบอร์กับทฤษฎีอาชญาวิทยา,” *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์* 46, ฉ. 2 (มิถุนายน 2560): 415-432.

เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ดังนั้น จากเดิมที่อาชญากรรมมุ่งก่อความรุนแรงเชิงกายภาพ และเกิดขึ้นตามท้องถนน (Street Crimes) เช่น ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ ฆาตกรรม⁸ จึงเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาเป็นอาชญากรรมที่มุ่งใช้วิธีการปกปิด หลอกลวง ฉ้อโกงเพื่อหวังผลประโยชน์ทางด้านทรัพย์สิน เงินทอง โดยมีได้ใช้กำลังความรุนแรงแต่อย่างใด เรียกได้ว่าเป็นรูปแบบอาชญากรรมเศรษฐกิจ (Economic Crimes)⁹ ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติโดยตรง (Direct effect on national economy)¹⁰ ซึ่งอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นรูปแบบหนึ่งของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ¹¹ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยการใช้เทคโนโลยีหรือคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป แต่ล้วนแล้วมีความหมายเดียวกัน อาทิ อาชญากรรมไซเบอร์ หรืออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้แบ่งประเภทของคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไว้ทั้งหมด 14 ประเภท¹² และจากการรวบรวมสถิติข้อมูลการรับแจ้งอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือรับแจ้งความออนไลน์ สะสมตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2565 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม 2567 พบว่ามีจำนวนคดีทั้งสิ้น 569,286 คดี คิดเป็นมูลค่าความเสียหาย 62,366,263,016 บาท ซึ่งคดีประเภท หลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ (ไม่เป็นขบวนการ) มียอดสถิติการรับแจ้งสูงสุดเป็นอันดับ 1 จำนวน 229,998 คดี (42.68%) สร้างความเสียหายกว่า 4,000,579,607 บาท¹³ ข้อสังเกตที่สำคัญ คือ ตั้งแต่มีระบบแจ้งความออนไลน์มา คดีฉ้อโกงออนไลน์โดยการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ เป็นคดีที่รับแจ้งจำนวนมากที่สุดเป็นอันดับ 1 มาโดยตลอด ซึ่งการฉ้อโกงออนไลน์โดยการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ แม้จะไม่ซับซ้อนและไม่ได้สร้างความเสียหายมากในแต่ละคดี แต่เนื่องจากมีจำนวนคดีที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องและเหยื่อสามารถเป็นบุคคลใดก็ได้เพียงแค่ได้เข้าถึงอินเทอร์เน็ต จึงกระทบต่อผู้คนทุกเพศทุกวัย ทำให้เกิดมูลค่าความเสียหายโดยรวมเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจประเทศ การทำงานของตำรวจในป้องกันและปราบปราม และความเชื่อมั่นของประชาชนโดยตรง

เมื่ออาชญากรรมเกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ และไม่สามารถระบุตัวตนของอาชญากรได้ อีกทั้งคดีจำนวนมากทำให้เจ้าหน้าที่มีภาระมากขึ้น เมื่อไม่สามารถป้องกันปราบปรามการเกิดอาชญากรรมดังกล่าว มักส่งผลให้ความเชื่อมั่นของคนในสังคมต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจลดลง ดังนั้นการศึกษสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ จึงมีความสำคัญ และต้องมีการพัฒนาให้

⁸ ดิเรกฤทธิ์ บุษยธนากรณ์ และสุนทิตย์ จิตสว่าง, “การเปลี่ยนแปลงของอาชญากรรมในศตวรรษที่ 21: ปัญหาอาชญากรรม ลูกผสมในสังคมไทย,” *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* 52, ฉ. 1 (มกราคม-มิถุนายน 2556): 1-29.

⁹ วรณันท์ กันทะวงศ์, “อาชญากรรมเศรษฐกิจ: ศึกษากรณีการตกเป็นเหยื่อการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยน เงินตราต่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), 9.

¹⁰ อุนิษา เลิศโตมรสกุล และอณณพ ชูบำรุง, *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561).

¹¹ อภิชาติ บวบขม, “อาชญากรรมทางเทคโนโลยี: กฎหมายและแนวทางการป้องกันแบบบูรณาการ,” *Journal of Roi Kaensam Academy* 8, ฉ. 12 (ธันวาคม 2566): 729.

¹² สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “คำอธิบายลักษณะคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามความในข้อ 5 ของคำสั่ง ตร. ที่ 182/2566 ลง 17 มี.ค.66,” 17 มีนาคม 2566.

¹³ ศูนย์บริหารการรับแจ้งความออนไลน์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, “สถิติแจ้งความออนไลน์ ตั้งแต่ 1 มี.ค. 65 – 31 พ.ค. 67,” 2567.

มาตรการป้องกันปราบปรามให้เข้ากับยุคสมัย โดยให้ความรู้และมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจับกุมและลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดการเกิดอาชญากรรมดังกล่าวได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

จากการศึกษาเรื่องอาชญากรรมทางเทคโนโลยีการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ในประเทศไทย พบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ความหมายของการกระทำความผิดทางเทคโนโลยี

อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime) หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยผู้กระทำความผิดมีความรู้ด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิด ไม่ว่าลักษณะเป็นการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ หรือมีระบบคอมพิวเตอร์ หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นเป้าหมาย เพื่อก่อให้เกิดความเสียหาย หรือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวโดยมิชอบ¹⁴ ซึ่งปัจจุบันอาชญากรรมดังกล่าวมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป แต่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกัน ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมทางเทคโนโลยี อาชญากรรมเศรษฐกิจ หรืออาชญากรรมทางไซเบอร์ โดยปัจจุบันอาชญากรรมประเภทนี้เกิดขึ้นหลายรูปแบบ เช่น การโจมตีระบบคอมพิวเตอร์ การแก้ไขหรือขโมยข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการหลอกลวงออนไลน์ เป็นต้น อีกทั้งการกระทำความผิดที่มีขอบเขตเป็นวงกว้างและไร้พรมแดน¹⁵ ส่งผลให้การก่ออาชญากรรมของอาชญากรเพียงหนึ่งครั้งอาจส่งผลกระทบต่อในหลากหลายพื้นที่ หรือบางครั้งอาจจะส่งผลกระทบต่อหลายประเทศในคราวเดียวกัน¹⁶ จึงอาจนิยามอาชญากรรมลักษณะนี้ได้ว่าเป็นอาชญากรรมข้ามชาติอีกด้วย โดยในบทความนี้ผู้เขียนขอพูดถึงอาชญากรรมไซเบอร์ในลักษณะที่ใช้คอมพิวเตอร์หรือเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เพื่อก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชน ซึ่งทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกฎหมายฉบับใหม่ที่ประกาศออกมาเพื่อปรับให้เท่าทันกับยุคสมัยปัจจุบัน เรียกออาชญากรรมประเภทนี้ว่า อาชญากรรมทางเทคโนโลยี

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ได้บัญญัติความหมายของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไว้ว่า การกระทำหรือพยายามกระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สินบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือโดยประการที่น่าจะทำให้บุคคลอื่นเสียหาย การกระทำความผิดฐานฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สิน โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ เมื่อวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายพบว่าได้มุ่งเน้นไปที่การกระทำความผิดเกี่ยวกับ

¹⁴ อธิรัตน์ สมบูรณ์, “รู้ เข้าใจและตระหนัก อาชญากรรมทางไซเบอร์ (Cybercrime) ป้องกันภัยคุกคามใกล้ตัว,” แก๊ซครั้งล่าสุด 2566, สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2568, <https://www.chula.ac.th/news/138291/>

¹⁵ สาทวี สุขศรี, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์/ไซเบอร์กับทฤษฎีอาชญาวิทยา,” 420.

¹⁶ Todd Hinnen, “The Cyber-Front in the War on Terrorism: Curbing Terrorist Use of the Internet,” *Science and Technology Law Review* 5, no 1 (February 2004) 1-42, Accessed March 3, 2025, <https://journals.library.columbia.edu/index.php/stlr/article/view/3636/>

คอมพิวเตอร์ โดยใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือกระทำความผิดฐาน ฉ้อโกง กรรโชก หรือรีดเอาทรัพย์สิน ซึ่งในความเป็นจริงไม่จำกัดเพียงแค่คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ (Computer as a tool) แต่รวมถึงโทรศัพท์มือถือ และอุปกรณ์อื่น ๆ เป็นเครื่องมือช่วยในการกระทำความผิดอีกด้วย¹⁷

2.2 ลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

เมื่ออาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากที่มุ่งกระทำทางกายภาพไปเป็นอาชญากรรมที่มุ่งกระทำต่อทรัพย์สินของเหยื่อ จึงทำให้เกิดอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการกระทำความผิด อีกทั้งเนื่องจากเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้โครงข่ายอินเทอร์เน็ต และการเชื่อมต่อที่ไร้พรมแดน จึงไม่มีข้อจำกัดเรื่องขอบเขตพื้นที่ในการกระทำความผิด อาชญากรจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ในพื้นที่เดียวกันกับเหยื่อ และสามารถเข้าถึงเหยื่อได้โดยอยู่พื้นที่ห่างไกล¹⁸ ซึ่งส่งผลให้เกิดความยุ่งยากในขั้นตอนการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อีกทั้งเทคโนโลยียังช่วยในเรื่องการปกปิดตัวตน ทำให้ยากต่อการติดตามจับกุมเพียงแค่กระทำการผ่านพื้นที่สมมติบนโลกออนไลน์ที่เรียกว่า Cyber Space ทำให้การระบุตัวตนของอีกฝ่ายบนโลกออนไลน์เป็นเรื่องที่ยากหรือไม่สามารถระบุได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมาอาจจะสอดคล้องกัน หรือไม่สอดคล้องกันในสองพื้นที่ก็ได้¹⁹ ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่แสดงออกบนโลกออนไลน์ของบุคคลที่ไม่เคยพบเจอตัวตนจริงมาก่อนอาจแตกต่างกับตัวตนในความเป็นจริง นอกจากนี้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันนำไปสู่ความซับซ้อนของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี อาชญากรสามารถนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้เป็นกลอุบายหลอกลวงเหยื่อให้หลงเชื่อ ดังตัวอย่างที่พบเห็นในปัจจุบัน กรณีที่อาชญากรใช้เทคโนโลยี Deep Fake จากปัญญาประดิษฐ์ที่ตัดต่อดัดแปลงใบหน้าเพื่อปกปิดตัวตน และปลอมตัวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในคดีประเภท Call Center โดยบางครั้งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและต้องใช้เทคนิคพิเศษในการสืบสวนจับกุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากกว่าเดิม จากเหตุผลที่กล่าวมาทำให้การติดตามจับกุมอาชญากรของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นเรื่องที่ยากขึ้นและใช้เวลานาน เนื่องจากอาชญากรใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นการปกปิดตัวตน การกระทำความผิดจากพื้นที่ห่างไกล หรือการใช้เทคโนโลยีเฉพาะทาง ทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนของอาชญากรและเหยื่อเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน จากที่กล่าวมานี้ข้างต้น ทำให้สามารถบ่งบอกถึงลักษณะของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งลักษณะของอาชญากรรมไซเบอร์ประกอบด้วย 4 ประการ²⁰ ได้แก่ 1) ความซับซ้อน, 2) การก่ออาชญากรรมได้จากระยะไกล, 3) ความเป็นนิรนาม และ 4) อาชญากรรมค่อนข้างมีขนาดใหญ่ ด้วยเหตุนี้ การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจึงจำเป็นต้องพัฒนาเครื่องมือและวิธีการให้ทันสมัยในการสืบสวนและจับกุมเพื่อรับมือกับความท้าทายที่เพิ่มขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน

¹⁷ เพ็ญศิริ จันทรประทีปฉาย, “มื่ออาชีพ: ตำรวจไซเบอร์กับการกิจปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี,” *สารคดี*, ฉ.14 (มีนาคม 2548).

¹⁸ ธัญพิชชา สามารถ, “การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565), 25.

¹⁹ สาวตรี สุขศรี, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์/ไซเบอร์กับทฤษฎีอาชญาวิทยา,” 420.

²⁰ ธัญพิชชา สามารถ, “การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ,” 18.

2.3 ประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

โจเซฟ อากาติส (Joseph Aghatise)²¹ แบ่งประเภทของอาชญากรรมคอมพิวเตอร์เอาไว้ 2 ประเภท โดยแบ่งจากเป้าหมายของอาชญากรรมว่าเกิดขึ้นต่อคอมพิวเตอร์หรือไม่ หากเป็นประเภทที่คอมพิวเตอร์เป็นเป้าหมาย (Computer as a target) กล่าวคือ อาชญากรรมที่มุ่งโจมตีต่อระบบคอมพิวเตอร์ และต้องใช้เทคนิคเฉพาะด้านในการกระทำความผิด อาชญากรรมลักษณะนี้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น Hacker, Virus, Malware หรือ Sniffer เป็นต้น หากคอมพิวเตอร์ไม่ได้เป็นเป้าหมายโดยตรง แต่กลับถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดที่มีมนุษย์เป็นเป้าหมาย เช่นนี้จึงเป็นอีกหนึ่งประเภทที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด (Computer as a tool) ซึ่งไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้หรือเทคนิคเฉพาะทางด้านมากนัก อาชญากรรมประเภทนี้มีหลากหลายรูปแบบ เช่น Cyber-Bullying, Scam หรือ Fake news เป็นต้น การแบ่งประเภทของอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ดังกล่าวได้สอดคล้องกับ สวตริ สุขศรี ซึ่งได้จำแนกประเภทอาชญากรรมไซเบอร์ จากบทบาทของคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ดังนี้ 1) การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสนับสนุนการก่ออาชญากรรมทั่วไป เช่น การสื่อสารระหว่างอาชญากร หรือการเก็บรักษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด, 2) การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือหลักในการก่ออาชญากรรม ซึ่งอาชญากรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีคอมพิวเตอร์ เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ การส่งสแปม หรือ การกลั่นแกล้งทางออนไลน์ และ 3) การที่ระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เป็นเป้าหมายของการก่ออาชญากรรม โดยผู้กระทำความผิดมุ่งโจมตีระบบหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อสร้างความเสียหาย²² โดยในส่วนของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ²³ ได้จำแนกประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไว้ 14 ประเภท ซึ่งการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ เป็นหนึ่งประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และผู้เขียนจะได้กล่าวถึงต่อไป

3. อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์

จากการศึกษาประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ พบประเด็นที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงโดยการหลอกลวงในการซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงโดยการหลอกลวงในการซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ในประเทศไทย มักถูกครอบคลุมภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ว่าด้วยการฉ้อโกง และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดโทษสำหรับการหลอกลวงผู้อื่นให้ส่งมอบทรัพย์สินหรือสิ่งของให้โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปิดบังความจริง

²¹ Joseph Aghatise, "Cybercrime Definition," Last modified 2006, Computer Crime Research Center, Accessed March 5, 2025. <http://www.crimereasearch.org/articles/joseph06/2/>

²² สวตริ สุขศรี, กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563).

²³ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, "คำอธิบายลักษณะคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามความในข้อ 5 ของคำสั่ง ตร. ที่ 182/2566 ลง 17 มี.ค.66,"

เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาที่จะหลอกลวงตั้งแต่เริ่มต้น เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริง ซึ่งในกรณีการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ คนร้ายได้ประกาศหรือโฆษณาขายสินค้าโดยมีเจตนาฉ้อฉล และไม่ประสงค์ที่จะส่งมอบสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้ซื้อจริงแต่อย่างใด พฤติกรรมดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่เข้าข่ายความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341²⁴ ซึ่งกำหนดว่า ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่่านั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง

นอกจากนี้ การกระทำความผิดดังกล่าวยังเข้าข่ายความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 มาตรา 14 (1)²⁵ ซึ่งบัญญัติว่า ผู้ใดกระทำความผิดโดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน ดังนั้น พฤติกรรมของคนร้ายในการประกาศหรือโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ถือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นการแสดงข้อมูลเท็จเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการที่ตนไม่มีความประสงค์ที่จะส่งมอบจริง จึงเป็นการนำข้อมูลอันเป็นเท็จเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยตรง ส่งผลให้ผู้เสียหายเกิดความเสียหายจากการถูกหลอกลวง ยิ่งไปกว่านั้นหากการกระทำของคนร้ายเป็นการโฆษณา หรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จในลักษณะที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงหรือพบเห็นได้ กล่าวคือ การโพสต์ในลักษณะที่เป็นสาธารณะ ซึ่งบุคคลทั่วไปสามารถพบเห็นและอาจหลงเชื่อได้ การกระทำความผิดเช่นนี้อาจเข้าข่ายเพิ่มโทษ เป็นข้อหาฉ้อโกงประชาชนตามมาตรา 343 ของประมวลกฎหมายอาญาได้อีกด้วย

ดังนั้น พฤติการณ์ของการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์นั้นไม่เพียงแต่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่ยังเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อีกด้วย เนื่องจากเป็นการใช้สื่อออนไลน์ในการหลอกลวงและกระทำการที่นำมาซึ่งความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ซึ่งในยุคที่การทำธุรกรรมและการซื้อขายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์มีการเติบโตอย่างรวดเร็ว กฎหมายเหล่านี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงทางออนไลน์ โดยเฉพาะให้อำนาจในการบังคับใช้กฎหมายแก่เจ้าหน้าที่ในการปกป้องประชาชนจากการถูกหลอกลวง และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมทางออนไลน์อีกด้วย

3.2 สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์

การฉ้อโกงเป็นปัญหาที่พบได้บ่อยในการซื้อขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ เมื่อยุคสมัยได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สังคมเข้าสู่ยุคที่ใช้เทคโนโลยีอำนวยความสะดวก การซื้อขายสินค้าหรือบริการรวมถึงการชำระเงินไม่จำเป็นต้องออกไปหน้าร้านค้าเพื่อซื้อสินค้าเหมือนเมื่อก่อน ปัจจุบันการซื้อขายสินค้าจึงสะดวก

²⁴ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 341, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 73 ตอนที่ 95 ฉบับพิเศษ (15 พฤศจิกายน 2499): 1.

²⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, มาตรา 14(1), ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 10 ก (24 มกราคม 2560): 24.

รวดเร็วขึ้น อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของการซื้อขายสินค้าและบริการทางออนไลน์ คือ การที่ไม่สามารถระบุตัวตนร้านค้าหรือผู้ขายและผู้ซื้อได้ อีกทั้งผู้ซื้อไม่สามารถจับต้องหรือตรวจสอบสินค้าได้ก่อนทำการซื้อขาย เหตุนี้จึงเป็นความเสี่ยงที่ทั้งผู้ขายและผู้ซื้อสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ต้องเผชิญ ถึงแม้จะมีแอปพลิเคชันขึ้นขึ้นที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการซื้อขายสินค้าหรือบริการออนไลน์ แต่ด้วยข้อจำกัดบางอย่างทำให้ผู้คนยังเลือกซื้อขายสินค้าหรือบริการออนไลน์กันเองโดยไม่ผ่านตัวกลาง ดังนั้นจึงทำให้ยังคงพบเจอปัญหาฉ้อโกงในลักษณะการซื้อขายสินค้าหรือบริการออนไลน์อย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์สามารถเกิดจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นยุคปัจจุบันที่สังคมพัฒนาขึ้น และเทคโนโลยีเป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต รวมถึงถูกอาชญากรนำมาใช้เพื่อก่ออาชญากรรม อีกทั้งการป้องกันปราบปรามหรือกฎหมายอาจจะไม่ครอบคลุมและตามไม่ทันยุคสมัย จึงทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งทฤษฎีที่นักอาชญาวิทยามักจะนำมาอธิบายถึงสาเหตุการเกิดอาชญากรรมโดยเฉพาะอาชญากรรมไซเบอร์นั้น ได้แก่ ทฤษฎีปกติวิสัย หรือ Routine Activity Theory²⁶ โดย Cohen and Felson²⁷ ได้อธิบายทฤษฎีนี้ โดยมีแนวคิดว่าการกระทำผิดหรือกิจกรรมประจำวันของบุคคลสามารถเป็นปัจจัยสำคัญที่สร้างโอกาสในการกระทำความผิดให้อาชญากร โดยมีการวิเคราะห์ว่ากิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การเดินทางไปกลับที่ทำงานหรือโรงเรียนอย่างเป็นประจำ การสวมใส่เสื้อผ้าราคาแพง การไปยังร้านค้าที่คุ้นเคย หรือการพกพาของมีค่าราคาแพง เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจทำให้อาชญากรสังเกตเห็นช่องว่างหรือโอกาสในการกระทำความผิด เนื่องจากอาชญากรสามารถวางแผนและเตรียมการกระทำความผิดได้ ทำให้ลดความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม โดยการกระทำซ้ำเดิมหรือการมีรูปแบบชีวิตที่คาดการณ์ได้ง่ายเป็นปัจจัยที่อาชญากรใช้ในการพิจารณาตัดสินใจ ซึ่งทฤษฎีนี้ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบที่ทำให้เกิดอาชญากรรม โดยที่อาชญากรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งไป ซึ่งประกอบด้วย 1) ผู้กระทำความผิดที่ได้รับแรงจูงใจ (Motivated Offenders), 2) เป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Targets) และ 3) การขาดผู้คุ้มครองที่ดี (Absence of Capable Guardians)

ในปัจจุบันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์อาชญากรสามารถเป็นบุคคลทั่วไป หรือผู้ใดก็ได้เพียงแค่สามารถใช้เทคโนโลยีในการก่ออาชญากรรม กล่าวคือสามารถใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือ และผู้นั้นสามารถเข้าถึงเครือข่ายสังคมออนไลน์ผ่านการใช้งานอินเทอร์เน็ต เพียงเท่านี้ก็สามารถเป็นอาชญากรในการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ได้โดยไม่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ หรือความรู้เฉพาะทางแต่อย่างใด และเนื่องจากอาชญากรรมเกิดขึ้นบนโลกออนไลน์ จึงไม่สามารถระบุตัวตนของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตที่ทำกิจกรรมผ่าน Cyberspace ได้²⁸ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้อาชญากรตัดสินใจลงมือกระทำผิด เพราะเมื่อพิจารณาระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับและความเสี่ยงในการถูกจับกุมแล้ว พบว่าประโยชน์ที่จะได้รับ คือ ทรัพย์สินของเหยื่อมี

²⁶ ธัญพิชชา สามารถ, “การตกเป็นเหยื่อทางไซเบอร์ของผู้สูงอายุ,” 58.

²⁷ Lawrence E. Cohen and Marcus Felson, “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach,” *American Sociological Review* 44, no. 4. (August 1979) 588–608.

²⁸ สวรรค์ สุขศรี, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์/ไซเบอร์กับทฤษฎีอาชญาวิทยา,” 420.

ค่ามากกว่าผลเสียที่จะได้รับเมื่อถูกจับกุม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องใช้ทรัพยากรและเวลาจำนวนมากในการติดตามจับกุมอาชญากรที่กระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งในหนึ่งคดีอาจจะใช้เวลาหลายเดือนจนไปถึงหลายปี ดังนั้น การกระทำของอาชญากรเพียงแค่หนึ่งครั้งสามารถหาประโยชน์จากเหยื่อได้หลายรายในเวลาเดียวกัน และได้รับผลตอบแทนจำนวนมาก อีกทั้ง การไร้ตัวตนบนโลกออนไลน์ (Anonymity) ทำให้ความเสี่ยงหรือโอกาสในการถูกจับลดลง²⁹ จึงทำให้อาชญากรรมสำเร็จอย่างรวดเร็วและไร้ร่องรอย เมื่ออาชญากรต้องการหาประโยชน์จากเหยื่ออยู่ตลอดเวลาอยู่แล้วนั้น ทำให้การหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้กระทำความผิดที่ได้รับแรงจูงใจ (Motivated Offenders) อยู่มากมายในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตามกิจวัตรของเหยื่อ ได้แก่ การโพสต์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การซื้อสินค้าหรือบริการผ่านช่องทางออนไลน์ หรือการทํากิจการต่าง ๆ บนโลกออนไลน์ ทำให้เหยื่ออาจจะใช้ชีวิตจนเป็นกิจวัตร และอาจส่งผลให้เกิดช่องว่างหรือแรงจูงใจให้อาชญากรตัดสินใจประกอบอาชญากรรมได้ สอดคล้องกับประเภทของเหยื่อที่ Stephen Schafer ได้แบ่งไว้คือ เหยื่อที่จุดชนวนให้อาชญากรรม ถึงแม้เหยื่อมิได้กระทำให้ใดต่ออาชญากร แต่อาจเป็นเพราะพฤติกรรมของเหยื่อที่เปิดช่อง หรือจูงใจให้อาชญากรกระทำความผิด³⁰ โดยเหยื่อที่ตกเป็นเป้าหมายมักเป็นผู้ที่มีลักษณะเปราะบางหรือขาดการระมัดระวังเพียงพอ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุหรือบุคคลที่ขาดประสบการณ์ด้านการใช้งานอินเทอร์เน็ต อีกทั้งบางกรณีเหยื่อเองที่มีส่วนทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น เนื่องจากมีความประมาทและขาดการพิจารณาอย่างรอบคอบ ในกรณีการหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ การที่ผู้คนส่วนใหญ่มักสั่งซื้อสินค้าออนไลน์จนกลายเป็นกิจวัตรไปแล้ว เมื่อพบเห็นประโยชน์จากซื้อสินค้าออนไลน์ที่มีราคาถูกกว่าท้องตลาด และมีความสะดวกรวดเร็วในการสั่งซื้อสินค้า การชำระเงิน และการจัดส่ง ทำให้ขาดความยั้งคิดก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า หรือขาดความตระหนักรู้ว่าการสั่งซื้อสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ไม่สามารถระบุตัวตนที่แท้จริงของร้านค้าหรือผู้ขายได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Targets) ของทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activity Theory)

นอกจากนี้ องค์ประกอบสุดท้าย คือ การขาดผู้คุ้มครองที่ดี (Absence of Capable Guardians) ยังส่งผลให้เกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ เนื่องจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเป็นอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่ยังพบช่องว่างทางกฎหมาย หรือกฎหมายยังไม่ครอบคลุม หรือการบังคับใช้ไม่ทันกับยุคสมัย ถึงแม้มีการออกกฎหมายหรือมาตรการใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาให้ทันกับการบังคับใช้กฎหมายในยุคปัจจุบัน แต่ยังมีข้อสังเกตบางประการที่กฎหมายควรแก้ไขหรือปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ เช่น บทลงโทษ หรือความขัดแย้งกันของกฎหมายบางฉบับ เป็นต้น³¹ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้มีส่วนในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยียังขาดความสามารถในการติดตามจับกุมอาชญากรทางเทคโนโลยี เนื่องจากขาดองค์ความรู้ หรือเครื่องมือในการสืบสวน รวบรวมพยานหลักฐานทาง

²⁹ ประมวลวร กุมารบุญ, “ความสัมพันธ์ระหว่างการไร้ตัวตนกับอาชญากรรมไซเบอร์,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563), 63.

³⁰ ศรีสมบัติ โชคประจักษ์ชัด, *ตำราเหยื่ออาชญากรรม : สิทธิและการช่วยเหลือเยียวยา*, พิมพ์ครั้งที่ 1, (กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, 2561).

³¹ วสันันท์ กันทะวงศ์, “อาชญากรรมเศรษฐกิจ: ศึกษากรณีการตกเป็นเหยื่อการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยน เงินตราต่างประเทศ,” 74.

อิเล็กทรอนิกส์³² อีกทั้ง ปัญหาบัญชีม้าที่อาชญากรใช้ปกปิดเส้นทางการเงิน และการไร้ตัวตนของอาชญากรตัวจริงนั้น เป็นความท้าทายที่เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเผชิญ ส่งผลให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีโอกาสดังขึ้นอย่างต่อเนื่องกล่าวโดยสรุปได้ว่า สาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ คือ การที่องค์ประกอบทั้งสามเกิดขึ้นครบถ้วน ได้แก่ การขาดผู้คุ้มครองที่ดี (Absence of Capable Guardians) เป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Targets) และผู้กระทำความผิดที่ได้รับแรงจูงใจ (Motivated Offenders) กล่าวคือ การที่กฎหมายและการป้องกันปราบปรามของเจ้าหน้าที่ยังขาดประสิทธิภาพ รวมถึงการขาดความระมัดระวังของเหยื่อที่เลือกซื้อสินค้าจากแหล่งที่ไม่สามารถระบุตัวตนผู้ขายได้ และเน้นเพียงความสะดวกและราคาถูก ทำให้ปัญหายิ่งทวีความรุนแรง เมื่อการป้องกันปราบปรามไม่มีประสิทธิภาพ อาชญากรตัวจริงไม่ถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ส่งผลให้อาชญากรรมเพิ่มขึ้นและรูปแบบของการกระทำความผิดถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เมื่อผู้คนเห็นว่าอาชญากรเหล่านี้ไม่ถูกจับกุมและได้รับผลตอบแทนสูงจากการกระทำความผิด จึงเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมก่ออาชญากรรมมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้อาชญากรรมหลอกลวงซื้อขายออนไลน์กลายเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่ยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์

จากการเติบโตของเทคโนโลยี ทำให้อาชญากรรมได้ถูกพัฒนารูปแบบเป็นอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งอาชญากรทำการหลอกลวงผู้บริโภค ผ่านการซื้อขายสินค้าหรือบริการบนแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยอาชญากรใช้เทคโนโลยีในการกระทำความผิด ทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีนั้นสามารถกระทำได้ทุกที่ ผ่านอินเทอร์เน็ต จึงทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถป้องกันปราบปรามได้อย่างทั่วถึงหรือมีประสิทธิภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ ได้แก่ การขาดแคลนกำลังพลเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะพนักงานสอบสวน รวมถึงการขาดองค์ความรู้และความสามารถในการทำสำนวนการสอบสวน หรือการสืบสวนจับกุมผู้ต้องหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เนื่องจากเป็นอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่ต้องใช้เทคนิคการแกะรอยหรือรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัล ซึ่งตามกฎหมายการรวบรวมพยานหลักฐานดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยอำนาจจากเจ้าพนักงานที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ นอกจากนี้การรวบรวมพยานหลักฐานยังต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายองค์กร เช่น ธนาคาร หรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการทำสำนวนการสอบสวน ทำให้เกิดการสะสมของคดีความ กล่าวคือ คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ที่เกิดขึ้นใหม่ทุกวัน ทำให้คดีที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ไม่ได้รับการดำเนินการให้เสร็จสิ้นตามกระบวนการที่เหมาะสม จึงนำไปสู่การสะสมของคดีอย่างต่อเนื่องและเพิ่มภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จนกลายเป็นการละเลยหรือทอดทิ้งการดำเนินคดี³³

³² กิตติศักดิ์ ครุพันธ์ และพัชกร แสงทองดี, “แนวทางการป้องกันอาชญากรรมไซเบอร์ของประเทศไทย,” *วารสารการบริหารนิติบุคคล และนวัตกรรมท้องถิ่น* 9, ฉ. 6 (มิถุนายน 2566): 180–190.

³³ ณัฐธรณ์ เดชสกุล, “ปัญหาการฉ้อโกงซื้อขายสินค้าทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย,” *วารสารนวัตกรรมสังคม* 3, ฉ. 1 (มกราคม–มิถุนายน 2563): 137–153.

นอกจากนี้ ปัญหาที่ทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ได้พัฒนารูปแบบและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง คือ ผู้กระทำผิดตัวจริงซึ่งเป็นผู้ที่เข้าถึงแพลตฟอร์มออนไลน์และทำการหลอกลวงผู้เสียหายไม่ถูกจับกุมหรือดำเนินคดี โดยในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถสืบสวนและจับกุมได้เพียงเจ้าของบัญชีธนาคารที่ปรากฏว่าเป็นผู้รับโอนเงินจากผู้เสียหาย ซึ่งในความเป็นจริงบัญชีเหล่านั้นเป็นเพียงบัญชีม้าที่อาชญากรใช้เป็นกลยุทธ์ในการปกปิดเส้นทางการเงินของตน โดยส่วนใหญ่อาชญากรได้โอนเงินจากบัญชีดังกล่าวไปยังกระเป๋าเงินดิจิทัล หรือสกุลเงินคริปโต ทำให้การติดตามหรืออายัดเงินซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งการสืบสวนคดีเหล่านี้ต้องใช้ทรัพยากรและความรู้เชิงเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก รวมถึงการระบุตำแหน่งหรือยืนยันตัวผู้กระทำผิดบนโลกออนไลน์จำเป็นต้องประสานงานกับเจ้าของเว็บไซต์ หรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นกระบวนการที่ใช้เวลานานและซับซ้อนมากกว่าที่จะปราบปรามอาชญากรรมได้อย่างทันทั่วถึง และอาชญากรมักตั้งฐานปฏิบัติการในต่างประเทศ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายข้ามชาติ หรือการขอความร่วมมือด้านข้อมูลคอมพิวเตอร์จากประเทศอื่น ๆ เป็นเรื่องที่ไม่ได้ยาก หรือแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย จึงส่งผลให้อาชญากรตัวจริงไม่ถูกติดตามหรือจับกุม

จากที่กล่าวมาข้างต้น ปัญหาที่ทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง คือ ความล่าช้าในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด เนื่องจากความล่าช้าจากการขอความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการใช้บัญชีม้า ความยากลำบากในการรวบรวมพยานหลักฐาน และเจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ความเชี่ยวชาญและกำลังพล จึงทำให้การปราบปรามล่าช้า อีกทั้งผู้กระทำผิดตัวจริงไม่ถูกจับกุมหรือดำเนินคดี เนื่องจากไม่สามารถติดตามตัวได้ ทำให้อาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีโอกาสพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่องจนทำให้ปัญหาอาชญากรรมเหล่านี้ทวีความรุนแรงและกลายเป็นปัญหาที่สะสม

5. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องอาชญากรรมทางเทคโนโลยี การหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ในประเทศไทย ผู้เขียนสามารถสรุปผลและมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

การพัฒนาของเทคโนโลยีได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและลบให้สังคมยุคปัจจุบัน แม้เทคโนโลยีจะช่วยอำนวยความสะดวกรวดเร็วในการทำสิ่งต่าง ๆ แต่เทคโนโลยียังถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด โดยเฉพาะอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ขยายตัวและเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปอย่างรวดเร็ว ทำให้อาชญากรสามารถกระทำความผิดจากระยะไกลบนพื้นที่เสมือนจริง หรือ Cyber Space ซึ่งการหลอกลวงซื้อขายสินค้าออนไลน์เป็นหนึ่งในอาชญากรรมที่เกิดขึ้นบ่อย โดยอาชญากรจะนำข้อมูลเท็จโฆษณาสินค้าราคาถูกผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เมื่อเหยื่อหลงเชื่อและโอนเงินให้กับอาชญากร อาชญากรจะหลบหนีไปอย่างไร้ร่องรอย และใช้บัญชีม้าเพื่อถ่ายโอนเงินเป็นทอด ๆ ทำให้การติดตามเส้นทางการเงินเป็นไปได้ยาก โดยคดีในลักษณะนี้เกิดขึ้นได้ง่ายเนื่องจากอาชญากรไม่จำเป็นต้องมีความเชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีสูง เพียงแค่สามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์เพื่อโพสต์ขายสินค้าได้

นอกจากนี้การปราบปรามและป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะในการทำสำนวนสอบสวนต้องอาศัยทรัพยากรและกำลังพลจำนวนมาก อีกทั้งจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานทางดิจิทัลซึ่งเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ทำได้ยาก และเนื่องจากจำนวนคดีที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินการทั้งจากฝั่งภาครัฐและเอกชนเกิดความล่าช้า เช่น การประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับธนาคารหรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต จนไม่สามารถปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีได้ทันทั่วถึง อีกทั้งในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจมักไม่สามารถจับกุมตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงได้ เนื่องจากปัญหาการระบุตัวตนและบางครั้งอาชญากรกระทำความผิดจากต่างประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจับได้เพียงเจ้าของบัญชีธนาคารที่ถูกใช้ในการรับโอนเงินหรือบัญชีม้าเท่านั้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้มักไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกระทำความผิด ทำให้ผู้กระทำความผิดที่แท้จริงยังคงลอยนวลและสามารถพัฒนาวิธีการหลอกลวงใหม่ ๆ ได้อยู่ตลอด ซึ่งเมื่อบุคคลต่าง ๆ เห็นว่าอาชญากรเหล่านี้สามารถกระทำความผิดและยังคงหลบหนีจากการจับกุมได้ แล้วยังร่ำรวยจากการกระทำความผิด ยิ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดอาชญากรรมหน้าใหม่เพิ่มขึ้น และไม่มีแนวโน้มที่อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการทางออนไลน์ลดลงไปจากสังคม

5.2 ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตามสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีประเภทหลอกลวงซื้อขายสินค้าออนไลน์สามารถอธิบายได้ตามทฤษฎีปกติวิสัย (Routine Activity Theory) ซึ่งระบุว่า อาชญากรรมจะเกิดขึ้นเมื่อมีองค์ประกอบสามประการครบถ้วน ได้แก่ ผู้กระทำความผิดที่ได้รับแรงจูงใจ (Motivated Offenders) เป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Targets) และ การขาดผู้คุ้มครองที่มีประสิทธิภาพ (Absence of Capable Guardians) ดังนั้น การป้องกันอาชญากรรมจึงควรมุ่งตัดองค์ประกอบเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มความรู้และการตระหนักรู้ให้กับประชาชนเพื่อลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่อ โดยการสร้างความตระหนักรู้ในสาธารณชนยังสามารถทำได้ผ่านแคมเปญให้ความรู้ในสื่อสังคมออนไลน์ การจัดอบรมเกี่ยวกับความปลอดภัยไซเบอร์ในโรงเรียน การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ผ่านภาครัฐกิจและองค์กรที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสร้างระบบแจ้งเตือนภัยออนไลน์เพื่อให้ประชาชนรับรู้ถึงกลไกที่เกิดขึ้นล่าสุด นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผ่านช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย เช่น แอปพลิเคชันแจ้งเหตุ หรือสายด่วนเฉพาะทาง การเสริมสร้างมาตรการป้องกันและปราบปรามให้หน่วยงานรัฐและเอกชนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่เป็นผู้คุ้มครองที่ดี เช่น การบูรณาการระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถติดตามพฤติกรรมอาชญากรทางเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงการจัดตั้งศูนย์กลางสำหรับเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับภัยคุกคามไซเบอร์ที่สามารถเข้าถึงได้ทั้งประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อช่วยตรวจจับพฤติกรรมที่น่าสงสัยก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยเสริมสร้างมาตรการป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย การเพิ่มบทลงโทษที่เข้มงวด และการจัดสรรทรัพยากรบุคคลและเครื่องมือที่เหมาะสมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้สามารถสืบสวนและจับกุมผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้กระทำความผิดตัวจริงถูกดำเนินคดีและเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมด้วยความรวดเร็ว รุนแรง และแน่นอน อาชญากรรมทางเทคโนโลยีประเภทนี้ก็จะมีความโน้มถ่วงลดลงในที่สุด

References

- Aghatise, J. "Cybercrime Definition," Computer Crime Research Center. Last modified 2006. Accessed March 5, 2025. <http://www.crimeresearch.org/articles/joseph06/2/>
- Apichat Buabkhom. "Technology Crime: Law and Integrated Prevention Approaches." *Journal of Roi Kaensarn Academi* 8, no. 12 (December 2023): 729. [In Thai]
- Cohen, L. E., and Felson, M. "Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach." *American Sociological Review* 44, no. 4. (August 1979): 588–608.
- Direkrit Busayatanakorn and Sumonthip Jitsawang. "Changing Patterns of Crime in the 21st Century: Crime Problems Hybrids in Thai Society." *Journal of Social Sciences, Faculty of Political Science Chulalongkorn University* 52, no. 1 (January-June 2013): 1-29. [In Thai]
- Hinnen, Todd. "The Cyber-Front in the War on Terrorism: Curbing Terrorist Use of the Internet." *Science and Technology Law Review* 5, (February 2004): 1-42. Accessed March 3, 2025. <https://journals.library.columbia.edu/index.php/stlr/article/view/3636/>
- Kittisak Kurrunan and Thatchakorn Saengthongdee. "Guidelines for Preventing Cybercrime in Thailand." *Journal of Legal Management and Local Innovation* 9, no. 6 (June 2023): 180-190. [In Thai]
- Manatsanun Duangphitak and Thanyapat Khraivanich. "Digital Life in Thailand." *Journal of Organizational Strategy and Competitive Capability* 1, no. 3 (September - December 2022): 2-3. [In Thai]
- Natthathon Detsakul. "Problems of Online Fraud in Thailand." *Journal of Social Innovation* 3, no. 1 (January–June 2020): 137–153. [In Thai]
- Online Crime Reporting Management Center, Royal Thai Police. "Online Crime Reporting Statistics from March 1, 2022 – May 31, 2024." 2024. [In Thai]
- Paisan Kraisit. "Threats from Globalization." *Academic Journal of Rajabhat University of Muang Chom Bung* 8, (2005): 109–115. [In Thai]
- Pensiri Chanprattheepchai. "Professionals: Cyber Police and Their Mission to Suppress Technology Crime." *Documentary*, no. 241 (March 2005). [In Thai]
- Porames Kumarnboon. "The Relationship between Anonymity and Cybercrime," Ph.D. Thesis in Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 2020. [In Thai]

-
- Royal Thai Police. “Explanation of Technology Crime Cases According to Section 5 of Police Order No. 182/2566, March 17, 2023,” 17 March 2023. [In Thai]
- Sawatree Suksri. “Computer/Cybercrime and Criminology Theory.” *Journal of Law Thammasat University* 46, no. 2 (June 2017): 415-432. [In Thai]
- Sawatree Suksri. The Law on Computer and Cybercrime. 2nd ed. Bangkok: Teaching Materials and Supplementary Documents Project, *Faculty of Law Thammasat University*, 2020. [In Thai]
- Srisombat Chokprajakch at. Crime Victimology: Rights and Assistance for Victims. 1st ed. Bangkok: Cabinet and Royal Gazette, 2018. [In Thai]
- Thanyapitcha Samart. “Cybercrime Victimization of the Elderly,” Ph.D. Thesis in Criminology and Criminal Justice Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 2023. [In Thai]
- Thitirat Somboon. “Know, Understand, and Realize Cybercrime: Preventing Close-to-Home Threats,” Chulalongkorn University News. Last Modified in 2023, Accessed March 3, 2025. <https://www.chula.ac.th/news/138291/> [In Thai]
- Unisa Lerdtomornsakul and Annop Chubamrung. Crime and Criminology. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 2018. [In Thai]
- Wanatsanan Kanthawong. “Economic Crimes: A Case Study of Forex Exchange Speculation Victimization,” Master’s Thesis in Criminology and Criminal Justice, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University, 2022. [In Thai]

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ
ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
ทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

The Role of the Police in Preventing and Suppressing Transnational Crime
under the Royal Decree on the Prevention and Suppression
of Technological Crime (No. 2), B.E. 2568 (2025)

อิสเรศวร์ ลักขมีพิเชษฐ์¹

คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

90 หมู่ที่ 7 ตำบลสามพราน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73110, ประเทศไทย

อีเมลติดต่อ: issares_63@hotmail.com

Issares Luxmeepichet²

Faculty of Police Science, Royal Thai Police Cadet Academy

90, Moo 7, Sam Phran, Sam Phran District, Nakhon Pathom 73110, Thailand

Email: issares_63@hotmail.com

Received: April 7, 2025 Revised: July 20, 2025 Accepted: July 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 และเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องกับการเผชิญภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล ผู้ศึกษาเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นการศึกษาเชิงเอกสารเป็นหลัก

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติภายใต้พระราชกำหนดฉบับนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงการจับกุมผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ได้ขยายขอบเขตไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเชิงโครงสร้างของสังคม จากบทบาทด้านต่าง ๆ ได้แก่

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ด้านการป้องกันล่วงหน้าและการเฝ้าระวังเชิงเทคโนโลยี ด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข่าวกรองทางไซเบอร์ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ด้านการพัฒนาองค์ความรู้และสมรรถนะขององค์กร และในเชิงนโยบายและกลไกโครงสร้างและเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพัฒนาศักยภาพด้านเทคโนโลยี กฎหมาย และจริยธรรม ตลอดจนเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัย บูรณาการข้อมูลข่าวกรองและสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบ พัฒนาเครือข่ายฐานข้อมูลภายในประเทศให้เชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาคเอกชนในฐานะหุ้นส่วนความมั่นคงเพื่อสร้างระบบความปลอดภัยเชิงรุกจากฐานรากของสังคม

คำสำคัญ: เจ้าหน้าที่ตำรวจ; อาชญากรรมข้ามชาติ; อาชญากรรมทางเทคโนโลยี; พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

Abstract

This research article aims to examine the role of police officers in preventing and suppressing transnational crime under the Royal Decree on the Prevention and Suppression of Technology Crime (No. 2), B.E. 2568 (2025). It also proposes approaches to enhance their roles and capabilities in confronting digital-age transnational crime threats. The researcher employed qualitative research methodology, primarily focusing on documentary research.

The study has shown that police officers' roles under this Royal Decree extend beyond merely arresting offenders under the Criminal Code. They now include active participation in the structural management of society across various dimensions, including law enforcement roles, preventive and surveillance roles, cyber intelligence roles, cooperation roles, organizational knowledge and capacity-building roles, and governance and policy roles. Police officers must strengthen their technological, legal, and ethical competencies, advocate for legal modernization, integrate intelligence systems, and build systematic international cooperation. Additionally, the development of interconnected domestic data networks and the promotion of public-private partnerships are essential to creating proactive and grassroots-driven security systems.

Keywords: Police Officers; Transnational Crime; Cybercrime; Royal Decree on the Prevention and Suppression of Technology Crime (No. 2), B.E. 2568 (2025)

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคแห่งโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบได้ส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเข้าถึงองค์ความรู้ และการนำนวัตกรรมมาใช้ในระดับที่ไม่เคยมีมาก่อน ทำให้พื้นที่ดิจิทัลซึ่งเปิดกว้างอย่างไร้ขอบเขตดังกล่าวกลับกลายเป็นช่องทางที่อาชญากรสามารถใช้ในการกระทำความผิดรูปแบบใหม่ได้อย่างสะดวกและยากต่อการติดตามอาชญากรรมข้ามชาติจึงมีได้มีลักษณะจำกัอยู่ในรูปแบบการกระทำทางกายภาพที่ข้ามพรมแดนเช่นในอดีตอีกต่อไป หากแต่ได้วิวัฒน์ไปสู่การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการกระทำความผิด โดยอาชญากรรมเหล่านี้มีความซับซ้อนสูง สามารถซ่อนตัวอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและโลกเสมือนจริง และสามารถก่อผลกระทบเป็นวงกว้างภายในเวลาอันรวดเร็วตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ภัยคุกคามของอาชญากรรมรูปแบบใหม่จึงเป็นความท้าทายสำคัญต่อกลไกการบังคับใช้กฎหมายของรัฐซึ่งยังคงอิงกับขอบเขตอำนาจภายในประเทศ ขณะเดียวกันอาชญากรรมข้ามชาติกลับไม่จำกัดด้วยพรมแดนทางภูมิศาสตร์ และสามารถดำเนินการจากจุดใดในโลกก็ได้โดยไม่ต้องปรากฏตัวทางกายภาพ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งปรับตัวทั้งในด้านกฎหมายและกลไกการบังคับใช้ เพื่อให้สามารถตอบโต้และควบคุมภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติที่ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพหนึ่งในกลไกทางกฎหมายที่มีบทบาทสำคัญในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ทางเทคโนโลยีในประเทศไทย คือ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ถูกจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงและเสริมสร้างประสิทธิภาพของกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมอาชญากรรมในยุคดิจิทัล เนื่องจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลให้รูปแบบของอาชญากรรมมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การกระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี แม้ว่าพระราชกำหนดดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้มาไม่นาน และได้รับการออกแบบให้ทันสมัยมากขึ้นเพื่อรองรับความท้าทายใหม่ ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถตอบโจทย์พัฒนาการของอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบทางเทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่ อาจกล่าวได้ว่าอาชญากรรมได้พัฒนารูปแบบได้เร็วกว่าการพัฒนากฎหมาย ด้วยเหตุนี้ การปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิดจึงยังคงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน นอกจากนี้ ยังต้องมีการประสานงานและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและดำเนินมาตรการป้องกันอย่างมีประสิทธิภาพต่อภัยคุกคามที่ไม่หยุดนิ่งนี้ได้ อย่างทันทั่วถึงและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวพบข้อจำกัดหลายประการ ปรากฏว่าผู้กระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีการโอนเงินที่ได้จากการกระทำความผิดผ่านช่องทางการซื้อขายสินทรัพย์ดิจิทัล ที่ไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล ส่งผลให้เกิดอุปสรรคในการตรวจสอบธุรกรรมและติดตามนำเงินคืนแก่ผู้เสียหาย นอกจากนี้ ยังไม่มีมาตรการในการระงับการใช้เลขหมายโทรศัพท์เคลื่อนที่ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกใช้ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี รวมถึงอาชญากรรมฟอกเงินตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน อีกทั้งกระบวนการในการ คืบเงินแก่ผู้เสียหายยังล่าช้า ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างทันทั่วถึงปัญหายังรวมถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และการแสวงหา

ผลประโยชน์จากความผิดพลาดนี้ ซึ่งล้วนเป็นพฤติกรรมที่สามารถนำไปสู่อาชญากรรมทางเทคโนโลยีในรูปแบบที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันยังพบว่า บางสถาบันการเงินและผู้ประกอบธุรกิจขาดมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์อย่างเพียงพอ ทำให้เกิดช่องว่างให้ผู้กระทำความผิดอาศัยจุดอ่อนของระบบการเงินก่ออาชญากรรม สร้างความเสียหายแก่ประชาชนและประเทศชาติในวงกว้าง³

จากสถิติระหว่างเดือนตุลาคม 2566 ถึงพฤศจิกายน 2567 พบว่า มีคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นมากถึง 402,542 คดี คิดเป็นมูลค่าความเสียหายรวมกว่า 42,662 ล้านบาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เพียงพอของมาตรการตามพระราชกำหนดฯ ดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมจึงเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดฯ พ.ศ. 2566 เพื่อเพิ่มมาตรการที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและกลุ่มมิจฉาชีพในโลกออนไลน์⁴

พระราชกำหนดฯ ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 จึงได้ถูกตราขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีความทันสมัย ครอบคลุม และสามารถใช้ตอบสนองต่อภัยคุกคามในโลกไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมักมีความซับซ้อนทั้งในเชิงโครงสร้างวิธีการ และการข้ามเขตอำนาจศาล จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนากฎหมายที่สามารถตอบโต้ภัยคุกคามได้ในระดับสากล

เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านเทคโนโลยีและอาชญากรรมข้ามชาติ จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะกลไกหลักของรัฐที่ต้องปฏิบัติการในเชิงรุกและป้องกันควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกระบวนการนี้จึงไม่ได้มีเพียงแค่การจับกุมผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการรวบรวมพยานหลักฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวกรองการปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการป้องกันภัยล่วงหน้าผ่านการเฝ้าระวังเชิงเทคโนโลยี ด้วยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ประสานงานและปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคที่อาชญากรรมข้ามชาติขยายตัวและซับซ้อนมากขึ้น บทบาทเชิงรุกนี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพและความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่ตำรวจอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้กรอบกฎหมายใหม่อย่างพระราชกำหนดฉบับนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับเป้าหมายของนโยบายความมั่นคงของรัฐที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างกลไกความมั่นคงในโลกไซเบอร์ โดยเฉพาะการใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมพฤติกรรมที่เป็นภัยคุกคามผ่านระบบดิจิทัล การศึกษาบทบาทของตำรวจภายใต้กฎหมายฉบับใหม่นี้จึงสามารถเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาที่นำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมได้อย่างชัดเจน

³ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “ร่างพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ ...) พ.ศ.” แก้ไขครั้งล่าสุด 2568, สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, https://www.resolution.soc.go.th/?prep_id=412882/

⁴ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, “สรุปข่าวการประชุม ครม.,” แก้ไขครั้งล่าสุด 2568, สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2568, https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/92827/

การศึกษาบทบาทของตำรวจในมิตินี้จึงไม่ได้เป็นเพียงการพิจารณาภารกิจเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการวิเคราะห์ความสามารถในการตอบสนองเชิงนโยบาย การบูรณาการข้อมูลข่าวกรอง และการดำเนินการเชิงยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยนี้ยังมีความมุ่งหมายที่จะเสนอแนวทางสนับสนุนเชิงวิชาการต่อการออกแบบนโยบาย การปรับปรุงกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนการยกระดับขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องกับบริบทของความมั่นคงสมัยใหม่ ซึ่งต้องอาศัยทั้งเครื่องมือทางเทคโนโลยี ความรู้ด้านกฎหมายระหว่างประเทศและความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับธรรมชาติของเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ และผลการศึกษายังสามารถเป็นพื้นฐานในการกำหนดแนวทางการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ การจัดสรรทรัพยากร และการสร้างกลไกสนับสนุนจากภาคีที่เกี่ยวข้อง อันจะช่วยยกระดับการบังคับใช้กฎหมายของไทยให้สามารถเผชิญหน้ากับภัยคุกคามระดับโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.2 วัตถุประสงค์

1.2.1 เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

1.2.2 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องกับการเผชิญภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล

1.3 ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาเชิงเนื้อหาในการศึกษาบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 โดยมีขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในมิติทางเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ระดับนโยบายหรือผู้กำกับดูแลด้านกฎหมายไซเบอร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอาญา เทคโนโลยี และความมั่นคงไซเบอร์ ตัวแทนจากหน่วยงานร่วมปฏิบัติ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลจะยึดหลักเจตจำนงในการให้ข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติจริง

1.4 ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายกลไกการบังคับใช้ บริบทของอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล และกฎหมายที่ใช้ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และจะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีบทบาทในการปฏิบัติงานจริง โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ควบคู่กับการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง ชัดเจนและสะท้อนมุมมองจากภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 อย่างรอบด้าน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 ทราบบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

1.5.2 เสนอแนวทางในการพัฒนาบทบาทและศักยภาพของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้สอดคล้องกับการเผชิญภัยคุกคามจากอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล

2. ผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 พบว่า พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีอำนาจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างครอบคลุม ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการปฏิบัติแบบเดิมที่เน้นการปราบปรามหลังเกิดเหตุ แนวทางใหม่นี้ จึงมีความทันสมัยและสอดคล้องกับลักษณะของอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการวางแผนและดำเนินการอย่างซับซ้อน ดังต่อไปนี้

2.1 การควบคุมการเปิดบัญชี ระวังการให้บริการหรือการทำธุรกรรม หรือปิดบัญชี กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในฐานะส่วนหนึ่งของโครงสร้างของศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี หรือ ศปอท. มิได้จำกัดอยู่เพียงการสืบสวนสอบสวนในเชิงรับ แต่กลับมีลักษณะ “การควบคุมเชิงระบบ” ตำรวจไม่เพียงมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานหรือติดตามตัวผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างของระบบการเงินดิจิทัลในการ สกัดกั้น และป้องกันความเสียหายทางเศรษฐกิจ และยังสร้าง “พันธมิตรร่วม” ระหว่างตำรวจกับภาคการเงิน เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ได้เป็นเพียงผู้ใช้กฎหมาย แต่เป็นผู้ควบคุมจุดตัดสำคัญในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ อันมีความเสี่ยงต่อการถูกแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบ หากปราศจากกลไกนี้ กระบวนการฟอกเงินดิจิทัลผ่านระบบธนาคารหรือแพลตฟอร์มคริปโตอาจไม่สามารถหยุดยั้งได้ทันเวลา

2.2 แนวคิดทฤษฎีและความเป็นมาของมาตรการการลงโทษในคดีค้ำมนุษย์ของประเทศไทย

บทบัญญัติดังกล่าวมุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบและจัดการกับการใช้บริการโทรคมนาคมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกรณีที่ปรากฏพยานหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า เบอร์โทรศัพท์ บริการเครือข่าย หรือแพลตฟอร์มการสื่อสาร ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด บทบาทแรกของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรณีนี้คือ การตรวจสอบและประเมินพยานหลักฐาน ซึ่งอาจมาจากการสืบสวนสอบสวนโดยตรง หรือการประมวลข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานอื่น เช่น ศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ศปอท.) หรือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation: DSI) การมีอำนาจในการประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติสามารถมีบทบาทเป็น “ผู้เริ่มต้นกระบวนการควบคุมความเสี่ยง” ในเชิงนโยบายและเทคโนโลยี

บทบาทต่อมาคือ การแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ดำเนินการสั่งการต่อผู้ให้บริการเครือข่าย ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการแปลงอำนาจการสืบสวนของตำรวจให้กลายเป็นกลไกที่สามารถปิดกั้นพฤติกรรมอาชญากรรมได้ทันที ตำรวจจึงไม่ได้เพียงแค่สืบสวนหรือจับกุม แต่เป็น “ตัวกลาง” ที่มีหน้าที่ประสานการสั่งระงับบริการโทรคมนาคมซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานที่อาชญากรใช้ในการกระทำความผิด

ภายใต้กลไกดังกล่าว การสั่งระงับการให้บริการโทรคมนาคมต้องอาศัย ความร่วมมือข้ามหน่วยงาน โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหนึ่งในผู้ที่มีสิทธิร่วมตัดสินใจ ร่วมกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน หรือ ป.ป.ง. และ กิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ทั้งในส่วนของ การระงับบริการและการ “ยกเลิกการระงับบริการ” เมื่อไม่ปรากฏพฤติการณ์หรือพยานหลักฐานเพิ่มเติม การมีบทบาทร่วมกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเช่นนี้ ทำให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ มีข้อมูลสนับสนุนที่ชัดเจน และสามารถรับมือกับผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้ใช้งานโทรคมนาคม เพื่อให้หน่วยงานที่มีอำนาจควบคุมการสื่อสารดำเนินการในรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายและไม่ละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนโดยไม่จำเป็น

2.3 การระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือนำข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมายออกจากระบบคอมพิวเตอร์ในกรณีที่มีการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัลโดยไม่ได้รับอนุญาต

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในมาตรานี้จึงมีลักษณะเชิงตอบสนองฉับพลันต่อภัยคุกคามทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ที่เกิดขึ้นผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจมีลักษณะเร่งด่วน การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถสั่งระงับการแพร่กระจายของข้อมูลเหล่านี้ได้ “โดยพลัน” แสดงถึงอำนาจเฉพาะตัวในระดับปฏิบัติการซึ่งต้องอาศัยดุลยพินิจที่เฉียบคมและทันต่อสถานการณ์ ในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงมีหน้าที่ทั้งในเชิงการสืบสวนสอบสวน และการบริหารจัดการภัยไซเบอร์ ผ่านการควบคุมเนื้อหาในระบบดิจิทัล ต้องมีเครื่องมือเทคโนโลยี และกำลังเจ้าหน้าที่ที่มีความเชี่ยวชาญด้านไซเบอร์อย่างเพียงพอ ตลอดจนต้องมีระบบเฝ้าระวังและรายงาน (Cyber Threat Intelligence) ที่สามารถระบุภัยคุกคามในลักษณะเรียลไทม์ (Real-Time) ซึ่งสิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องมีการลงทุนและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.4 การคืนเงินแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญในฐานะ หน่วยเก็บ รวบรวม และประมวลผลข้อมูลทางการเงินเชิงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตำรวจต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ธุรกรรมและสื่อสารกับสถาบันการเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อมโยงกับขบวนการอาชญากรรมในลักษณะเครือข่าย การที่ตำรวจต้องส่งรายงานไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินยังแสดงถึงบทบาทในการสนับสนุน กระบวนการป้องกันการฟอกเงินโดยตรง ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ของการบังคับใช้กฎหมายในเชิงรุก ที่มุ่งเน้นไม่เพียงแต่การจับกุมผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการติดตามทรัพย์สินที่ได้มาจากอาชญากรรม และการช่วยเหลือผู้เสียหายให้ได้รับเงินคืนอย่างเป็นธรรม ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการยืนยันข้อเท็จจริงทางคดี การประสานข้อมูลและสนับสนุนการสอบสวนเสริม หากสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินการดูแลความสงบเรียบร้อยกรณีมีข้อขัดแย้งหากมีข้อพิพาทหรือการคัดค้านผลการคืน

2.5 การจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

บทบาทของตำรวจในศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไม่ได้จำกัดเพียงแค่การปฏิบัติงานทางเทคนิคหรือการสืบสวนสอบสวนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำหน้าที่เป็นตัวกลางสำคัญในการสื่อสารนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไปยังหน่วยงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อให้แน่ใจว่าการปฏิบัติหน้าที่สอดคล้องกับกรอบกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ยังต้องเสนอแนวทางและมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่เหมาะสมและยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและความหลากหลาย ทั้งในแง่ของวิธีการ กระบวนการ และเทคโนโลยีที่ถูกใช้โดยผู้กระทำความผิด การมีตำรวจที่ได้รับการแต่งตั้งใน ศปอท. จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะช่วยสร้างความต่อเนื่องในกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพในการประสานงานเชิงกลยุทธ์และการวางแผนป้องกันปราบปราม

2.6 ความรับผิดชอบทางแพ่งของสถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น ผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ในความเสียหายที่เกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

บทบาทสำคัญของตำรวจภายใต้มาตรานี้คือการรวบรวม หลักฐานเชิงระบบ เพื่อใช้ประกอบการชี้ให้เห็นว่า ผู้ให้บริการรายใด ละเลย มาตรการป้องกันที่ควรมีและปล่อยให้เกิดช่องว่างที่อาชญากรใช้แทรกซึม หากเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถพิสูจน์ได้ว่าสถาบันใดบกพร่องในหน้าที่ ก็จะทำให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องความรับผิดชอบหรือค่าชดเชยได้ตามกฎหมาย โดยตำรวจมีหน้าที่จัดทำสำนวน ประกอบพยานหลักฐาน และให้ข้อมูลต่อหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจพิพาทหรือดำเนินการลงโทษเพิ่มเติม

2.7 เพิ่มบทกำหนดโทษอาญา

การเพิ่มบทลงโทษทางแพ่งและอาญาสำหรับความผิดทางเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทสำคัญในการสอบสวนและดำเนินคดี โดยเฉพาะในกรณีที่นิติบุคคลหรือผู้ให้บริการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ศปอท.) หรือละเลยคำสั่งโดยจงใจ ตำรวจต้องตรวจสอบเส้นทางบัญชีที่เกี่ยวข้อง การแจ้งเตือน และการสั่งการภายใน หากพบความบกพร่องโดยรู้เห็นเป็นใจ สามารถดำเนินคดีอาญาต่อกรรมการหรือผู้จัดการได้ นอกจากนี้ ตำรวจยังต้องรับผิดชอบในการรวบรวมหลักฐานและดำเนินคดีกับผู้ฝ่าฝืนคำสั่ง เช่น เจ้าของเว็บไซต์/เพจที่ไม่ลบข้อมูลสินทรัพย์ดิจิทัลผิดกฎหมาย หรือผู้ให้บริการโฮสติ้งที่เพิกเฉย โดยต้องทำงานร่วมกับกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมในการสืบสวนและออกหมายจับ อีกบทบาทสำคัญคือการตรวจสอบซิมการ์ดที่เชื่อมโยงกับบัญชีม้าหรือกระเป๋าสินทรัพย์ดิจิทัลที่ใช้ในการหลอกลวง หากพบการลงทะเบียนปลอม สามารถตรวจสอบย้อนหลังถึงผู้ขายและดำเนินคดี รวมถึงสืบหาเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายซิมการ์ดผิดกฎหมายได้ด้วย

โดยสรุปแล้วมาตรา 5 และมาตรา 7/1 ได้วางบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจไว้อย่างชัดเจนในฐานะผู้มีอำนาจในการสั่งระงับบริการทางโทรคมนาคมหรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงอำนาจเชิงบริหารของตำรวจในฐานะผู้ควบคุมช่องทางของความเสียหาย มิใช่เพียงรอให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วจึงเข้าไปจับกุม แต่สามารถแทรกแซงก่อนที่ความเสียหายจะเกิดขึ้นจริงในระดับวงกว้าง

และแสดงถึงการจัดการกับโครงสร้างสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่ความเสียหายทางอาชญากรรมล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ใช่รอเพียงการจับกุมผู้กระทำผิดเท่านั้น แต่เป็นการลดแรงจูงใจและโอกาสในการก่ออาชญากรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดว่าการออกแบบหรือปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในเชิงระบบสามารถทำให้อาชญากรรมลงมือได้ยากและเสี่ยงมากขึ้น

ในขณะที่มาตรา 8/1 และมาตรา 8/2 ได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของตำรวจในกระบวนการวิเคราะห์และคืนเงินให้แก่ผู้เสียหาย โดยการรายงานข้อมูลธุรกรรมและการมีส่วนร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินในการตรวจสอบและประกาศบัญชีต้องสงสัย การดำเนินการเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ซับซ้อน ตำรวจจึงต้องมีทั้งความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและความเข้าใจในกฎหมายฟอกเงินควบคู่กันไป และยังสะท้อนถึงการใช้อยู่อาศัยข้อมูลและการประสานงานข้ามหน่วยงานเพื่อบริหารความเสี่ยงอย่างเป็นระบบตามหลักการของทฤษฎีรูปแบบกิจกรรมตามกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Theory)⁵ ที่ชี้ให้เห็นว่า อาชญากรรมเกิดขึ้นเมื่อมีผู้กระทำผิดที่มีแรงจูงใจ พบกับเหยื่อที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อมที่ขาดการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ การมีตำรวจทำหน้าที่ประสานงานตรวจสอบข้อมูลธุรกรรมและเฝ้าระวังบัญชีที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการเพิ่ม “ผู้ป้องกันที่มีประสิทธิภาพ” เพื่อป้องกันไม่ให้อาชญากรรมเกิดขึ้นได้ง่าย

มาตรา 8/5 ถึง มาตรา 8/6 ได้จัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี” หรือ ศปอท. ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหนึ่งในหน่วยงานหลักที่ส่งเจ้าหน้าที่เข้าร่วมปฏิบัติงานภายในศูนย์ฯ บทบาทของตำรวจภายใน ศปอท. ไม่ได้จำกัดแค่การปราบปรามอาชญากรรมแต่รวมถึงการบริหารข้อมูล การติดตามตรวจสอบบัญชีต้องสงสัย การแลกเปลี่ยนข้อมูลข้ามหน่วยงาน และการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นถึงภาพของ “ตำรวจในฐานะกลไกปกครอง” (Governance Actor) ที่ไม่ได้จำกัดอยู่กับหน้าที่ปฏิบัติการภาคสนามเท่านั้นแสดงให้เห็นถึงการสร้าง “กลไกการป้องกันเชิงสถานการณ์” ที่รวมหน่วยงานต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน ตำรวจที่เข้าร่วมปฏิบัติงานใน ศปอท. จึงมีบทบาทสำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูล การติดตามตรวจสอบและการส่งระงับธุรกรรมที่อาจเป็นช่องทางของอาชญากรรม ซึ่งเป็นการใช้การบริหารจัดการสถานการณ์ในระดับโครงสร้างโดยตรง

มาตรา 8/10 ถึง มาตรา 8/12 ได้เน้นย้ำให้เห็นว่าในการควบคุมอาชญากรรมเทคโนโลยี ตำรวจไม่สามารถทำงานเพียงลำพัง แต่ต้องอาศัยการบังคับใช้กฎหมายร่วมกับภาคเอกชนและกำกับให้ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรคมนาคม หรือสถาบันการเงิน ต้องรับผิดชอบร่วมกันในความเสียหายที่เกิดขึ้น หากละเลยไม่ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันที่กำหนดไว้โดยหน่วยงานกำกับดูแล บทบัญญัติเหล่านี้มอบอำนาจให้ตำรวจเป็นกลไกในการคัดค้านอำนาจตลาด และรักษาสมดุลของผลประโยชน์สาธารณะ สอดคล้องกับแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมเชิงสถานการณ์ที่เน้นการปรับระบบหรือสภาพแวดล้อมให้ไม่เหมาะสมต่อการกระทำผิด เช่น การกำหนดมาตรฐานและมาตรการป้องกันในเครือข่ายโทรคมนาคมและการเงินที่ช่วยลดโอกาสการเกิดอาชญากรรมโดยรวม

⁵ Cohen and M. Felson, “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach,” *American Sociological Review* 44, no. 4 (August 1979): 588–608.

มาตรา 11/1 และมาตรา 11/2 สะท้อนบทบาทของตำรวจในเชิงจริยธรรมและความมั่นคงของข้อมูลส่วนบุคคล ตำรวจมีหน้าที่ในการติดตาม ตรวจสอบ และนำผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้ข้อมูลบัตรประชาชน หรือข้อมูลของผู้เสียชีวิตไปดำเนินคดีตามกฎหมาย มาตรา 11/1 เน้นให้เห็นว่าอาชญากรรมในโลกยุคดิจิทัลไม่ได้เกี่ยวข้องเฉพาะการหลอกลวงทางการเงิน แต่รวมถึงการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงในยุคข้อมูลข่าวสาร การกระจายอำนาจให้แก่ตำรวจในหลายมาตราเป็นภาพสะท้อนของการยกระดับภารกิจของตำรวจให้สอดคล้องกับอาชญากรรมในบริบทใหม่ ภายใต้หลักการของ “การบริหารจัดการความเสี่ยง” มากกว่าการบังคับใช้กฎหมายแบบเน้นเฉพาะการจับกุม โดยตำรวจจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์เชิงระบบ ประเมินความเชื่อมโยงของข้อมูล และใช้ดุลยพินิจในการเลือกวิธีตอบสนองที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การเปลี่ยนผ่านบทบาทของตำรวจนี้สอดคล้องกับแนวคิดเชิงทฤษฎีสมัยใหม่ เช่น แนวคิดของมิลเลอร์ (Miller) ที่มองว่าตำรวจ คือ ผู้มีบทบาทในการกำกับดูแล (Governance Actor)⁶ และแนวคิดของโจบาร์ด (Jobard) ที่เสนอว่าตำรวจคือผู้ปฏิบัติงานที่ต้องทำหน้าที่ทั้งการคุ้มครองสาธารณะ การจัดการชุมชน และการเป็นกลไกทางการเมือง โดยทั้งหมดนี้ไม่อาจแยกขาดจากกัน เพราะตำรวจในยุคเทคโนโลยีได้ทำหน้าที่เพียง “จับพ้อง จำคุก” หากแต่เป็นกลไกสำคัญของรัฐในการรักษาความมั่นคง ความสงบและความยุติธรรมในชีวิตประจำวันของประชาชน และแสดงให้เห็นถึงการยกระดับบทบาทของตำรวจในฐานะ “ผู้บริหารจัดการสถานการณ์” ที่ใช้มาตรการป้องกันเชิงสถานการณ์อย่างครบวงจร ตั้งแต่การสั่งระงับบริการที่เสี่ยง การประสานงานและเฝ้าระวังข้อมูลธุรกรรม จนถึงการร่วมมือกับภาคเอกชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบป้องกันที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสมัยใหม่ทั้งในมิติการบริหารจัดการความเสี่ยงและการป้องกันโอกาสในการก่ออาชญากรรมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน⁷ ซึ่งพระราชกำหนดฉบับนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับบริบทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และได้ออกแบบบทบาทของตำรวจให้สอดคล้องกับโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยตำรวจต้องทำหน้าที่มากกว่าการบังคับใช้กฎหมายอย่างแยกส่วน หากแต่ต้องมีบทบาทในฐานะผู้บริหารจัดการสถานการณ์และความเสี่ยงในเชิงโครงสร้าง ภายใต้กรอบกฎหมายที่สร้างความชอบธรรม ความชัดเจน และความไว้วางใจจากสังคม

3. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 ผู้เขียนสามารถสรุปผลและเสนอแนะดังต่อไปนี้

3.1 สรุปผล

ในยุคที่อาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีความซับซ้อนและแพร่หลายอย่างรวดเร็ว พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 ได้ถูกตราขึ้นเพื่อวางกลไกการบังคับใช้กฎหมายให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามยุคดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการวางโครงสร้าง

⁶ E. J. Miller, “The Concept of the Police,” *Criminal Law and Philosophy* 17, no. 3 (September 2023): 573–595.

⁷ F. Jobard, *Conceptualizing of Police* (New York: Springer, 2014), 65.

ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจมีบทบาทเชิงรุกทั้งในระดับการเฝ้าระวัง การระงับเหตุ การสืบสวน สอบสวน และการเยียวยาความเสียหายให้แก่ประชาชนผู้เสียหายจากอาชญากรรมประเภทนี้ บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดฉบับนี้มีได้จำกัดอยู่เพียงการจับกุมผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ได้ขยายขอบเขตไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเชิงโครงสร้างของสังคม เช่น การแจ้งเตือน การสั่งระงับธุรกรรม การร้องขอข้อมูล และการประสานงานกับหน่วยงานกำกับดูแลหลายฝ่าย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากบทบาทตำรวจในฐานะ “ผู้บังคับใช้กฎหมาย” ไปสู่บทบาทใหม่ในฐานะ “ผู้บริหารจัดการสถานะความเสี่ยงของสังคม” จากบทบาทด้านต่าง ๆ ดังนี้

ประการแรก คือ บทบาทด้านการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Role) ซึ่งยังคงเป็นรากฐานหลักของการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจ แต่ภายใต้บริบทของพระราชกำหนดฉบับใหม่นี้ บทบาทดังกล่าวได้ถูกขยายขอบเขตไปสู่การปฏิบัติที่อิงกับเทคโนโลยี โดยเฉพาะในกรณีของอาชญากรรมไซเบอร์ที่มีลักษณะซับซ้อนและใช้เครื่องมือดิจิทัลในการซ่อนตัว ตำรวจต้องสามารถใช้เครื่องมือทางกฎหมายในการเข้าถึงข้อมูลดิจิทัล สืบค้นแหล่งที่มาของการกระทำความผิด และพิสูจน์ทรัพย์สินที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินคดีได้ตามกระบวนการยุติธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง คือ บทบาทด้านการป้องกันล่วงหน้าและการเฝ้าระวังเชิงเทคโนโลยี (Preventive and Surveillance Role) โดยเฉพาะในยุคที่การก่ออาชญากรรมสามารถเกิดขึ้นผ่านระบบอินเทอร์เน็ตโดยไม่มีการปรากฏตัวทางกายภาพ เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องพัฒนาแนวทางในการคาดการณ์ภัยล่วงหน้า เช่น การเฝ้าระวังเว็บไซต์ต้องสงสัย การตรวจสอบบัญชีต้องห้าม หรือการวิเคราะห์ข้อมูลโซเชียลมีเดีย เพื่อป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นก่อนที่จะมีผู้เสียหายจริง แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนผ่านของตำรวจจาก “เครื่องมือแห่งการปราบปราม” ไปสู่ “กลไกแห่งการป้องกัน”

ประการที่สาม คือ บทบาทด้านการวิเคราะห์และรวบรวมข่าวกรองทางไซเบอร์ (Cyber Intelligence Role) ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติในยุคดิจิทัล เนื่องจากการกระทำความผิดในลักษณะนี้มีกบฏภัยโครงข่ายซับซ้อนและข้ามพรมแดน เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องมีความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีความหนาแน่นสูง ใช้เครื่องมือด้านข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) และปัญญาประดิษฐ์ ในการจำแนกพฤติกรรมผิดปกติ ตลอดจนเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อหาตัวผู้กระทำความผิดอย่างแม่นยำและทันต่อเหตุการณ์

ประการที่สี่ คือ บทบาทด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (Cooperation Role) ทั้งในระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ ตำรวจต้องมีความสามารถในการประสานงานกับหน่วยงานต่างประเทศ องค์การบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงหน่วยงานของรัฐภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล สืบสวนร่วม และติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า คือ บทบาทด้านการพัฒนาองค์ความรู้และสมรรถนะขององค์กร (Capacity Building Role) ซึ่งมีความสำคัญในการรับมือกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคใหม่ต้องมีความรู้ด้านกฎหมายไซเบอร์ การวิเคราะห์ดิจิทัลฟอเรนสิกส์ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเงินดิจิทัล และเทคโนโลยีใหม่ ๆ

เช่น บล็อกเชน (Blockchain) หรือคริปโตเคอร์เรนซี การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ ตลอดจนการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะทางจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างกำลังคนที่มีความพร้อมต่อสู้กับอาชญากรรมข้ามชาติอย่างยั่งยืน

ประการสุดท้าย คือ บทบาทในเชิงนโยบายและกลไกโครงสร้าง (Governance and Policy Role) ดำรงไว้ควรถูกมองว่าเป็นเพียงผู้รับนโยบาย แต่ควรเป็นผู้เสนอแนวทางการปรับปรุงกฎหมายที่ล้าหลัง ให้ทันต่อภัยคุกคามสมัยใหม่ รวมถึงเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงประจักษ์แก่รัฐในการกำหนดนโยบายความมั่นคงไซเบอร์ที่มีประสิทธิภาพ ดำรงจึงควรได้รับการยกระดับให้เป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางของนโยบายด้านอาชญากรรมดิจิทัล ทั้งในระดับชาติและระดับภูมิภาค

บทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในยุคดิจิทัลไม่ได้จำกัดเพียงการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น แต่ต้องครอบคลุมตั้งแต่การเฝ้าระวัง การวิเคราะห์ข่าวกรอง การปฏิบัติการร่วม การพัฒนาศักยภาพ และการเสนอเชิงนโยบายในลักษณะองค์รวม ตำรวจในฐานะ “governance actor” ถือว่าเป็นหน้าที่เปลี่ยนผ่านจากตำรวจในโลกกายภาพสู่ตำรวจในโลกดิจิทัลจึงไม่ใช่แค่การเปลี่ยนเครื่องมือ แต่คือการปรับเปลี่ยนวิธีคิด บทบาทและสถานะของตำรวจในฐานะกลไกหลักของรัฐที่ต้องเผชิญหน้ากับอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ และการเป็นผู้ขับเคลื่อนนโยบายด้านความมั่นคงทางไซเบอร์ในเชิงรุก (Policy Advocacy Role) ด้วยเช่นกัน

3.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องบทบาทของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ภายใต้พระราชกำหนดว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.2.1 เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนาศักยภาพขององค์กรและบุคลากรภายในให้มีความพร้อมในการเผชิญกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านเทคนิค กฎหมาย และจริยธรรมวิชาชีพ ซึ่งรวมถึงการจัดอบรมด้าน (Cybersecurity), การสืบสวนดิจิทัล (Digital Forensics), การใช้เครื่องมือตรวจสอบบนคลาวด์ (Cloud-based Investigation Tools) และการปฏิบัติงานตามหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights Compliance) ควบคู่ไปกับการรักษาความมั่นคงของชาติ

3.2.2 เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องสามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีและภัยคุกคามที่เกิดขึ้น พร้อมเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและตอบสนองต่อสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงการเสนอปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน กลไกบูรณาการข้อมูลระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน ตลอดจนการวางยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในโลกดิจิทัลอย่างยั่งยืน

3.2.3 เห็นควรให้เจ้าหน้าที่ตำรวจควรได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างเป็นระบบเนื่องจากอาชญากรรมข้ามชาติมักดำเนินการโดยกลุ่มที่มีเครือข่ายข้ามพรมแดน การทำงานเชิงเดี่ยวหรืออยู่ภายใต้ระบบราชการที่แยกส่วนจึงไม่สามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบนี้ได้อย่างทันเวลา ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระดับโลกอย่างเข้มแข็ง ผ่านข้อตกลงด้าน

กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาปาเลร์โม (Palermo Convention) ความตกลงด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวกรอง (Intelligence Sharing Agreements) และการจัดตั้งกลไกการสืบสวนร่วม (Joint Task Force) ตลอดจนการใช้ระบบติดตามผู้กระทำความผิดระหว่างประเทศ เช่น ระบบ I-24/7 เพื่อให้สามารถติดตามตรวจสอบ และดำเนินคดีกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.4 เห็นควรให้ส่งเสริมการบูรณาการฐานข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภายในประเทศระบบฐานข้อมูลที่กระจัดกระจายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการสืบสวนสอบสวนที่มีความซับซ้อนในยุคดิจิทัล ดังนั้น หน่วยงานตำรวจควรพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน และหน่วยงานด้านความมั่นคงอื่น ๆ โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ปลอดภัย เช่น ระบบบล็อกเชน (Blockchain) สำหรับการตรวจสอบย้อนกลับ หรือการใช้ระบบฐานข้อมูลกลาง (Centralized Intelligence Database) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามพฤติกรรมต้องสงสัย วิเคราะห์รูปแบบอาชญากรรม และประเมินความเสี่ยงในเชิงลึกอย่างแม่นยำและรวดเร็ว

3.2.5 เห็นควรให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคเอกชนในฐานะ “หุ้นส่วนความมั่นคง” ในยุคดิจิทัลที่ภัยคุกคามสามารถแฝงตัวอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชน ตำรวจไม่สามารถปฏิบัติการกิจได้โดยลำพัง การมีภาคประชาสังคมและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการเฝ้าระวัง แจ้งเบาะแส และร่วมรณรงค์ให้ความรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายพลเมืองตื่นรู้ด้านดิจิทัล (Digital Citizenship) การจัดตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย การสร้างระบบการรายงานอาชญากรรมแบบ Real-Time ผ่านแอปพลิเคชัน และการส่งเสริมกลไก “ตำรวจชุมชนไซเบอร์” (Cyber Community Policing) เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับตำรวจ รวมถึงเสริมความยั่งยืนของการบังคับใช้กฎหมายด้วยพลังจากฐานรากของสังคม

References

- Cohen and M. Felson. “Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach.” *American Sociological Review* 44, no. 4 (August 1979): 588–608.
- E. J. Miller. “The Concept of the Police.” *Criminal Law and Philosophy* 17, no. 3 (September 2023): 573–595.
- F. Jobard. *Conceptualizing of Police*. New York: Springer, 2014.
- Office of the Prime Minister. “Summary of Cabinet Meeting News” Last modified January 28, 2025. Accessed February 2, 2025. https://www.thaigov.go.th/news/contents/ministry_details/92827/ [In Thai]
- Office of the Secretariat to the Cabinet. “Draft Royal Decree on Measures for the Prevention and Compliance of Technology B.E.” Last modified January 28, 2025. Accessed February 2, 2025. https://www.resolution.soc.go.th/?prep_id=412882/ [In Thai]

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 759/2567

หญิงใดได้แสดงตนโดยเปิดเผยให้บุคคลอื่นที่พบเห็นเชื่อว่าตนมีความสัมพันธ์กับสามีผู้อื่นต่อกันในทำนองชู้สาว ภริยาของสามีผู้นั้นย่อมจะเรียกค่าทดแทนจากหญิงนั้นได้ไม่ต้องมีพฤติการณ์ที่สามีเลี้ยงดูยกย่องหญิงอื่นเป็นภริยาหรือแยกไปอยู่อาศัยด้วยกัน

แหล่งที่มา: กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

คำแนะนำสำหรับการเขียนบทความ วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นฐานเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสู่สาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งเพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความรู้และสร้างความร่วมมือทางด้านกฎหมาย และด้านที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับหน่วยงานภายนอก รวมถึงเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เกิดผลงานทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้จัดพิมพ์เป็นวารสารราย 6 เดือน ปีละ 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1: มกราคม - มิถุนายน และ ฉบับที่ 2: กรกฎาคม - ธันวาคม) ทุกบทความได้รับการตรวจทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน เป็นอย่างน้อย ก่อนลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ทั้งนี้แล้ว บทความที่เสนอเพื่อตีพิมพ์จะต้องไม่เคยถูกตีพิมพ์เผยแพร่หรืออยู่ในระหว่างกระบวนการพิจารณาเพื่อลงตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ผู้เสนอผลงานต้องอ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนและสมบูรณ์

1. ประเภทบทความที่รับตีพิมพ์

- 1) บทความวิจัย
- 2) บทความวิชาการ

2. สาขาที่รับตีพิมพ์

- 1) สาขาวิชานิติศาสตร์
- 2) สาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม (บทความในสาขานี้ มีขอบเขตถึงด้านอาชญาวิทยา และการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงจิตวิทยา รัฐศาสตร์ หรือสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ในแง่กระบวนการยุติธรรม)

3. การเตรียมต้นฉบับ

ภาษา	ผู้เสนอผลงานสามารถเขียนบทความได้ทั้งบทความภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ แต่หากเป็นบทความภาษาอังกฤษ ควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านไวยากรณ์จากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ บทความภาษาอังกฤษควรมีบทคัดย่อเป็นภาษาไทย
------	---

3. การเตรียมต้นฉบับ (ต่อ)

การตั้งค่า หน้ากระดาษ	ผู้เสนอผลงานพิมพ์ต้นฉบับด้วยโปรแกรม Microsoft Word เท่านั้น ใช้ขนาดกระดาษ A4 และตั้งค่าหน้ากระดาษดังนี้ ด้านบน ห่างจากขอบกระดาษ 3.81 เซนติเมตร (1.5 นิ้ว) ด้านล่าง ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านขวา ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว) ด้านซ้าย ห่างจากขอบกระดาษ 2.54 เซนติเมตร (1 นิ้ว)
จำนวนหน้า	ทุกประเภทบทความ ให้มีความยาวทั้งเรื่อง รวมรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมแล้ว ไม่ควรเกิน 15 หน้ากระดาษ
ลำดับหน้า	ลำดับหน้า ให้พิมพ์เลขหน้ากำกับทุกหน้าไว้ที่มุมด้านบนของกระดาษ โดยเริ่มนับหน้าที่ 1 ในหน้าแรกของบทความ เฉพาะหน้าแรกของบทความไม่ให้ใส่ตัวเลขกำกับไว้ แต่ให้พิมพ์คำว่า หน้า 2 ในหน้าถัดไป และไล่ลำดับเลขหน้าจนจบเนื้อหาของบทความ
ลำดับเนื้อเรื่อง	ลำดับเนื้อเรื่อง ให้ใช้เลขกำกับบทหน้าเป็นหัวข้อหมายเลข 1 และส่วนหัวข้อย่อยให้ใช้เลขระบบทศนิยมกำกับหัวข้อย่อย แต่ไม่ควรเกิน 3 จุดเลขทศนิยม เช่น 1.1, 1.1.1 เป็นต้น และหัวข้อย่อยลำดับถัดไปให้ใช้วงเล็บกำกับ เช่น 1), 1.1) เป็นต้น และลำดับถัดไป เช่น (1), (2) เป็นต้น
การย่อหน้า	ย่อหน้า ให้เริ่มห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.5 เซนติเมตร ส่วนรายการอ้างอิง (footnote) และบรรณานุกรมให้ห่างจากขอบเนื้อเรื่อง 1.25 เซนติเมตร
รูปแบบการเขียน	ภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH sarabunPSK และมีรูปแบบการเขียนดังนี้ - ชื่อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 18 แบบตัวอักษร ตัวหนา - ชื่อผู้เขียน ขนาดตัวอักษร 14 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - ชื่อหัวข้อต่าง ๆ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวหนา - บทคัดย่อ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - คำสำคัญ ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - เนื้อหาทั้งหมด ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตัวธรรมดา - บรรณานุกรม ขนาดตัวอักษร 16 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน - รายการอ้างอิง ขนาดตัวอักษร 12 แบบตัวอักษร ตามคำแนะนำการเขียน

4. ส่วนประกอบของบทความ

4.1 บทความวิจัย

1) **ชื่อเรื่อง:** ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) **ชื่อผู้เขียนบทความ:** ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) **บทคัดย่อ:** เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลของการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) **คำสำคัญ:** คำที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนของเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) **บทนำ:** ประกอบด้วย

5.1) **ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา:** เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้

5.2) **วัตถุประสงค์:** เป็นการกล่าวถึงเหตุผลและจุดมุ่งหมายอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ ทั้งนี้ วัตถุประสงค์จะต้องมีความชัดเจนและสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา

5.3) **สมมติฐาน (ถ้ามี):** เป็นการกล่าวถึงคำตอบสมมติในประเด็นปัญหาของเรื่องที่ทำการศึกษา ซึ่งผู้ทำการศึกษได้กำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้าอย่างมีเหตุผล เพื่อตอบจุดมุ่งหมายของเรื่องที่ทำการศึกษา

5.4) **ขอบเขตการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวถึงขอบเขตของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยจะต้องมีการระบุขอบเขต เช่น เชิงพื้นที่ เชิงปริมาณ เป็นต้น

5.5) **ระเบียบวิธีการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวว่าการศึกษาในเรื่องนี้ใช้รูปแบบใด มีการอธิบายและวิเคราะห์วิธีการศึกษา โดยให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

5.6) **ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ:** เป็นการกล่าวถึงผลของการศึกษาในเรื่องนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ใด และในด้านใด

6) **ผลการวิจัยหรือการศึกษา:** เป็นการกล่าวและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ตลอดจนรายงานผลการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) **สรุปผลและข้อเสนอแนะ:** เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษากับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และกล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ควรมีประเด็นคำถามเพื่อเป็นแนวทางสานต่อการศึกษาในภายต่อไป

8) ตารางรูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

4.2 บทความวิชาการ

1) ชื่อเรื่อง: ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนบทความ: ชื่อผู้เขียนบทความให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุที่อยู่ของหน่วยงานที่สังกัดหรือที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และข้อมูลติดต่อทางอีเมล (Email) นอกจากนี้ ให้มีรายการอ้างอิง (footnote) ระบุตำแหน่งทางวิชาการ ระดับชำนาญการยศ (ถ้ามี) และตามด้วยสถานภาพของผู้เขียนบทความ

3) บทคัดย่อ: เป็นการกล่าวถึงเนื้อความที่ศึกษาทั้งเรื่องโดยย่อ ซึ่งเริ่มจากจุดมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนผลการศึกษาและบทสรุปของการศึกษา โดยให้มีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งจำนวนคำที่ใช้ในบทคัดย่อนี้ จำกัดไม่เกิน 400 คำ

4) คำสำคัญ: คำที่ผู้กำหนดขึ้นเพื่อเป็นตัวแทนเนื้อหาสารสนเทศ โดยมาจากคำที่ปรากฏในบทความ ซึ่งจะระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ ให้มีคำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และไม่ควรมีคำสำคัญเกิน 5 คำ

5) บทนำ: เป็นการกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ตลอดจนเหตุผลอันนำมาสู่การศึกษาในเรื่องนี้ รวมถึงข้อมูลเชิงวิชาการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) เนื้อหา: เป็นการกล่าวถึงเนื้อหาที่ทำการศึกษาอย่างเป็นลำดับ ชัดเจน และได้ใจความ

7) สรุปผล: เป็นการกล่าวให้เห็นว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และในกรณีที่มีข้อเสนอแนะ ให้กล่าวถึงข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

8) ตาราง รูปภาพ แผนภูมิ (ถ้ามี): โดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง กรณีเป็นตารางให้มีคำอธิบายอยู่ด้านบน หากเป็นกรณีรูปภาพและแผนภูมิให้มีคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

9) รายการอ้างอิงและบรรณานุกรม: รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้ โดยใช้รูปแบบตามที่วารสารกำหนด

รูปแบบการเขียนเชิงอรรถ และบรรณานุกรม วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

รายการอ้างอิงและบรรณานุกรมเป็นการแสดงที่มาของข้อมูล เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อมูลในบทความ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการติดตามและตรวจสอบแหล่งที่มาได้

รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian ปัจจุบันมี 2 รูปแบบ คือ

1. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Parenthetical Citations-Reference List Style) เรียกว่า ระบบนาม-ปี ประกอบด้วย ผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ เลขหน้าที่อ้างอิง ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขาวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ บางสาขา

2. การอ้างอิงแบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เป็นการอ้างอิงด้วยข้อความไว้ท้ายหน้ากระดาษ ทั้งนี้ การอ้างอิงมักใช้ในสาขานิติศาสตร์ และสังคมศาสตร์

โดยวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ได้ใช้การอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ของ Turabian แบบเชิงอรรถ (Notes-Bibliography Style) เท่านั้น เพื่อให้เหมาะสมกับความเป็นศาสตร์ทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้สอดคล้องและปรับให้เหมาะสมกับการนำมาใช้สำหรับสิ่งพิมพ์ของไทย

โดยหลักเกณฑ์การเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรม ผู้เสนอบทความสามารถเข้าดูหลักเกณฑ์ดังกล่าวได้ที่เว็บไซต์ของวารสาร คือ <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal/>

เฉพาะบรรณานุกรม (References) ของภาษาไทยนั้น ให้ทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ โดยให้ระบุคำว่า [In Thai] ไว้ท้ายบรรณานุกรมของภาษาไทยที่ทำการแปลนั้น (แต่เชิงอรรถ (Footnote) ภาษาไทยไม่ต้องทำการแปลเป็นภาษาอังกฤษ กล่าวคือ แปลเป็นภาษาอังกฤษเฉพาะในบรรณานุกรม)

ตัวอย่าง: รูปแบบการเขียนรายการอ้างอิงและบรรณานุกรมประเภทต่าง ๆ

1. รายการอ้างอิง

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

¹ ประภัสสร เทพชาตรี, *สถานการณ์โลกปี 2553 และแนวโน้มปี 2554*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สมาธรรม, 2554), 49.

² Duncan Malley, *Globalizing Intellectual Property Rights* (New York: Routledge, 2002), 65.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

¹ บุญศักดิ์ แสงระวี และแวว ศศิธร, *วิวัฒนาการของสิทธิบัตร* (กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551), 112.

² Robinson M. Garner and Linden Gely, *Clinical Genetics Handbook*, 4th ed. (Boston: Blackell Scientific, 1993), 8.

1) หนังสือทั่วไป (ต่อ)

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี), /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

¹ นุสรา เตียงเกตุ, วลัย จักรทิพย์ และบุษบา อินตะพันธ์, *แนวทางการท่องเที่ยวพื้นเมือง* (เชียงใหม่: มีเดียทิม, 2551), 22-23.

² Frederick W. Bener, Page Winery and Mikal Erky, *Ethylene in Plant Biology* (San Diego: Academic Press, 1992), 105.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

¹ ยุทธนา สมิตะสิริ และคณะ, *การพัฒนากวาวเครือ* (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2545), 55-62.

² Art Dell et al., *Trees: Benjamin Perkins*, 2nd ed. (London: Grange, 1991), 38.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

¹ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539), 15-16.

² *Symposium on Adult Education and Public Libraries* (London: Library Association, 1980), 27.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือ, /บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า ed. (กรณีคนเดียว) และ eds. (กรณีมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ ธมนวรรณ กัญญาหัตถ์ และศรีณยพงศ์ เทียงธรรม, *ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ตโฟน*, บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554), 119.

² Krongtaew Carton and Fackler Key, *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*, ed. Williams Parner (West Sussex: IMP, 1988), 12.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

¹ ผู้ผู้แต่ง, /ชื่อหนังสือที่แปล, /แปลโดย/ชื่อผู้แปล, /ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง), /ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี), /สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์, /ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า trans. (กรณีคนเดียว หรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

¹ เกรย์ เจ, *ผู้ขายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์*, แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร, ชุดที่ 9 (กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2552), 105.

² Stanislavski K. Robee, *My Life in Art*, trans. Benedetti Jayson (London: Routledge, 2005), 202.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ใน/ชื่อเรื่อง, /บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย/ (สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์/ปีที่พิมพ์), /เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า in

ตัวอย่าง

¹ กอบกิจ สุวรรณทัต-เพียร, “อารยธรรมตะวันตก,” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการ โดย วิจิตรรา แสงหาญ (กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519), 335.

² Tebbel Jelolie, “The Role of Technology in the Future of Libraries,” in *The Metropolitan Library*, ed. Ralph C. Warner (Cambridge, MA: MIT Press, 1972), 105.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบบรรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บ พิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

¹ เพ็ญดาว สุขพานิช, “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย,” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105, (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

² Wiener R. Loneay, *Capital Punishment in the United States*, 4th ed. (London: Routledge, 2004), 202, (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

¹ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,” /ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี), /ชื่อหนังสือพิมพ์, /วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์, /เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ, “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม,” คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.

² Elisabetta Povoledo and Laurie Goodstein, “What’s Right with Sight and Sound Journalism,” *Fineday Column, Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์,/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ วริษฐ์ ลิ้มทองกุล, “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์,” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม 2560, สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561, <https://www.mgonline.com/columnist/detail/9600000126809/>
² Olk Armer, “New Energy Code For Large Buildings,” Business News Column, *Time Post*, February 9, 2017, accessed February 29, 2017, <https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/>

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.

ตัวอย่าง

¹ วรวิทย์ ทวาทสิน, “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย,” *วารสารบทบัญญัติ* 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105.
² Hoclosky Mall, “Political Participation,” *International Encyclopedia of the Social Sciences* 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ

¹ ผู้แต่ง, “ชื่อบทความ,”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า,/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี,/URL
กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ สวัสดิ์ ประทุมราช, “การวัดผลทางจิตวิทยา,” *จิตพฤติกรรมศาสตร์* 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6, สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561, <https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/>
² Lucy C. Budd, “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain,” *Journal of Transport History* 32, no. 2 (December 2011): 125, accessed January 18, 2016, <https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/>

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย, ปีการศึกษา), /เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

¹ เกียรติพร อำไพ, “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมันเถื่อน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), 99.

² Arellano L. Aell, “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity,” (Master’s thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004), 8.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อวิทยานิพนธ์,” (ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย, ปีพิมพ์), /เลขหน้า, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /ใน, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า accessed ตามด้วย Month Date, Year ตามด้วย in และ URL

ตัวอย่าง

¹ ขวัญนุช แสนสุข, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต,” (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2555), 26-28, สืบค้นเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2561, ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%CB%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/

² Dana S. Levin, “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School,” (PhD diss., University of Michigan, 2010), 101-102, accessed February 9, 2017, in Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, “ชื่อเรื่อง,” แก๊ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี, /สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี, /URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก๊ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า last modified และใช้ accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

¹ อาทิตย์ โกวิทวรารังกูร, “รถไฟความเร็วสูงจุ่งมูกเรา,” แก๊ไขครั้งสุดท้าย 2560, สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561, <https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

² Anjali Garg, “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time,” last modified May 20, 2016, accessed February 9, 2017, <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)/เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ กมลชัย รัตนสกววงศ์, *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย) (กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538), 86-87.

² Chun S. Youn, *Korean Folk Tales* (Research Report) (Seoul: International Cultural Foundation, 1973), 61.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้แต่ง, /“ชื่อเอกสาร,”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี,/เลขหน้า.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ สมคิด เลิศไพฑูรย์, “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล,” เอกสารประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ, 8-10 ตุลาคม 2554, 12.

² Herath P. Belker, “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation,” Paper Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994, 24.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

¹รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก,/อ้างอิงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับรอง
กรณีภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า quoted in หรือ cited by นำหน้าชื่อผู้แต่งและชื่อเรื่อง
ของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

¹ เรียงศรี กฤษมาต, *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: นวนการพิมพ์, 2540), 49, อ้างถึงใน นรากร ใจหาญ, *การพัฒนาของวัยรุ่น* (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538), 24.

² Wallis O. Alice, *Introduction to Microcomputers* (New York: Adam Osbarne, 1977), 21, quoted in Hyman Mar, *Automated Library Circulation System* (New York: Knowledge Industry, 1981), 15.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ

¹ชื่อหน่วยงาน,/“ชื่อเอกสาร,”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹มหาวิทยาลัยรามคำแหง, “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538,” 28 ธันวาคม 2537.

² Council of Europe, “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code,” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ

¹ผู้แต่ง,/ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร),/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์),/เลขหน้า.

กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure
กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph

ตัวอย่าง

¹สุดใจ วงษ์เทศ, *เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี* (จุลสาร), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550), 49.

² Tea Hall, *The Chinese Art of Tea Drinking* (Brochure), 2nd ed. (Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990), 3.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้จัดทำ/ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)/ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/(สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่,/ปีที่ผลิต)/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

¹ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, *แผนที่จังหวัดนครราชสีมา* (แผนที่), พิมพ์ครั้งที่ 2 (นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529), 5.

² Mihalji L. Jerlar, *Landscape of Zambia* (Slides) (Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999), 3.

19) การสัมภาษณ์

รูปแบบ

¹ ชื่อผู้ที่ถูกสัมภาษณ์./สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์./สถานที่./วัน/เดือน/ปีที่สัมภาษณ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สัมภาษณ์โดย และใช้ วัน เดือน ปี

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า interview by และใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

¹ ณัฐวุฒิ วิบูลพัฒนะวงศ์, สัมภาษณ์โดย ยุพวดี รัตนกรณ, มหาวิทยาลัยบูรพา, 10 พฤศจิกายน 2553.

² Andrew Macmillan, interview by Mack Callar, San Diego, CA, March 2, 2007.

20) กฎหมาย

รูปแบบ

¹ ชื่อกฎหมาย./มาตรา./ชื่อเอกสาร/เล่มที่/ตอนที่/(วัน/เดือน/ปี)/เลขหน้า.

การอ้างอิงหลักกฎหมาย กรณีไม่ได้อ้างอิงจากเอกสารราชกิจจานุเบกษา ให้ลงรายการเหมือนหนังสือ

เฉพาะการอ้างอิงรัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายและพระราชบัญญัติของสหรัฐอเมริกา หรือกฎหมายในงานเขียนภาษาต่างประเทศ ใช้รูปแบบ ชื่อกฎหมาย./มาตรา.

ตัวอย่าง

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, มาตรา 2, ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน 2560): 3.

² พระราชบัญญัติการถวายความปลอดภัย พ.ศ. 2560, มาตรา 5, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 126 ก (16 ธันวาคม 2560): 2.

¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Article 24.

² United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 55 The exclusive economic zone is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to the specific legal regime established in this Part, under which the rights and jurisdiction of the coastal State and the rights and freedoms of other States are governed by the relevant provisions of this Convention.

21) คำพิพากษา

รูปแบบ

¹ ชื่อคู่ความ,/เลขที่รายงานคำพิพากษา/เลขหน้าที่อ้าง (ถ้ามี)/(ชื่อศาล/ปีที่ตัดสินหรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง).

ตัวอย่าง

¹ ภูวิชญ์พร เพ็ชรใจแสง กับ กรมสรรพากร, คำพิพากษาที่ 4586 (ศาลฎีกา 2560).

² Profit Sharing Plan v. MBank Dallas, N.A. 683 F. Supp. 592 (N.D. Tex 1988).

22) การขยายคำ

รูปแบบ

¹ ชื่อคำที่ขยายความหมาย/(คำศัพท์ภาษาอังกฤษ)/ความหมาย.

ตัวอย่าง

¹ การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Genocide) หมายถึง การกระทำอย่างเป็นระบบและไตร่ตรองไว้ก่อน เพื่อทำลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มชนในชาติ หรือกลุ่มชนทางศาสนาทั้งกลุ่มหรือส่วนใหญ่.

² ค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive Damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้ที่ก่อความเสียหาย มากกว่าที่จะเป็นการชดเชยความเสียหายให้กับผู้ได้รับความเสียหาย.

2. บรรณานุกรม

1) หนังสือทั่วไป

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./เล่มหรือจำนวนเล่ม (ถ้ามี)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./ชื่อชุดหนังสือหรือลำดับที่ (ถ้ามี)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 1 คน

กมลชัย รัตนสากวงศ์. *กฎหมายปกครอง*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: วิญญูชน, 2546.

Malley, Duncan. *Globalizing Intellectual Property Rights*. New York: Routledge, 2002.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 2 คน

บุญศักดิ์ แสงระวี, และแวว ศศิธร. *วิวัฒนาการของลัทธิมาร์กซ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ, 2551.

Garner, Robinson M., and Linden Gely. *Clinical Genetics Handbook*. 4th ed. Boston: Blackell Scientific, 1993.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่ง 3 คน

ปัจจัย บุนนาค, สมิตร์ วิจิตตรา, และสมคิด แก้วสนธิ. *แนวคิดเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

Bener, Frederick W., Page Winary, and Mikal Erky. *Ethylene in Plant Biology*. San Diego: Academic Press, 1992.

ตัวอย่าง: กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ดำรงศักดิ์ ชับสนิท, แสง รัตนมงคลมาศ, สุภากร มานะยิ่ง, และจันสิริ วัฒนาพร. *การพัฒนาอุตสาหกรรมการตลาด*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง, 2539.

Dell, Art, Merker Benner, Iken Thervernai, and Susea Namerak. *Trees: Benjamin Perkins*. 2nd ed. London: Grange, 1991.

ตัวอย่าง: กรณีไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2539.

Symposium on Adult Education and Public Libraries. London: Library Association, 1980.

2) หนังสือที่มีบรรณาธิการ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ./บรรณาธิการโดย/ชื่อบรรณาธิการ./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีพิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า บรรณาธิการโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า edited by

ตัวอย่าง

ธมนวรรณ กัญญาหัตต์ และศรัณยพงศ์ เทียงธรรม. ความพึงพอใจของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อประโยชน์ของสมาร์ทโฟน. บรรณาธิการโดย ชนัญชี ภั้งคานนท์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, 2554.

Carton, Krongtaew, and Fackler Key. *Lignocellulosic Structural Changes After Physico-chemical Pretreatment Monitored by Near Infrared Spectroscopy*. edited by Williams Parner. West Sussex: IMP, 1988.

3) หนังสือแปล

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อหนังสือที่แปล./แปลโดย/ชื่อผู้แปล./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)/ชื่อชุดและลำดับที่ (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แปลโดย และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า translated by (กรณีคนเดียวหรือมากกว่า 1 คน)

ตัวอย่าง

เกรย์ เจ. ผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์. แปลโดย สงกรานต์ จิตสุทธิภากร. ชุดที่ 9. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น, 2552.

Robee, Stanislavski K. *My Life in Art*. translated by Benedetti Jayson. London: Routledge, 2005.

4) หนังสือรวมบทความ

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ใน/ชื่อเรื่อง,/บรรณาธิการโดย หรือรวบรวมโดย,/เลขหน้า./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใน และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า In

ตัวอย่าง

กอบแก้ว สุวรรณทัต-เพียร. “อารยธรรมตะวันตก.” ใน *สังคมตะวันตกและวิวัฒนาการภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2*, บรรณาธิการโดย กอบแก้ว วิจิตรฯ แสงหาญ, 335. กรุงเทพฯ: คัมภีร์, 2519.

Jelolie, Tebbel. “The Role of Technology in the Future of Libraries.” In *The Metropolitan Library*, edited by Ralph C. Warner, 105. Cambridge, MA: MIT Press, 1972.

5) หนังสือและวารสารในโอกาสพิเศษ

รูปแบบ

ให้ใช้รูปแบบเช่นเดียวกับหนังสือและวารสาร แล้วแต่กรณี เมื่อจบรายการให้ใช้เครื่องหมายวรรคตอน ตามด้วยเครื่องหมายวงเล็บพิมพ์รายละเอียดในโอกาสพิเศษที่จัดพิมพ์ และใช้เครื่องหมายมหัพภาคต่อท้าย

ตัวอย่าง

เพียงดาว สุขพานิช. “วิวัฒนาการภูมิปัญญาทอผ้าของชาวไทย.” *วารสารภูมิปัญญาท้องถิ่น* 2, ฉ. 6 (มกราคม-มิถุนายน 2555): 105. (วารสารฉบับพิเศษ ในโอกาสงานครบรอบ 100 ปี ศิลปวัฒนธรรมบ้านเชียง).

Loneay, Wiener R. *Capital Punishment in the United States*. 4th ed. London: Routledge, 2004, 202. (Special Issue Public Policy and Law).

6) หนังสือพิมพ์และนิตยสาร

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/เลขหน้า.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

ปราโมทย์ ทศนาสุวรรณ. “บทบาทของ ท.ท.ท. ในการเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม.”
คอลัมน์ เป็นไท, *ไทยรัฐ*, 5 สิงหาคม 2558, 7.
Povoledo, Elisabetta, and Laurie Goodstein. “What’s Right with Sight and Sound Journalism.”
Fineday Column, *Saturday Review*, October 20, 1976, 19.

7) หนังสือพิมพ์และนิตยสารออนไลน์

รูปแบบ

ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อคอลัมน์ (ถ้ามี)/ชื่อหนังสือพิมพ์/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์/สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

วริษฐ์ ลิ้มทองกุล. “คู่สร้างคู่สมกับจุดจบของโลกสิ่งพิมพ์.” คอลัมน์ พรหมแดนสื่อใหม่, *ผู้จัดการ*, 17 ธันวาคม
2560. สืบค้นเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2561. [https://www.mgronline.com/columnist/
detail/9600000126809/](https://www.mgronline.com/columnist/detail/9600000126809/)
Armer, Olk. “New Energy Code For Large Buildings.” Business News Column, *Time Post*,
February 9, 2017. Accessed February 29, 2017. [https://www.bangkokpost.com/busi-
ness/news/1409766/](https://www.bangkokpost.com/business/news/1409766/)

8) บทความในวารสาร

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า. กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า no.
ตัวอย่าง วรวิมล ทวาทสิน. “การนำบริษัทประกันภัยเข้าสู่ระบบการประกันตัวในคดีอาญา: ทางเลือกใหม่ของผู้ต้องหาและจำเลย.” <i>วารสารบทบัญญัติ</i> 60, ฉ. 2 (พฤษภาคม 2547): 105. Mall, Hoclosky. “Political Participation.” <i>International Encyclopedia of the Social Sciences</i> 12, no. 6 (May 1968): 252-254.

9) บทความในวารสารออนไลน์

รูปแบบ ผู้แต่ง./“ชื่อบทความ.”/ชื่อวารสาร/เลขปีที่/ฉบับที่/(เดือน/ปี):/เลขหน้า./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL กรณีภาษาไทย ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า ฉ. และให้ใช้คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL กรณีภาษาต่างประเทศ ฉบับที่ ให้ใช้คำว่า no. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL
ตัวอย่าง สวัสดี ประทุมราช. “การวัดผลทางจิตวิทยา.” <i>จิตพฤติกรรมศาสตร์</i> 11, ฉ. 1 (มิถุนายน 2557): 6. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2561. https://www.nrct.go.th/e-publish1/moralbehavior/2557no1/mobile/index.html#p=1/ Budd, Lucy C. “Selling the Early Air Age: Age: Aviation Advertisements and the Promotion of Civil Flying in Britain.” <i>Journal of Transport History</i> 32, no. 2 (December 2011): 125. Accessed January 18, 2016. https://www.journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/TJTH.32.2.2/

10) วิทยานิพนธ์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/สาขาวิชาหรือภาควิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย,/ปีการศึกษา.
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss.

ตัวอย่าง

เกียรติพร อำไพ. “ปัญหาการออกและการบังคับใช้กฎหมายในเขตต่อเนื่องของประเทศไทย: ศึกษากรณีน้ำมัน
เถื่อน.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
Aell, Arellano L. “Lynching and the American Past: Violence, Narrative and Identity.” Master’s
thesis, Faculty of Law, Stanford University, 2004.

11) วิทยานิพนธ์ในฐานข้อมูลออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อวิทยานิพนธ์.”/ระดับปริญญา/ชื่อสาขาวิชาหรือภาควิชา/ชื่อคณะ/ชื่อมหาวิทยาลัย,/ปีพิมพ์./สืบค้น
เมื่อ/วัน/เดือน/ปี./ใน,/URL
กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า ใช้คำว่า วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต และให้ใช้
คำว่า สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี ตามด้วย ใน และ URL
กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Master’s thesis หรือ PhD diss. และให้ใช้คำว่า Accessed ตามด้วย Month
Date, Year ตามด้วย In และ URL

ตัวอย่าง

ขวัญนุช แสนสุข. “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจรัฐในการปิดกั้นเว็บไซต์บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต.” วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม 2555. สืบค้นเมื่อ 9
กุมภาพันธ์ 2561. ใน สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม, https://www.tdc.thailis.or.th/tdc/browse.php?option=show&browse_type=title&titleid=279343&query=%A1%AE%C-B%C1%D2%C2&s_mode=any&d_field=&d_start=0000-00-00&d_end=2561-02-09&limit_lang=&limited_lang_code=&order=&order_by=&order_type=&result_id=1&maxid=5/
Levin, Dana S. “Let’s Talk About Sex ... Education: Exploring Youth Perspectives, Implicit Messages, and Unexamined Implications of Sex Education in School.” PhD diss., University of Michigan, 2010. Accessed February 9, 2017. In Deepblue, <https://www.deepblue.lib.umich.edu/handle/2027.42/75809/>

12) ระบบเว็บไซต์ออนไลน์

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเรื่อง.”/แก้ไขครั้งสุดท้าย/วัน/เดือน/ปี./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./URL

กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า แก้ไขครั้งสุดท้าย และใช้ สืบค้นเมื่อ ตามด้วย วัน เดือน ปี และ URL

กรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้คำว่า Last modified และใช้ Accessed ตามด้วย Month Date, Year และ URL

ตัวอย่าง

อาทิตย์ โกวิทวรังกูร. “รถไฟความเร็วสูงจูงมุกเรา.” แก้ไขครั้งสุดท้าย 2560. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2561.
<https://www.posttoday.com/social/think/550280/>

Garg, Anjali. “Open Budget Survey 2017: Global Comparison of Budget Transparency Comes at a Critical Time.” Last modified May 20, 2016. Accessed February 9, 2017. <https://www.blog.okfn.org/2018/02/06/open-budget-survey-2017-global-comparison-of-budget-transparency-comes-at-a-critical-time/>

13) รายงานการวิจัย วิชาการ ผลงาน การสรุปผล และเอกสารการสอน

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./ชื่อเอกสาร/(ประเภทเอกสาร)./เลขที่เอกสาร (ถ้ามี)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์,/ปีที่พิมพ์.

ตัวอย่าง

กมลชัย รัตนสกววงศ์. *ศาลรัฐธรรมนูญและวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย, 2538.

Youn, Chun S. *Korean Folk Tales* (Research Report). Seoul: International Cultural Foundation, 1973.

14) เอกสารประกอบการบรรยาย สัมมนา การประชุม และการบันทึกจากปาฐกถา

รูปแบบ

ชื่อผู้แต่ง./“ชื่อเอกสาร.”/รายละเอียดเกี่ยวกับการประชุม,/สถานที่จัดประชุม,/วัน/เดือน/ปี.
 ภาษาไทย ให้ใช้ วัน เดือน ปี และภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year

ตัวอย่าง

สมคิด เลิศไพฑูรย์. “การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนกับองค์กรอิสระในการสร้างธรรมาภิบาล.” เอกสาร
 ประกอบการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ประจำปี 2554 โดยคณะกรรมการองค์กรอิสระ, กรุงเทพฯ,
 8-10 ตุลาคม 2554.

Belker, Herath P. “The Prospects and Limits to Statutory Conciliation and Mediation.” Paper
 Presented at the Seminar on Mediation of Crime Organized by the Asia Crime
 Prevention Foundation, Sri Lanka, April 12, 1994.

15) การอ้างอิงเอกสารที่ปรากฏในเอกสารอื่น

รูปแบบ

รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของเอกสารอันดับแรก./อ้างถึงใน/รายละเอียดเชิงอรรถ (footnote) ของ
 เอกสารอันดับรอง
 ภาษาไทย ให้ใช้ อ้างถึงใน และภาษาต่างประเทศ ใช้คำว่า Quoted in หรือ Cited by นำหน้าชื่อ
 ผู้แต่งและชื่อเรื่องของเอกสารอันดับรอง

ตัวอย่าง

เริงศรี กฤษมาตร. *ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการวัยรุ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: นวการพิมพ์, 2540. อ้างถึงใน
 นรากร ไจหาญ. *การพัฒนาของวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2538.

Alice, Wallis O. *Introduction to Microcomputers*. New York: Adam Osbarne, 1977. Quoted in
 Hyman Mar. *Automated Library Circulation System*. New York: Knowledge Industry,
 1981.

16) สิ่งพิมพ์ของรัฐบาล และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ

รูปแบบ ชื่อหน่วยงาน./“ชื่อเอกสาร.”/วัน/เดือน/ปีที่พิมพ์. กรณีภาษาไทย ให้ใช้คำว่า วัน เดือน ปี และกรณีภาษาต่างประเทศ ให้ใช้ Month Date, Year
ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยรามคำแหง. “ประกาศมหาวิทยาลัยรามคำแหง เรื่อง การสมัครเพื่อสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ปีการศึกษา 2538.” 28 ธันวาคม 2537. Council of Europe. “The Draft Declaration Norway General Civil Penal Code.” June 26, 2005.

17) จุลสาร แผ่นพับ และเอกสารอัดสำเนา

รูปแบบ ผู้แต่ง./ชื่อหนังสือ (ประเภทเอกสาร)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์./ปีที่พิมพ์. กรณีเอกสารเป็นจุลสารให้ใช้คำว่า จุลสาร หรือ Pamphlet กรณีเอกสารเป็นแผ่นพับให้ใช้คำว่า แผ่นพับ หรือ Brochure กรณีเป็นเอกสารอัดสำเนาให้ใช้คำว่า อัดสำเนา หรือ Mimeograph
ตัวอย่าง สุดใจ วงษ์เทศ. <i>เสภาเพลงขับลำของชาวบ้านสุราษฎร์ธานี</i> (จุลสาร). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2550. Hall, Tea. <i>The Chinese Art of Tea Drinking</i> (Brochure). 2nd ed. Taiwan: Shaw Yu-ming, 1990.

18) โสตทัศนวัสดุ และสื่ออื่น ๆ

รูปแบบ ชื่อผู้จัดทำ./ชื่อเรื่อง (ลักษณะของโสตทัศนวัสดุ)./ครั้งที่พิมพ์ (กรณีพิมพ์มากกว่า 1 ครั้ง)./สถานที่ผลิต:/หน่วยงานที่เผยแพร่./ปีที่ผลิต.
ตัวอย่าง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. <i>แผนที่จังหวัดนครราชสีมา</i> (แผนที่). พิมพ์ครั้งที่ 2. นครราชสีมา: สำนักงานนครราชสีมา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2529. Jerlar, Mihalyi L. <i>Landscape of Zambia</i> (Slides). Santa Barbara, CA: Visual Education, 1999.

19) การสัมภาษณ์

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

20) กฎหมาย

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

21) คำพิพากษา

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

22) การขยายคำ

ไม่ต้องปรากฏในบรรณานุกรม

การส่งบทความ

การส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีวิธีการส่งดังนี้

1. ผู้เสนอผลงานสามารถส่งบทความต้นฉบับผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์ ดังนี้

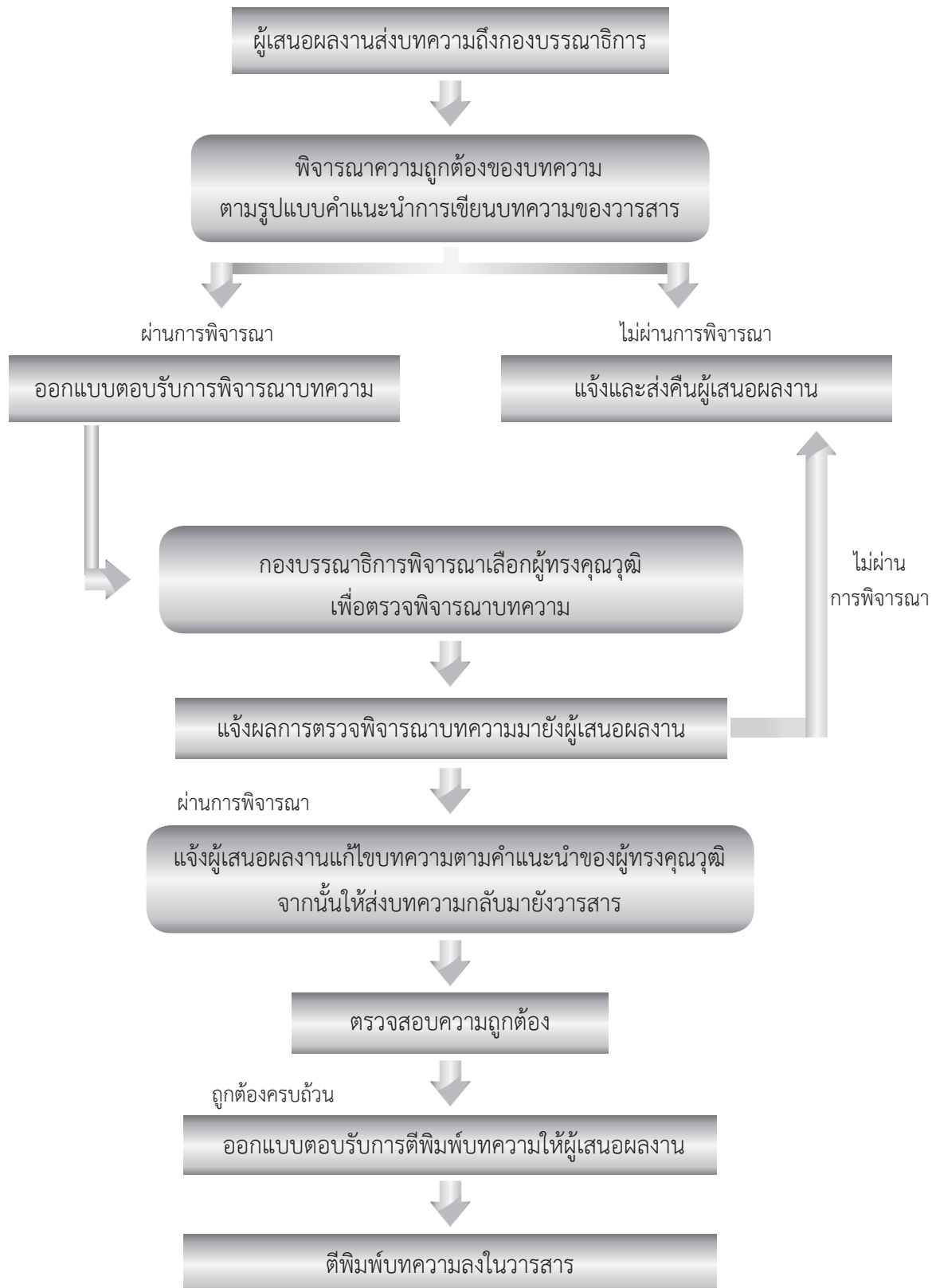
ผู้เสนอผลงานส่งไฟล์บทความต้นฉบับ จำนวน 1 ชุด (เป็นไฟล์ .doc) ผ่านทางอีเมล (Email) และ ผ่านทางเว็บไซต์ (Website) โดยส่งมายัง

Email: ubru_lawjournal@hotmail.com

Website: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal>

2. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความต้นฉบับแล้ว จะดำเนินการพิจารณาบทความว่าเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดหรือไม่ หากไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด จะทำการร้องขอผู้เสนอผลงานแก้ไขบทความให้เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด เมื่อเป็นไปตามรูปแบบที่กำหนดแล้ว จะออกแบบตอบรับการพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน
3. บทความที่ได้รับการพิจารณา จะถูกตรวจพิจารณาทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบทความนั้น ๆ เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาบทความเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะส่งผลการตรวจพิจารณาดังกล่าวมายังวารสาร จากนั้นจะส่งแบบบันทึกผลการตรวจพิจารณาบทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน เพื่อทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
4. ผู้เสนอผลงานต้องทำการส่งบทความที่แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมายังวารสาร จากนั้นจะมีการตรวจสอบว่ามีการแก้ไขและปรับปรุงบทความครบถ้วนหรือไม่ เมื่อถูกต้องครบถ้วนแล้ว จะทำการออกแบบตอบรับการตีพิมพ์บทความให้แก่ผู้เสนอผลงาน และดำเนินการตีพิมพ์บทความลงในวารสารตามลำดับ
5. เมื่อบทความของผู้เสนอผลงานได้รับการตีพิมพ์ในวารสารเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จะทำการจัดส่งวารสารให้แก่ผู้เสนอผลงานจำนวนท่านละ 1 เล่ม

ขั้นตอนการตีพิมพ์

แบบเสนอต้นฉบับเพื่อลงตีพิมพ์
วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

1. ประเภทของบทความ

- ☐ บทความวิจัย
☐ บทความวิชาการ

2. ชื่อเรื่อง

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

3. ชื่อ/สกุล ผู้เสนอผลงาน

ภาษาไทย.....

ภาษาอังกฤษ.....

4. ข้อมูลผู้เสนอผลงาน

หน่วยงานที่สังกัด.....

ตำแหน่ง/สถานภาพของผู้เสนอผลงาน.....

ตำแหน่งทางวิชาการ/ระดับชำนาญการ/ยศ (ถ้ามี).....

วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....อีเมล.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความนี้เป็นงานนิพนธ์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้ายินยอมให้สามารถตรวจและแก้ไขต้นฉบับดังกล่าวได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้แล้ว ผลงานดังกล่าวไม่ละเมิดลิขสิทธิ์ผู้อื่น และไม่เคยนำเสนอหรืออยู่ในระหว่างการพิจารณาเพื่อตีพิมพ์ของวารสารอื่นใด

ลงชื่อ.....ผู้เสนอผลงาน

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ (Publication Ethics)

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มุ่งมั่นที่จะรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์สูงสุด ดังนั้นทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด โดยมุ่งมั่นให้การเผยแพร่ผลงานวิชาการเป็นไปอย่างถูกต้อง มีคุณภาพ ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ ดังนี้ จึงกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดี บทบาทหน้าที่จริยธรรมในการตีพิมพ์ ผลงานวิชาการของบุคคล 3 กลุ่ม คือ 1. บรรณาธิการ (Editor), 2. ผู้นิพนธ์ (Author) และ 3. ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินบทความ (Reviewer) เพื่อให้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการ

1) บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อเข้ารับการพิจารณาตีพิมพ์กับวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาเนื้อหาบทความที่สอดคล้องกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และขอบเขตของวารสาร รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพบทความในกระบวนการประเมินและคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์

2) บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านความซ้ำซ้อนหรือในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) โดยใช้โปรแกรมตรวจสอบความซ้ำซ้อน หากตรวจสอบพบความซ้ำซ้อนหรือการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ “ตอบรับ” หรือ “ปฏิเสธ” การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

3) บรรณาธิการต้องใช้เหตุผลทางวิชาการในการพิจารณาบทความทุกครั้งโดยปราศจากอคติที่มีต่อบทความและผู้นิพนธ์ไม่ว่าด้วยกรณีใด ทั้งในด้านเชื้อชาติ เพศ ศาสนา วัฒนธรรม การเมือง และสังกัดของผู้นิพนธ์

4) บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

5) บรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่นำบทความหรือวารสารไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง

6) บรรณาธิการต้องไม่แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบทความและผลประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงไม่ปิดกั้นหรือแทรกแซงข้อมูลที่แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิและผู้นิพนธ์

7) บรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

8) บรรณาธิการต้องรักษามาตรฐานของวารสาร รวมถึงพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพและมีความทันสมัยเสมอ

2. บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์

1) ผลงานของผู้นิพนธ์ต้องเป็นผลงานที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน รวมถึงไม่อยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด

2) ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกหรือลอกเลียนผลงานของผู้อื่น โดยต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงในเนื้อหาบทความของตนเอง และผลงานต้องไม่มีการละเมิดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรใด ๆ

3) หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร ผู้นิพนธ์ควรตรวจสอบให้แน่ชัดว่าได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้ง

4) ผู้นิพนธ์ต้องเปิดเผยแหล่งทุนสนับสนุนการทำผลงานทางวิชาการ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)

5) ผู้นิพนธ์ต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี แล้ว

6) ชื่อของผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนี้จริง

7) ผู้นิพนธ์ต้องเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี กำหนด

8) ในบทความ ผู้นิพนธ์จะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือเลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป

9) กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคน อาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาวะของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสาร ถือเป็นขั้นสูงสุด

3. บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ

1) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องคำนึงถึงคุณภาพบทความเป็นหลัก พิจารณาบทความภายใต้หลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความคิดเห็นส่วนตัว และไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์

2) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน และหากพบว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้เขียนเป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น

3) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาของผลงานวิชาการที่รับประเมินอย่างแท้จริง

-
- 4) หากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที
 - 5) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่พิจารณาแก่ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องในระยะเวลาของการประเมินคุณภาพผลงานวิชาการ และจนกว่าบทความได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่
 - 6) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องพึงชี้ให้เห็นจุดแข็งและจุดอ่อน รวมทั้งข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขบทความนั้น
 - 7) ผู้ทรงคุณวุฒิต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับรู้

“ในฐานะที่เป็นนักกฎหมาย ย่อมมีหน้าที่ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในทางกฎหมาย อย่างที่ยิ่งยงแก่ถูกต้อง
และในฐานะที่เป็นพลเมืองคนหนึ่ง ย่อมต้องร่วมกันผดุงความยุติธรรมในแผ่นดิน
เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของบ้านเมือง”

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานประกาศนียบัตรแก่ผู้สอบไล่ได้ตามหลักสูตร
ของสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 73 และ 74

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat Law Journal

เลขที่ 2 ถนนราชธานี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ 045-352-000 ต่อ 2400 - 2403

เว็บไซต์: <http://www.niti.ubru.ac.th/lawjournal> อีเมล: ubru_lawjournal@hotmail.com

พิมพ์ที่: บริษัท ยงสวัสดิ์ อินเตอร์กรุ๊ป เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี 34190